

Reinaert de Vos naer de oudste beryming en opnieuw in 1834 berijmd

Editie J.F. Willems en W.Gs Hellinga

bron

Reinaert de Vos naer de oudste beryming en opnieuw in 1834 berijmd (eds. J.F. Willems en W.Gs Hellinga). Bert Bakker / Daamen, Den Haag 1958

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/will028rein02_01/colofon.php

© 2014 dbnl / W.Gs Hellinga

Ter inleiding

In de tweede helft van de cynische twaalfde eeuw verschijnt er, aan het hoofd van zijn troep jongleurs, op de markt te Gent een geliefd en gehaat beroepsverteller met een nieuw verhaal *van den Vos Reynaerde*. De lange blauwe mantel uitdagend om zijn felle gestalte, onder de kleine gele kap scherp en spottend zijn intelligente kop, gebruind door zon en weer en wind, zo staat hij daar boven het publiek, met zijn mede-broeders in de kunsten, de goochelaar, de acrobaten, de muzikanten en de potsenmaker en de man met de dansende beer en de jongen met het aapje. *Willem die Madoc maecte, daer hi dicke omme waecte*, begint het. Misschien dat hij het zelf zegt, misschien dat hij de eerste tien verzen láát zeggen om spottend in te vallen *Nu keert hem daer toe mijn sin, dat ic bidde in dit beghin bede dorpren enten doren...* Maar dan is de reclame al gemaakt: hier is hij voor zijn geëerd publiek, de verteller van het succes-verhaal van Madoc's droom, een verhaal dat voor ons - helaas - verloren ging, maar dat in elk geval zo beroemd werd in Vlaanderen dat *mazeltjes droom* er tot in de negentiende eeuw een uitdrukking was om te zeggen dat de boel op z'n kop staat.

Niet minder beroemd, ja beroemder, tot ver over de grenzen van het graafschap, werd zijn Reynaert-verhaal, die vertelling, die hem zo menig slapeloze nacht heeft gekost. Want niet waar-en nu horen we de muziek opbonzen en

schetteren waarmee de aankondiging wordt gedaan - ons kunstenaars is geen moeite te veel voor het vermaak en de lering van de boeren en de burgers en de buitenlui!... Maar straks als hij met zijn verhaal is rondgegaan door Vlaanderen, zal er een honende flikkering in zijn ogen zijn als hij zegt hoe hij er *dicke omme waecte* en in vele gevallen zal er reeds dan een lach opvlammen uit zijn gehoor. Waarom? Omdat het dan bekend is, dat de verteller met zijn kornuiten verschillende malen snel zijn biezen heeft moeten pakken als een lichtgeraakt heer, hetzij wereldlijk hetzij geestelijk, zich zelf meende te herkennen in het verhaal, dat vrijwel niemand spaart!

Daar gaat dan in die eeuw het verhaal: spottend, schijnheilig, ironisch, kwasi onschuldig, obscene, hard en honds brutaal, en dan onverwachts in die tijd van levensgevaarlijke ketterijen: ongehoord gedurfd. Maar dat is nu al lang voorbij. Het verwoei als het stof van de wegen die Willems voeten droegen over de velden van Vlaanderen, en alleen de filoloog, in het stof van zijn bibliotheken, graaft het op, kijkt ietwat verwonderd naar het hem wezensvreemde dat hij vond, en legt het daarna maar al te vaak weer weg in een hoekje van een stoffig tijdschrift dat niemand meer leest. En Willem is al héél lang dood...

Maar de vos bleef leven! Met moeite soms. Want zelfs dat slimme dier, dat zich zo geraffineerd weet aan te passen aan alle omstandigheden, stikte van tijd tot tijd bijna in al dat stof

der eeuwen. Vooral sedert het begin van de negentiende eeuw waren zijn kansen vaak hachelijk. Toen begonnen de filologische vossejagers hem achterna te zitten en jagers hebben de zonderlinge eigenschap dat ze menen hun doel eerst te moeten vermoorden voordat ze het bereikt hebben. Maar deze vos is onsterfelijk: al maal je hem tussen de molenstenen der alwetende geleerdheid, dan komt toch weer boontje om zijn loontje en opnieuw voltrekt zich het wonder. Fel en cynisch en obsceen, ironisch en honds brutaal trekt ook in onze tijd Reynaert langs de wegen en door de velden van Vlaanderen en weer met zijn bête noire wolf Isengrimus. Wapenbroeders, zegt de herboren Willem (die ditmaal de Kapellekensbaan maakte) honend. In de eeuwen daartussen duikt hij telkens op: in de dertiende eeuw pedant; in de volgende als een legeraalmoezenier, met een hypertrofe staart; aan het begin van de vijftiende geflikt en gelapt als een landloper maar weer met volop zijn brutale grijns, in de loop van die eeuw echter met steeds meer moraal in het verhaal. Onder de humanisten loopt hij als een wolf in schaapskleren, duur in het latijn en goedkoop als een volksboek en dat laatste zet zo'n eeuw of twee zijn carrière voort met de vervaarlijke tendens om te eindigen als een centsprent op de kermis. Dan tegen het eind van de achttiende eeuw..., daar komen de filologen! Maar dan komt spoedig ook de Vlaming met het Vlaamse hart van alle tijden, als de *Reynaert* onvergankelijk, Jan Frans Willems.

De eeuw is braaf, maar Willems is olijk. Hij houdt van zijn vos, de rode rakker met zijn heldere, slimme ogen, speurend, slippend, sluipend onder heggen en hagen, die heerlijk bloeien in een heerlijk voorjaar in heerlijk Vlaanderenland. Hij gunt hem van harte zijn malse kippebout, en wie wil niet leven en laten leven - op een hoentje na! - als bede bosch ende haghe met groenen loveren zijn bevaen? Boer, pas op je kippen! boer, pas op je haan! En gaat dat ondieer wel eens over de schreef? Wel, andere tijden, andere zeden, nietwaar? Kent ge den witte? zo kent den rode dan ook!

De bewerking van Willems die Reynaerde maecte zal na meer dan een eeuw voor velen een verrassing kunnen zijn. De taak die hij zich stelde, was wel zeer moeilijk, want hij wilde blijven binnen het vers, de versbeweging en de toon van Willem, en daarbij zo min mogelijk weglopen uit de lengte van diens vertelling. En Willems slaagde daarin. Gesteld naast een oude redactie, die met wat spellingvarianten en enige tekstkritiek berust op die uit het Comburgse handschrift, waarin de vos geflikt en gelapt werd bewaard, - gesteld dus naast een tekst die de lezer door de eeuwen heen terug kan brengen, behoort het resultaat van Jan Frans Willems' liefde en kundigheden tot het beste van een onvergankelijke Vlaamse traditie. Tot leringhe ende vermaeck.

Amsterdam, januari 1958

W. Gs. Hellinga

[Reinaert de Vos]

] Willem die Madoc maecte,
 daer hi dicke omme waecte,
 hem vernoide so haerde
 dat die avonture van Reinaerde
 in dietsche was onvulmaket bleven
 - die¹ Aernout niet en hadde vulscreven -
 dat hi die vite dede soeken
 ende hise na den walschen boeken
 in dietsche dus hevet begonnen.
 God moete hem siere hulpen jonnen!
 ] Nu keert hem daer toe mijn sin
 dat ic bidde in dit beghin
 bede den dorpren enten doren,
 ofte si comen daer si horen
 dese rime ende dese woort,
 die hem onnutte sijn ghehoort,
 dat si se laten onbeschaven.
 Te vele slachten si den raven
 die emmer es al even malsch:
 si maken sulke rime valsch,
 daer si niet meer of ne weten
 dan ic doe, hoe dat si heten
 die nu in Babiloniën leven.
 Daden si wel, si soudens begheven.
 Dat en segghic niet dor minen wille:
 mijns dichtens ware een ghestille,
 ne hads mi ene niet ghebeden
 die in groter hovescheden
 gherne keert hare saken.
 Si bat mi dat ic soude maken
 dese avonture van Reinaerde.
 Al begripic die grongaerde
 ende die dorpren ende die doren,

1 *of wie dan ook*

] 't Was omtrent de Sinxendagen.¹
Over bossen, over hagen
Hing het groene lenteloof.
Koning Nobel riep ten hoov'
Al wie hij, om hof te houden,
Roepen kon uit veld en wouden.
Vele dieren kwamen daar,
Groot en klein, een bonte schaar.
Reinaert vos, vol slimme treken²,
Bleef alleen het hof ontweken;
Want hij had te veel misdaan
Om er heen te durven gaan.
Die zich schuldig kent, wil vluchten.
Reinaert had er veel te duchten;
Daarom schuwde hij het hof,
En dit bracht hem kranke³ lof,
] Toen het hof vergaderd was,
Hield men daar (doch niet de das)
Grote klachten, groot misbaar,
Over Reinaert, ros van haar.
] Hoort eens wat een bitter klagen!
] Isengrim en al zijn magen⁴
Gingen voor de koning staan.
Isengrim, de wolf, ving aan:
] 'Edel vorst, genadig heer,
Om uw hoogheid, om uw eer,

- 1 *Pinksteren*
- 2 *listen*
- 3 *geringe*
- 4 *familieleden*

ic wille dat dieghene horen
 die gherne pleghen der eren
 ende haren sin daer toe keren,
 datsi leven hoofschelike,
 sijn si arem, sijn si rike,
 diet verstaen met goeden sinne.
 Nu hoort, hoe ic hier beghinne.
 ] Het was in enen tsinxen daghe
 dat bede bosch ende haghe
 met groenen loveren waren bevaen.
 Nobel die 'coninc hadde ghedaen
 sijn hof craïeren over al,
 dat hi waende - hadde hijs gheval -
 houden te wel groten love.
 Doe quamen tes coninx hove
 alle die diere, groot ende clene,
 sonder vos Reinaert allene.
 Hi hadde te hove so vele mesdaen
 dat hire niet dorste gaen:
 die hem besculdich kent, ontsiet.
 Also was Reinaerde ghesciet,
 ende hier omme scuwedi sconinx hof,
 daer hi in hadde cranken lof.
 Doe al dat hof versamet was,
 was daer niemen sonder die das
 hine hadde te claghene over Reinaerde,
 den fellen metten grijsen baerde.
 ] Nu gaet hier up ene claghe.
 Isengrijn ende sine maghe
 ghinghen voor den coninc staen.
 Isengrijn begonste saen
 ende sprac: 'coninc here,
 dor u edelheit ende dor u ere

Eis ik recht en bid genade!
 Wil me ontfermen, om de schade
 Die mij Reinaert heeft gedaan.
 'k Heb van hem zo veel doorstaan,
 Groot verlies en ongeval;
 Maar ontferm u boven al
 Wegens dat zijn geile lijf
 Heeft besmet mijn echte wijf,
 Wegens dat hij op mijn kroost
 Eens zijn water heeft geloosd, -
 Op mijn kindren, waar zij lagen,
 Zo dat twee nooit meer en zagen;
 Want zij werden stekeblind.
 Spreek toch recht voor vrouw en kind!¹
 ] 'Nog meer hoon is me overkomen.
 Eens was dag en uur genomen
 Dat de vos mij zoude doen
 Een gerechtelijke zoen.¹
 't Heiligdom² werd aangebracht...
 Maar de vos, op list bedacht,
 Ging 't ontwijken in zijn vesten.³
 Leeuw en koning! al de besten
 Van uw hof, verzameld hier,
 Zullen tuigen van dat dier,
 Van het mij gedane leed,
 Zullen tuigen, onder eed.
 Ware al 't laken perkament,
 Dat men weeft ter stad van Gent,
 'k Zou er niet op kunnen schrijven
 Zijn gepleegde wanbedrijven;
 Maar 'tgeen hij mijn wijf misdreef
 Loopt te verre buiten schreef
 Om te blijven ongewroken!'

1 een door de rechtbank geregelde vergoeding wegens een gepleegd misdrijf

2 de reliquie, waarop de verzoeningseed gezworen werd

3 binnen zijn kasteelmuren

ende dor recht ende dor ghenade
ontfaerme u miere scade
die mi Reinaert heeft ghedaen,
daer ic af dicken hebbe ontfaen
groten lachter ende verlies.

Voor al dandre ontfaerme u dies
dat hi mijn wijf hevet verhoert
ende mine kindre so mesvoert,
dat hise besekede daer si laghen,
datter twee noint ne saghen
ende si worden staerblent.
Nochtan hoondi mi sent:

het was sint so verre comen
datter een dach af was ghenomen
ende Reinaert soude hebben ghedaen
sine onsculde; ende also saen
alse die heleghe waren brocht,
was hi andersins bedocht
ende ontfoer ons in sine veste.
Here, dit kennen noch die beste
die te hove sijn commen hier:
mi hevet Reinaert, dat felle dier,
so vele te lede ghedaen,
ic weet wel al sonder waen,
al ware al tlaken parkement
dat men maket nu te Ghent,
inne ghescreeft niet daer an.
Dies swijghic nochtan.
Ne ware mijns wives lachter
ne mach niet bliven achter,
no onversweghen no onghewroken',

Toen de wolf had uitgesproken
 Is een hondje opgestaan,
 En het sprak de koning aan;
 't Hiet Courtois, en 't zei in 't Frans:
 Hoe 't eens arm was, heel en gans,
 En des winters in de vorst
 Niets meer had, dan slechts een worst,
 Die hem Reinaert dieflijk nam.
 ] Maar nu werd de kater gram,
 Op het horen van die taal;
 Kater Tibert sprong voor 't maal,¹
 In het afgepaalde perk.
 'Koning', riep hij, 'groot en sterk!
 Daar gij Reintje niet betrouwt,
 Brengt hier ieder, jong en oud,
 Tegen hem zijn klachten in.
 Wat Courtois zegt, heeft geen zin,
 Want de worst behoorde mij,
 En toch klaag ik niet als hij:
 'k Won ze door mijn eigen list
 Waar ik 's nachts, dat niemand wist,
 Heimlijk insloep op een molen:
 Daar heb ik de worst gestolen
 Van een slapend molenaar,
 Nu wel meer dan zeven jaar.
 Eer Courtois dus vonnis vraag',
 Dat hij *mij* ter vierschaar daag',
 Dat hij *mij* zijn klachten lever'!
 ] Nu stond Panser op, de bever,
 En hij sprak met gramme moed:
 ] Tibert, dunkt het u niet goed
 Dat wij hier ons klachten uiten
 Tegen Rein, die guit der guiten?

1 *de maalstede* = de plaats, waar men recht sprak

] Doe Isengrijn dit hadde ghesproken,
 stont up een hondekijn, hiet Cortois,
 ende claghede den coninc in fransois,
 hoet so arem was wilen ere,
 dat alles goets en hadde mere
 in enen winter, in ene vorst,
 dan allene ene worst,
 ende hem Reinaert, die felle man,
 die selve worst stal ende nam.
 Tibeert die cater die wart gram.
 Aldus hi sine tale began
 ] ende spranc midden in den rinc
 ende seide: 'here coninc,
 dor dat ghi Reinaerde zijt onhout,
 so en es hier jonc no out
 hine hebbe te wroeghene jeghen u.
 Dat Cortois claghet nu,
 dats over menich jaer ghesciet.
 Die worst was mine, al en claghe niet.
 Ic hadse bi miere list ghewonnen,
 daer ic bi nachte quam gheronnen
 omme bejach in ene molen,
 daer ic die worst in hadde ghestolen
 enen slapenden molenman.
 Hadder Cortois iewet an,
 dan was bi niemene dan bi mi.
 Hets recht dat omberecht si
 die claghe die Cortois doet.'

] Paneer de bever sprac: 'dinct u goet,
 Tibeert, dat men die claghe ombere'
 Reinaert es een recht mordenere

't Is een moordenaar, een dief!
Niemand, niemand heeft hij lief,
Zelfs de koning niet, zijn heer!
Ja, des konings lijf en eer
Zou hij schenden en verdoen
Voor het boutje van een hoen!
] 'En wat zult gij wederleggen
Van hetgeen ik nu ga zeggen?
Pleegde Reinaert, gistren nog,
Pleegde Reinaert door bedrog
Niet de strafbaarste euveldaad
Aan haas Cuwaert, die hier staat?
Zag m' ooit erger wetvertreden
In een tijd van 's konings vrede?
Reinaert bracht hem in de waan,
Dat hij hem tot kapelaan
Konde maken, met studeren:
Eerst moest hij het Credo leren,
Waarom hij hem, als een lam,
Tussen zijne benen nam:
En zo gingen ze, of 't moest wezen,
Aan het zingen, aan het lezen.
] 't Viel mij, dat ik om die tijd
Uitgegaan was, en niet wijd
Van de plaats kwam, waar zij zongen.
Hadde ik toen niet bijgesprongen,
't Waar' met Cuwaert slecht vergaan.
Meester Reinaert las al aan,
Zei zijn lessen op en voren,
Leerde zingen naar behoren;
Maar op eens, en in 't gespeel,
Greep hij Cuwaert bij de keel.
't Hoofd had hij hem vast ontnomen,

ende een trekere ende een dief.
 Hine heeft ooc niemene so lief,
 no den coninc minen here,
 hine wilde dat hi lijf ende ere
 verlore, mochtire ane winnen
 een vet morzeel van ere hinnen.

] Wat sechdi van ere laghe'
 en dedi ghistren in den daghe
 ene die meeste overdaet
 an Cuwaerde den hase die hier staet,
 die noit enich dier ghedede?
 Want hi hem binnen sconinx vrede
 ende binnen des coninx ghelede
 ghelovede te leerne sinen crede
 ende soudene maken capelaen.
 Doe dedine sitten gaen
 vaste tusschen sine bene.
 Doe begonsten si over ene
 spellen ende lesen bede
 ende lude te zinghene crede.

] Mi gheviel dat ic te dien tiden
 ter selver stede soude liden.
 Doe hoordic haerre beder sane
 ende maecte daerwaert minen ganc
 met ere harde snelre vaerde.
 Doe vandic daer meester Reinaerde
 die ziere lessen hadde begheven,
 die hi te voren up hadde gheheven,
 ende diende van sinen ouden spelen
 ende hadde Cuwaerde bi der kelen
 ende soude hem thooft af hebben ghenomen,

Ware ik niet ter hulp gekomen
 In die hachelijke stond.
 Zie, hier is de verse wond,
 En een teken van het feit.¹
 Spreek nu recht naar billijkheid.
 Laat ge, o koning! ongewroken
 Dat uw vrede dus gebroken
 En versmaad wordt door die fiel,²
 't Zal u rouwen, op mijn ziel,
 En de mannen, die het wijzen!
 't Zal uw kindren doen misprijzen
 Menig dag en menig jaer!
 ] - 'Panser, 'tgeen gij zegt, is waar.
 Bij mijn baard!' sprak Isengrijn,
 'Reinaert moet gehangen zijn;
 Eerder deugt het met ons niet.
 Ja, zo waar als God mij ziet,
 Blijft hij langer in het leven,
 Wordt zijn misdaad weer vergeven,
 Eer een maand zal vast dat beest
 Treffen die hem 't minste vreest'.
 ] Hier sprong Grimbaert op, de das,
 Die een neef van Reinaert was
 (Broeders kind), en riep verwoed:
 ] 'Zo, heer Isengrim! dat's goed!
 Maar wij weten 't daar en boven:
 Vijands mond zal zelden loven.
 Zie! zo waar ik ben een das,
 'k Wou, dat *die* gehangen was
 Aan een boom, gelijk een dief,
 Die ons deed de meeste grief...!
 Isengrim! woudt gij bestaan
 Een verzoening aan te gaan,

1 *corpus delicti*

2 *fielt, schurk*

waer ic hem niet te hulpen comen
 bi avonturen in dien stonden.
 Siet hier noch die versche wonden
 ende die tekine, here coninc,
 die Cuwaert van hem ontfinc.
 Laetti dit bliven onghewroken
 dat u vrede dus es tebroken,
 ghine wreket als uwe mannen wisen,
 men saelt uwen kindren mesprisen
 hierna over wel menich jaer.’

] ‘Bi Gode, Paneer, ghi secht waer,’ -
 sprac Isengrijn daer hi stoet,
 ‘waer Reinaert doot, het waer ons goet,
 also behoude mi God mijn leven!
 Ne ware wert hem dit vergheven,
 hi sal noch honen binnen ere maent
 sulken dies niet ne bewaent.’

] Doe spranc up Grimbeert die das,
 die Reinaerts broeder sone was,
 met ere verbolghenlike tale:
 ‘Here Isengrijn, men weet dat wale
 ende hets een out bijspel
 ‘viants mont seit seldom wel.’
 Verstaet, neemt miere talen goom:
 ic wilde, hi hinghe an enen boom
 bi siere kelen als een dief,
 die andren heeft ghedaen meest grief.
 Here Isengrijn, wildi anegaen
 soendinc ende dat ontfaen,

'k Zou u helpen, 'k doe het geren¹,
 En mijn oom zou 't ook niet weren².
 Wie dan 't meeste had misdaan,
 Zou in boetverbeuring staan,
 Gij aan hem, of hij aan u,
 Schoon hij niet komt klagen nu!
 Ha! vond hij de gunstbetoning,
 Bij het hof en bij de koning,
 Die men blijkbaar hier u doet,
 Uwe zaak stond ook niet goed;
 Neen! gij bleeft niet ongegripen,
 Ongestraft, voor al de nepen,
 Die gij toebrecht aan zijn vel,
 Met uw tanden scherp en fel,
 Al liet Reinaert ze ongewroken³.
 ] Isengrim zei: 'Welgesproken!
 Gaf u Reinaert les in 't kwaad?
 't Zijn al leugens, wat ge praat!'
 - Neen 't, bij neen! 't is niet gelogen.
 Gij hebt hem te veel bedrogen,
 En op meer dan ene wijs;
 Naamlijk ook met die pladijs,³
 Die hij uitwierp van een kerre⁴,
 Daar gij volgdet (maar van verre):
 Hebt gij die niet opgesmuld
 En uw maag er mee gevuld,
 Gevend hem noch goed noch kwaad,
 Niets, dan d' afgeknaagde graat,
 Die gij hem al spottend brocht,
 Omdat gij ze zelf niet mocht?
 ] 'Met een hesp⁵ ook, vet en mals,
 Speeldet g'hem een trek zo vals!
 Reinaert kwam zijn deel u vragen,

- 1 *gaarne*
- 2 *tegenhouden*
- 3 *schol, platvis*
- 4 *kar*
- 5 *ham*

daer toe willic helpen gherne;
 mijn oom en saelt hem ooc niet wernen,
 entie meest andren heeft mesdaen
 sal den andren in baten staen
 van minen oom ende van u.
 Al comt hi niet claghen nu,
 ware mijn oom wel te hove
 ende stonde in sconinx love,
 here Isengrijn, als ghi doet,
 en soude den coninc niet dinken goet
 ende ghine bleves heden onbegrepen,
 dat ghi sijn vel so hebt ghenepen
 so dicwile met uwen scerpen tanden,
 dat hi niet ne conde gheanden.'

] Isengrijn sprac: 'hebdi gheleert
 an uwen oom dus lieghen apeert?'
 ] 'In hebbe daeran niet ghelogen:
 ghi hebt minen oom bedroghen
 harde dicke in menegher wisen.
 Ghi mesleettene van den pladise
 die hi u warp van der kerren,
 doe ghi hem volghet van verren
 ende ghi die beste pladise up laset,
 daer ghi u ane versadet.
 Ghine gaeft hem no goet no quaet
 sonder allene een pladisengraet,
 dat ghi hem te jeghen brocht
 dor dat ghine niet en mocht.
 Sint hoondine van enen bake,
 die vet was ende van goeder smake,
 dien ghi leit in uwen musele.
 Doe Reinaert eeschede zijn dele,

Waar gij die zat op te knagen,
 En wat gaaft gij voor bescheed?
 ] ‘Jongenlief’, was 't, ‘Reintje, 'k weet,
 Dat uw vraag zeer billijk is.
 Hoor! de hesp hing aan een wis¹
 Knauw daaraan, zij is zo vet!
 Zo werd Reinaert afgezet,
 En geen vlees mocht hij erlangen,
 Ja, hij werd toen zelfs gevangen,
 En geworpen in een zak.
 Al dit leed en ongemak
 Heeft hem Isengrim gebrouwd,
 En nog meer, wel honderdvoud!

] ‘Heren! dunkt u dit genoeg?
 Wat betreft het ongevoeg²
 Aan zijn vrouw weleer bedreven:
 Zij beminde, heel haar leven,
 Reinaert, en hij minde haar.
 't Is nu zeker zeven jaar,
 Dat ze elkander zijn getrouw.
 Zo Hersinde, een schone vrouw,
 Dus door min, door kwade zeên,
 Viel in overspeligheên,
 Is 't niet dwaas daarvan te praten?
 Voorts de klachte van de haas
 Is almede een waterblaas³.
 Mits die slecht het Credo las,
 Mocht hij, die zijn meester was,
 Hem wel slaan; hij was kastijdbaar:
 Dat's bij 't leren onvermijdbaar...
 Andren klagen van een worst,

1 *twijg, wilgeteen*

2 *de ongepaste behandeling*

3 *waterbel*

antwoordi hem in scerne:
 ‘u deel willic u gheven gherne,
 Reinaert, scone jonghelinc;
 die wisse daer die bake an hinc,
 because: si es so vet.’
 Reinaerde waes lettel te bet
 dat hi den goeden bake ghewan
 in suiker sorghe, dattene een man
 vinc ende warpene in sinen sac.
 Dese pine ende dit onghemac
 hevet hi leden dor Isengrime,
 ende hondert waerven meer dan ic u rime.
 ] Ghi heren, dinct u dit ghenoech?
 Nochtan om meer onghevoech
 dat hi claghet om sijn wijf,
 die Reinaerde hevet al haer lijf
 gheminnet: so doet hi hare.
 Al ne makeden zijt niet mare,
 ic dart wel segghen over waer
 dat langher es dan seven jaer
 dat Reinaert hevet hare trouwe.
 Ende of Haersint die scone vrouwe
 dor minne ende dor quade sede
 Reinaert sinen wille dede,
 wattan? Si was sciere ghenesen!
 Wat talen mach daer omme wesen?
 Nu maket here Cuwaert die hase
 ene claghe van ere blase.
 Of hi den crede niet wel en las,
 Reinaert, die sijn meester was,
 mochte hi sinen clerc niet blauwen?
 Dat ware onrecht, entrouwen!
 Cortois claghet om ene worst

Hun ontnomen in de vorst:
 Beter lieten zij 't verholen;
 Want gij weet, zij was gestolen.
 't Ging daarmee als 't spreekwoord leert:
 Zo gewonnen, zo verteerd.
 Nam de vos 't gestolen goed,
 Zulk een zaak eist recht noch boet.
 ] 'Reinaert is een eerlijk man.
 Sinds de koning heeft zijn ban
 Laten roepen en zijn vrede,
 Weet ik, dat hij niets misdede;
 En hij leeft nu, of hij waar'
 Heremiet of kluizenaar,
 Met een haren kleed aan 't vel:
 Ja, dat draagt hij, 'k weet het wel.
 Iemand, die hem gistren zag,
 Zei mij, dat hij jaar en dag
 Heeft beloofd geen vlees meer t'eten,
 Wild noch tam, gij moogt het weten.
 't Wijdberoemde Malpertuis,
 Zijn kasteel en beste huis,
 Heeft hij sedert kort begeven,
 Om in d'eenzaamheid te leven,
 In een kluis: daar zit hij in.
 Andre kost of lijfsgewin
 Denk ik niet, dat hij nog heeft,
 Dan hetgeen men aan hem geeft
 Tot een aalmoes, nu en dan.
 't Wordt een bleek, een mager man,
 Vastend voor zijn oude zonden.
 Zo wordt Reinaert dus bevonden!'

] Wijnl dus Grimbaert pleitend stond,
 Kwam daar, op de achtergrond,

die hi verloos in ene vorst.
 Die claghe ware bet verholen:
 en hoordi dat si was ghestolen?
 Male quesite male perdite:
 over recht wert men qualike quite
 datmen hevet qualic ghewonnen.
 Wie sal Reinaerde dat verjonnen,
 of hi ghestolen goet ghinc an?
 Niemen die recht versceden can.

] Reinaert es een gherecht man.
 Sint dat die coninc sinen ban
 hevet gheboden ende sinen vrede,
 so weet ic wel, dat hi ne dede
 dinc neghene dan of hi ware
 hermite ofte clusenare.
 Naest siere huut draecht hi ene hare,
 Binnen desen naesten jare
 sone at hi vleesch, no wilt no tam:
 dat seide die ghistren danen quam.
 Malcrois hevet hi begheven,
 sinen casteel, ende hevet upheven
 ene cluse daer hi leghet in.
 Ander bejach no ander ghewin
 so wanic wel dat hine hevet
 dan karitate die men hem ghevet.
 Bleec es hi ende magher van pinen;
 hongher, dorst, scerpe karinen
 doghet hi voor sine sonden.'

] Recht te desen selven stonden
 doe Grimbeert stont in dese tale,

Van een berg af Canteclaer:
 Voor hem droeg men op een baar
 Ene hin¹, geheten Coppe:
 Reinaert had die bij de krop
 't Hoofd moorddadig afgebeten:
 Dit moest nu de koning weten.
 Hare vader, Canteclaer,
 Volgde al krijsend achterna,
 Sloeg zijn vedren op en aan.
 Rechts en links hem ging een haan:
 D'een hiet Kraaiaert, zo ik mene;
 (Schoner haan en was er gene!)
 Cantaert ging aan d'andre kant:
 Beide droegen in hun hand
 Brandend waslicht, lang en groot,
 Roepende om hun zusters dood:
 (Want zij waren alle twee
 Coppe's broeders) 'Wee! o wee!
 Pinte en Sprote droegen beide
 't Dierbaar zusterlijk. Men schreide,
 Dat men 't kermen en 't gekrijt
 Horen kon van wijd en zijd.

] Canteclaer, na plichtbetoning,

1 *hen, kip*

saghen si van berghe te dale
 Cantecleer comen ghevaren,
 ende brochte up ene bare
 ene dode hinne, ende hiet Coppe,
 die Reinaert hadde bi den croppe
 hoeft ende hals af ghebeten.
 Dit moeste nu de coninc weten.
 Cantecleer quam voor de bare gaende,
 sine vederen zere slaende.
 In wederziden van der baren
 ghinc een hane wide mare.
 Die een hane hiet Cantaert,
 daer wilen na gheheten waert
 vrouwe Alenten goeden hane.
 Die ander hiet, na minen wane,
 die goede hane Craiant,
 die soonste hane diemen vant
 tusschen Portaengen ende Polane.
 Elkerlijc van desen hanen
 droech een berrende stallicht
 dat lanc was ende richt.
 Daer waren Coppen broeders twee,
 die riepen: 'o wi ende wee!'
 Om haerre sustre Coppen doot
 dreven si claghe ende jammer groot.
 Pinte ende Sproete droeghen die bare,
 hem was te moede zware
 van haerre suster die si hadden verloren.
 Men mocht harde verre horen
 haerre tweer carminghe.
 Dus sijn si comen int ghedinghe.

] Cantecleer spranc in den rinc

Sprak al snikkend tot de koning:
'Vorst! om God en door genâ,
Wil me ontfermen voor de scha,
Die mij Reinaert heeft gedaan,
En mijn kindren, die hier staan,
Zeker tegen onze wil.
't Was bij 't ingaan van april;
't Koude jaartij had gedaan;
Plant en bloemen zag men staan
Overheerlijk in het veld;
'k Had tot wandlen mij gesteld,
Fier op mijn gepluimd geslacht,
Op mijn zonen ('k heb er acht!),
Op mijn dochters alle zeven,
Die 't wel lustte lang te leven,
Mij geschonken t'ener broed,
Door een wijf, zo schoon als vroed.
Allen waren vet en sterk;
Nimmer kwamen ze uit hun perk,
Dat omringd was van een muur;
En daar binnen stond een schuur,
Goed bewaakt door vele honden,
Die een dief verscheuren konden;
En dit maakte ons onvervaard.
Reinaert, nijdig naar zijn aard,
Omdat 't veilig was daar binnen,
Kon geen enkel kieken winnen.
Hij, die felle nagebuur,
Sloop wel dikwijls langs de muur,
Lei wel menigwerf zijn lagen;
Doch als hem de honden zagen,
Basten zij hem na met kracht.
Eens zelfs werd hij bij de gracht

ende seide: 'here coninc,
dor God ende dor ghenade
nu ontfaermet miere scade,
die mi Reinaert heeft ghedaen
ende minen kinderen, die hier staen
ende sere hebben haren onwille.
Ten ingane van aprille,
doe die winter was vergaen
ende men sach die bloemen staen
ende al die velde groene,
doe was ic fier ende coene
van minen groten gheslachte.
Ic hadde jongher zonen achte
ende schoner dochtren zevene,
dien wel lusten te levne,
die mi Roede die vroede
hadde brocht te dien broede.
Si waren alle vet ende staerc
ende ghinghen in een scone paerc,
dat was beloken in enen mure.
Hier binnen stoet ene scure
daer vele honden toe hoorden,
datsi menich dier fel scoorden.
Dies waren mine kinder onvervaert.
Dit benijdde dus Reinaert,
dat sire waren so vaste binnen
dat hire negheen conste ghewinnen.
Hoe dicke ghine hi om den mure,
Reinaert, die felle gheburc,
ende leide om ons sine laghen!
Alsene dan die honde saghen,
liepen si na met haerre cracht.
Ene waerf wart hi up de gracht

Door een hond of twee belopen,
 En bijna moest hij 't bekopen,
 Voor zijn dieften¹, voor zijn roof;
 Want zij beten hem, dat 't stoof.
 Doch de godvergeten guit
 Loerde staag op zijnen buit.
 'k Dacht een poos: wij zijn hem kwijt;
 Maar hij kwam als heremijt
 Weer te voorschijn, en de dief
 Bracht me, o koning! ene brief,
 Waar uw zegel vast aan was.
 ] 'Ik vernam, toen ik die las,
 Dat ge, o vorst! zeer wijselijk
 Door geheel uw koninkrijk
 Hadt verkondigd uwe vrede
 Aan gedierte, en voglen mede.
 Bovendien zei mij de vos,
 Dat hij voortaan (vrij en los
 Van de valse wereldvreugd)
 In een kluis voor God en deugd
 Leven ging op blote voeten,
 Om zijn zondenkwaad te boeten.
 Hij vertoonde mij de staf,
 Die men hem in Elmaer² gaf,
 Kap, en koorde, en 't kleed van haar.
 'Dank zij God, heer Canteclaer',
 Sprak hij, 't is met mij gedaan
 In de wereld, en voortaan
 Zult gij van geen roof meer weten.
 'k Mag geen vlees of vet meer eten.
 't Voegt mij, oud, en 't leven moe,
 Dat ik voor mijn ziel wat doe.
 'k Ga dus voor de hemel leven.

1 *diefstallen*

2 *een in 1144 gestichte en in 1424 overstroomde proosdij, gelegen op de grens van Vlaanderen en Zeeland*

bi avonturen daer belopen,
 dat ic hem sach een deel becopen
 sine diefte ende sinen roof
 dat hem die pelse zere stoof.
 Nochtan quam hi bi baraten,
 - dattene God moete verwatan!
 Doe waerwi zijns langhe quite.
 Sint quam hi als een heremite,
 Reinaert, die mordadeghe dief,
 ende brochte mi zeghele ende brief
 te lesene, here coninc,
 daer u seghele ane hinc.
 ] Doe ic die letteren began lesen,
 dochte mi daer an ghescreven wesen
 dat ghi haddet coninclike
 over alle uwen rike
 allen dieren gheboden vrede
 ende ooc allen voghelen mede.
 Ooc brochte hi mi ander niemare
 ende seide, dat hi ware
 een begheven clusenare
 ende hi hadde ghedaen, vele zware,
 voor sine zonden meneghe pine.
 Hi toochde mi palster ende slavine
 die hi brochte van der Elmare,
 daeronder ene scerpe hare.
 Doe sprac hi: 'here Cantecleer,
 nu mooghdi wel vorwaert meer
 van mi sonder hoede leven:
 ic hebbe bi der scole vergheven
 al vleesch ende vleeschmout.
 Ic ben voortmeer so out,
 ic moet miere ziele telen.

Tecum pax! 'k moet u begeven;
 Want ik heb zo veel te doen:
 's Morgens, 's avonds, op de noen
 Moet ik lezen mijn getij'.

] 'Reinaert ging, en ik was blij:
 Prevlend trok hij door het bos,
 En ik juichte omdat de vos
 Mij niet langer meer zou hindren.
 'k Ging het melden aan mijn kindren.
 'k Gaf nu minder op hen acht,
 'k Waagde 't zelfs met mijn geslacht
 Eens te komen buiten mure,
 Laas! ter kwader avonture!
 Want de vos, na laag op laag,
 Kwam gekropen door een haag,
 Had de poort mij ondergaan,
 En ik zag hem handen slaan
 Aan een kieken, jong en schoon,
 Dat hij wegsleep tot mijn hoon.
 't Was nu, of de dood mij naakte.
 Daar mijn kind zo lekker smaakte
 In zijn onverzaadbre mond,
 Kon geen wachter meer of hond
 Ons bewaken, ons beschermen.
 Moogt ge u, koning! des erbermen!
 Sedert, tuk op mijn geslacht,
 Kwam de vos, bij dag, bij nacht,
 En ontroofde mij mijn kindren;
 'k Zag die daaglijks meer vermindren,
 Ja, van vijftien tot op vier.
 Reinaert, dat moorddadig dier,

Gode willic u bevelen.
Ic ga daer ic hebbe te doene.
Ic hebbe middach ende noene
ende primen te segghene van den daghe'.
Doe nam hi neven ere haghe
sinen wech, te dien ghescede
ghinc hi lesen sinen crede.
Ic wart blide ende onvervaert
ende ghinc te minen kindren waert,
ende was so wel al sonder hoede
dat ic al met minen broede
sonder sorghe ghinc buten mure.
Daer gheviel mi quade avonture,
want Reinaert, die felle saghe,
was ghecropen dor de haghe
ende hadde ons die porte ondergaen.
Doe wart miere kindre saen
een ghepronden uten ghetale.
Dat leide Reinaert in sine male.
Quade avonture mi doe nakede.
Want sint dat hise smakede
in sinen ghiereghen mont,
ne conste ons wachter no onse hont
no bewachten no bescaermen.
Here, dat laet u ontfaermen!
Reinaert leide sine laghe
bede bi nachte ende bi daghe
ende roofde emmer mine kindre.
So vele es tghetal nu mindre
dant ghewone was te zine,
dat die vijftien kindre mine
sijn ghedeghen al tote vieren;
so zuver heeftse die onghiere

Heeft ze uit vraatzucht al verslonden.
 Gistren hebben hem de honden
 't Lijf van Coppe toch ontjaagd,
 Dat men op de bare draagt.
 Edle vorst, haar bloed eist wraak;
 Mijne zaak is uwe zaak!
 ] 'Grimbaert', zei de koning, 'das!
 't Schijnt, uw oom, die kluisnaar was,
 Onderhoudt zijn vasten streng!
 Maar ik zal 't die vuile kreng
 Wel verleren, binnen 't jaar.
 Hoor; uw dochter, Canteclaer!
 Ligt hier zeker wreed verslagen,
 (Moog haar ziel aan God behagen!)
 En wij zien 't maar al te zeer,
 Niemand geeft haar 't leven weer;
 Doch wat zal men daaraan doen?
 Haar begraven met fatsoen
 Is nu vast onze eerste plicht.
 Met vigiliezang en licht
 Wil ik hare lijkdienst eren.
 Verders zal ik met de heren
 Mij beraden op 't geval,
 Hoe men 't voeglijkst wreken zal
 Aan de dader van de moord,
 Als 't naar recht en wet behoort'.
 ] Toen beval hij oude' en jongen
 Dat zij de profundis zongen,
 En zij deden 't op zijn woord
 Zo dat 't deftig werd gehoord.
 Hoe de lijkdienst verder was,
 Wie de les der doden las,
 Meld ik niet: het waar' te lang.

Reinaert in sinen mont verslonden.
 Noch ghistren wart hem metten honden
 ontjaghet Coppe die mare
 die hier legget up dese bare.
 Dit claghic u met groten sere:
 ontfaremt u mijns, wel soete here!
 ] Die coninc sprac: 'Grimbeert die das,
 u oom, die clusenare was,
 hi hevet ghedaen so goede carine,
 levic een jaer, het sal hem seinen!
 Nu hoort hier, Cantecler:
 wat sal der talen meer?
 U dochter legget al hier verslegghen,
 ] God moet haerre siele pleghen.
 Wine moghense niet langer houden,
 - God moeder al ghewouden -
 ende sullen onse vigeliën singhen.
 Daerna sullen wise bringhen,
 den lichame ter eerden met eren.
 Dan sullen wi met desen heren
 ons beraden ende bespreken
 hoe wi ons best ghewreken
 an Reinaerde dese moort.' -
 Doe hi ghesprac dese woort,
 beval hi jonghe ende ouden
 dat si vigeliën singhen souden.
 ] Dat hi gheboot, was sciere ghedaen.
 Doe mochtmen horen aneslaen
 ende beghinnen harde ho
 dat placebo domino
 ende die verse die daer toe horen.
 Ic seit ooc in waren woorden,
 - ne ware ooc tware ons te lanc -

Eindelijk, na gebed en zang,
 Nam men 't dode lichaam af
 En men legde 't in een graf,
 Dat zeer fraai gebeeldhouwd was,
 Bij een lindeboom in 't gras,
 Heel van marmer, hecht en sterk.
 Boven stond er op een zerk:
*Hier ligt Coppe, een achtbre kip,
 Wreed vermoord door Reinaert.*
 R. I. P.

] Toen 't begraven was gedaan,
 Sprak de vorst zijn mannen aan,
 En hij vroeg aan hen hun raad
 Tot het straffen van de daad,
 Op de dader: allen rieden,
 Dat hij Reinaert zou ontbieden
 Zonder uitstel, om danof¹
 Overhoord te zijn bij 't hof.
 En, om hem dit aan te zeggen,
 Scheen 't, bij rijplijk overleggen,
 Voegzaamst dat een bode ging:
 Bruin, de beer, zou voor dat ding
 Best geschikt zijn, naar men dacht.

] 'Bruin, geef op mijn woorden acht!
 Sprak de koning, 'edel dier,

1 *deswege*

wie daer der zielen vers zanc
 ende wie die zielenlesse las.
 Doe di vigelië gheënt was,
 doe leidemen Coppen in dat graf
 dat bi engiene ghemaect was
 onder die linde in een gras.
 Van maerberstene slecht was
 die saerc die daer up lach.
 Die letteren, die men daer an sach,
 deden an tgraf bekinnen
 wie daer lach begraven binnen.
 Dus spraken die boecstave
 an den zaerc up den grave:
 ‘hier leghet Coppe begraven
 die so wale conste scraven,
 die Reinaert die vos verbeet
 ende haren gheslachte was te wreet.’
 ] Nu leghet Coppe onder mouden.
 Die coninc sprac tsinen ouden
 dat si hem alle bespraken,
 hoe si alrebest ghewraken
 dese grote overdade.
 Doe waren si alle te rade
 datsi daer den coninc rieden,
 dat hine soude ombieden
 dat hi te hove soude comen,
 no dor scade no dor vrome
 ne lette, hine quame int ghedinghe,
 ende men Brune van dien dinghe
 die bodscap soude laden.
 Dies was die coninc sciëre beraden,
 dat hi dus sprac te Bruun den bere:
 ‘here Bruun, dit segghic voor dit here

Ga en daag de vos naar hier!
 't Is een boodschap hoogst gewichtig;
 Maar ik bid u. wees voorzichtig
 Met de kerel, hij is fel,
 Slim en kwaad: dus houd u wel!
 Hij zal vleien, hij zal liegen,
 En, zo mogelijk, u bedriegen
 Met zijn tong, als honing zoet'.

] O, dat hij 't maar vrij en doet',
 Sprak de beer, 'ik ben er bij.
 Dat mij God vermaledij',¹
 Brengt mij Reinaert schamp of hoon,
 Zo ik 't hem niet dubbel loon!
 Neen, hij zal mij niet verklikken.
 Wees gerust, ik zal 't wel schikken'.

] Bruin ging, met verhaaste spoed,
 Recht zijn onheil tegemoet.
 't Scheen hem wel een overdaad,
 Zou hem iemand enig kwaad
 Durven doen, veel min de vos.
 Langs de voetpaân van een bos
 (Eenmaal Reinaerts kromme gangen,
 Als hij liep om wild te vangen,)
 Reisde hij, al denkend, voort.
 't Was een woest en aaklig oord.
 Daarna kwam hij bij een berg,
 In 't beklimmen steil en erg;
 Doch hij moest er over raken,
 Wou hij Malpertuis genaken.
 Reinaert had zo menig huis,

1 *vervloeke*

dat ghi dese bodscap doet.
 Ooc biddic u dat ghi sijt vroet,
 dat ghi u wacht van baraet.
 Reinaert is fel ende quaet:
 hi sal u smeken ende lieghen;
 mach hi, hi sal u bedrieghen
 met valschen woorden ende met sconen;
 mach hi, bi Gode, hi sal u honen.'
 'Here', seït hi, 'laet u castiën!
 so moete mi God vermalendiën,
 of mi Reinaert so sal honen,
 inne saelt hem weder lonen
 dat hijs an den dulsten si.
 Nu ne sorghet niet om mi.'
 Nu neemt hi orlof ende hi sal naken
 daer hi zere sal mesraken.
 ] Nu es Brune up die vaert
 ende hevet in ziere herten onwaert
 ende het dochte hem overdaet
 dat iemen soude sijn so quaet
 ende dat hem Reinaert honen soude.
 Door den kere van enen woude
 quam hi ghelopen dor ene woestine
 daer Reinaert hadde de pade sine
 gheslegghen, erom ende menichfoude,
 also als hi uten woude
 hadde ghelopen om sijn bejach.
 Beneden der woestinen lach
 een berch, hooch ende lanc.
 Daer moeste Bruun sinen ganc
 te middewaerde over maken,
 sal hi te Maupertuus gheraken.
 Reinaert hadde so menich huus,

Doch het slot van Malpertuis
 Was de beste van zijn borgen,¹
 Waar hij introk, als hem zorgen
 Overkwamen, of verdriet.
 't Slot rees heerlijk in 't verschiet.
 Bruin was spoedig daar gekomen.
 Toen hij had de poort vernomen,
 Waar de vos placht uit te gaan,
 Ging hij voor de barbakaan²
 Zitten, op zijn steert, in 't groen.
 'Reinaert, Reinaert!' riep hij toen,
 'Zijt ge t'huis? Ik ben uw vriend
 Bruin, daar 't hof zich van bedient
 Bij gebrek aan andre boden.
 Nobel zwoer, bij al zijn goden,
 Komt gij niet, op zijn verlof
 En bevel, terstond naar 't hof,
 Om u recht te horen geven,
 En in vrede voorts te leven,
 Als 't een onderzaat betaamt,
 Dat hij u, door macht gepraamd³,
 Zal doen raderen en breken⁴.
 Reinaert, Reinaert! hoor mij spreken!
 Ga met mij, en doe mijn raad'.
 ] Reinaert nam zijn tijd te baat
 Achter eten; want hij lag
 Waar hij veel te liggen plach,
 In de warme schijn der zon
 Voor zijn poort, toen Bruin begon
 Dus te roepen over hem,
 En hij kende zijne stem.
 Na het horen van 't gebod
 Trok hij binnen in zijn slot,

1 *burchten, kastelen*

2 *voormuur van een kasteel*

3 *gedrukt, gekneld*

4 *radbraken*

maer die casteel van Maupertuus
was die beste van sinen borghen.
Daer trac hi in, alse hi in zorghen
ende in node was bevaen.

Nu es Brune die bere ghegaen,
dat hi te Maupertuus es comen
ende hi de poorte hevet vernomen
daer Reinaert ute plach te gane.
Doe ghinc hi voor die barbecane
sitten over sinen staert,
ende sprac: 'sidi in huus, Reinaert?
ik bem Bruun, des coninx bode.
Die hevet ghesworen bi sinen gode:
ne comdi niet ten ghedinghe
ende ic u niet voor mi bringhe,
recht te nemene ende te gevene
ende in vreden voort te levene,
hi doet u breken ende raden.
Reinaert, doet dat ic u rade,
ende gaet met mi te hove waert.' -

Dit verhoorde al nu Reinaert
die voor sine poorte lach,
daer hi vele te ligghene plach
dor waremhede van der zonnen.
Bi der tale die Bruun heeft begonnen,
bekenden althant Reinaert
ende tart bet te dale waert
in sine donkerste haghedochte.

Gaande daar, gedachtenvol,
 Zitten in een donker hol,
 Waar hij heimlijk nam beraad
 Hoe hij nu met Bruin, de vraat,
 Eens de spot zou kunnen drijven,
 En bij 't hof in ere blijven.
 ] Voorts kwam Reinaert voor, en zeid':
 'Bruin, ik dank u voor 't bescheid
 En de goede raad; maar, vriend,
 Kwalijk heeft hij u gediend
 Die u aanried tot de gang,
 En een reis van dagen lang
 Over bergen deed bestaan.
 'k Zou ten hove zijn gegaan,
 Hadt gij 't mij ook niet geraden;
 Doch mijn buik is overladen
 Op een ongemene wijs,
 Door een vreemde nieuwe spijs.
 't Is me onmogelijk nu te gaan;
 'k Kan niet zitten, 'k kan niet staan,
 'k Ben zo uitermate zat'.
 - 'Reinaert, vriend! wat let¹ u? wat?'
 - 'Bruin lief, uit gebrek van haaf²
 Leefde ik nooit gelijk een graaf,
 En, gij moogt het vrij wel weten,
 In mijn armoe moet ik eten
 't Geen mij soms niet aan en staat.
 Goede verse honigraat
 Bij een stukje roggebrood
 Nut ik thans, uit hongersnood.
 Anders is er niet te winnen.
 Maar, het is nog nauwlijks binnen
 Of ik krimp van ongemak'.

1 *mankeert*

2 *have, bezittingen*

Menichfout was sijn ghedochte,
 hoe hi vonde sulken raet
 daer hi Bruun, den fellen vraet,
 te scheme mede mochte driven
 ende selve bi ziere eren bliven.

] Doe sprac Reinaert over lanc:
 ‘uwes goets raets hebbet danc,
 here Bruun, wel soete vrient.
 Hi hevet u qualic ghedient
 die u beriet desen ganc,
 ende u desen berch lanc
 over te lopene dede bestaen.
 Ic soude te hove sijn ghegaen,
 al haddet ghi mi niet gheraden;
 maar mi es den buuc so gheladen
 ende in so utermaten wise,
 met ere vremder nieuwer spise
 ic vruchte, in sal niet moghen gaen,
 inne mach sitten no ghestaen,
 ic bem so utermaten zat.’

] ‘Reinaert, wat aetstu? wat?’
 ‘Here Brune, ic at cranke have,
 arem man dannes gheen grave:
 dat mooghdı bi mi wel weten.
 Wi aerme liede, wi moeten eten,
 hadden wijs raet, dat wi node aten.
 Goeder verscher honichraten
 hebbic coever harde groot.
 Die moetic eten dor den noot
 als ic el niet mach ghewinnen.
 Nochtan, als icse hebbe binnen,
 hebbicker af pine ende onghemac.’

] Bruin zag wonder op, en sprak:
 'Lieve hemel, help! wel vriend,
 Zijt gij met geen zeem¹ gediend?
 't Is voor mij de zoetste spijs,
 Die ik boven alles prijs.
 Kreeg ik die, ik zou niet klagen.
 Mocht ik u de honig vragen!
 Eedle Reinaert, zoete neef,
 Haal mij honig, haal en geef!
 Doe mij honigraten winnen,
 'k Zal u al mijn leven minnen'.
 - 'Honigraten? Bruin, gij spot!
 - 'Bah, 'k en doe²! dan ware ik zot:
 Voegt dat aan een eerlijk man?'

] 'Bruin, in ernst! gij moogt die dan?
 Nu, verlangt ge ooit naar zulk eten,
 Laat het mij dan maar eens weten,
 'k Zal uw etenslust verzaân, -
 U met honig overlaân.
 Ja, al waart gij met uw tienem,
 Spreek maar op, als 't u kan dienen'.
 - 'Wel met tienem? neen, dat's mis!
 Want de honig, die er is
 Tussen hier en Portugaal,
 Slikte ik zelf wel, altemaal'.

] - Is het waar? gij zijt een vent!
 Hoor! een boer heeft, hier omtrent,
 Zeer veel honig; neen, voorwaar,
 Ge aat hem niet in zeven jaar.
 'k Breng u al die honig aan,
 Wilt ge mij ten dienste staan.

1 *honig*

2 *ik spot niet*

] Dit hoorde Brune ende sprac:
 ‘Helpe, lieve vos Reinaert,
 hebdi honich dus onwaert?
 Honich es een soete spise
 die ic voor alle gherechten prise,
 ende voor alle gherechten minne.
 Reinaert, helpt mi dat ics ghewinne.
 Edele Reinaert, soete neve,
 also langhe als ic sal leven
 willic u daer omme minnen.
 Reinaert, helpt mi dat ics ghewinne.’ -
 ‘Ghewinnen, Bruun? ghi hout u spot.’
 ‘In doe, Reinaert, so waar ic zot,
 hildic spot met u: neen ic niet.’ -
 Reinaert sprac: ‘Bruun, mochtijts iet?
 of ghi honich moghet eten,
 bi uwer trauwen, laet mi weten:
 mochtijts iet, ic souts u saden.
 Ic saels u so vele beraden,
 ghine atet niet met u tienen,
 waendic u hulde daermet verdienen.’
 ‘Met mi tienen? hoe mach dat wesen?’
 Reinaert, hout uwen mont van desen
 ende sijts seker ende ghewes,
 haddic al thonich dat nu es
 tusschen hier ende Portegale,
 ic aet al up tenen male!’ -
 ] Reinaert sprac: ‘Bruun, wat sechdi?
 Een dorper, heet Lamfroit, woont hier bi,
 hevet honich so vele te waren,
 ghine atet niet in seven jaren.
 Dat soudic u gheven in u ghewout,
 here Brune, wildi mi wesen hout

Zo ge aan 't hof mijn zaak verdedigde...'.
 Bruin beloofde 't, en beëdigde,
 Dat hij, ook in leed en pijn,
 Reinaerts beste vriend zou zijn.
 Nu had deze gans zijn wil.
 - 'Bruin, 't is goed, maar houd het stil.
 Gaf mij God zo goed geval¹
 Als de zeem u smaken zal!
 'k Bracht er tonnen u van voor'.

] Reinaerts taal klonk zoet in 't oor
 Van de beer, als hemelzang,
 En hij lachte luid en lang;
 Maar de vos, in 't slim gemoed,
 Dacht: gaat 't avontuurtje goed,
 Heden zal ik u nog laten
 Waar gij lachen zult bij maten².

] Reinaert kwam nu zonder schroom
 Bij de beer, en zei: 'Bruin oom!
 Welkom vriend, als 't vrienden hoeft!
 Waarom hier nog lang getoefd,
 En geprateld³ en gestaan?
 Volg mij, 'k zal u vorengaan!
 Houden wij dit kromme pad.
 Heden eet gij nog u zat:
 Ja, gij zult er van gewagen!
 (Reinaert dacht: van al de slagen.)

1 *Had God in mij maar zo'n welgevallen!*

2 *volop, hartelijk*

3 *gebabbeld*

ende voor mi dinghen te hove.'
 Doe quam Brune ende ghinc gheloven
 ende sekerde Reinaerde dat,
 wildine honichs maken sat,
 - des hi cume ombiten sal -
 hi wilde hem wesen over al
 ghestade vriend ende goet gheselle.
 Hier omme loech Reinaert die felle
 ende sprac: 'Bruun, heelt mare,
 vergave God, dat mi nu ware
 also bereet een goet gheval,
 also u dit honich wesen sal,
 al wildijs hebben seven amen.'
 Dese woor sijn hem bequame,
 Bruun, ende daden hem so sochte,
 hi loech dat hi nemmee ne mochte.
 Doe peinsde Reinaert daer hi stoet:
 'Bruun, es mine avonture goet,
 ic wane u daer noch heden laten
 daer ghi lachen sult te maten.'
 ] Na dit peinsen ghinc Reinaert uut
 ende sprac al over luut:
 'oom Bruun, gheselle, willecome.
 Het staet so: suldi hebben vrome,
 hier ne mach zijn gheen langher staen.
 Volghet mi, ic sal voren gaen.
 Wi houden desen crommen pat.
 Ghi sult noch heden werden sat,
 saelt na minen wille gaen;
 ghi sult noch heden hebben sonder waen
 also vele als ghi moghet ghedraghen.'
 Reinaert meende van groten slaghen;
 dit was dat hi hem beriet.

Bruin verstond maar half de zin, -
 Raakte 't net al dieper in,
 't Geen hij deerlijk moest bekopen.
 Aldus kwamen zij gelopen
 Bij een hofstee in de buurt,
 Die aan Lamfried was verhuurd,
 Lamfried, die ook timmren kon,
 En zijn brood met ere won.
 Op het voorplein lag er toen
 Zekre boom, een eik, nog groen,
 Waar men, om hem voorts te zagen,
 Weerzijds spiên¹ had ingeslagen,
 Dat hij gaapte breed en wijd.
 Reinaert zag 't, en was verblijd,
 En hij sprak, om Bruin te lokken:
 'Lieve oom, hier zijn de brokken!
 Deze boom, van binnen hol,
 Is van lekkere honig vol:
 Kom, en slik hem door uw keel.
 Maar, ik bid u, niet te veel!
 Wees toch matig met die dingen.
 'k Raad u, wil u wat bedwingen
 In uw lust naar honigraat!
 Al te veel is zeker kwaad.
 Kwaamt gij hier tot lijfsverderven,
 Lieve oom, ik zou 't besterven;
 'k Ware onteerd mijn leven lang'.

] Bruin sprak: 'Reinaert, wees niet bang
 Dat ik 't nu verknoeien zal:
 Matigheid past overal'.

1 wig

Die keitijf Bruun ne wiste niet
 waer Reinaert die tale keerde,
 die hem honich stelen leerde,
 dat hi wel sere sal becopen.
 Al sprekende quam dus ghelopen
 Reinaert met sinen gheselle Brune
 tote Lamfroits bi den tune.
 ] Wildi horen van Lamfreide?
 Dat was, eist waer so men mi seide,
 een temmerman van goeden love,
 ende hadde binnen sinen hove
 ene eke brocht uten woude
 die hi ontwee clieven soude,
 ende hadde twee wegghen daer in ghesleghen.
 also temmermans noch pleghen.
 Die eke was ontdaen wel wide.
 Des was Reinaert harde blide.
 Te Brunen sprac hi ende loech:
 ‘siet hier u grote ghevoech,
 Brune, ende nemet wel goom,
 hier in desen selven boom
 es honichs utermaten vele;
 proeft, of ghijs in uwe kele
 ende in uwen buuc moghet bringhen.
 Nochtan suldi u selven dwinghen.
 Al dinken u goet die honichraten,
 etet te zeden ende te maten,
 dat ghi u selven niet verdervet.
 Ic ware onteert ende ontervet,
 wel soete oom, mesquame u iet.’
 Brune sprac: ‘Reinaert, ne sorghet niet.
 Waendi dat ic bem onvroet?
 Mate es tallen spele goet!’

- 'Dat is waar', sprak Rein, 'heer oom!
't Is wel dwaas, dat ik nog schroom,
Waarlijk! kom en kruip er in!'
Bruin, in zijn verdwaasde zin,
Liet zich nu zo ver bekoren,
Dat hij 't hoofd, tot over d'oren,
En zijn voorste poten stak
In de splete. Reinaert brak
Toen de spie uit d'eikeboom;
En zo liet hij nu zijn oom
Deerlijk vastgeklemd in prangen¹,
En verraderlijk gevangen.
Wat zal Bruin nu kunnen doen?
Dat hij sterk is, rap en koen,
Zal hem weinig helpen mogen.
't Bleek hem nu, hij was bedrogen.
Hoofd en poot zat vast er in.
Kracht of list bracht geen gewin.
Slechts een halfverstikt gehuil
Wrong hij pijnlijk uit zijn muil,
Slaande en worstlende in zijn toren;
Maar het hielp niet, 't was verloren,
En hij moest zijn lot doorgaan.

] Reinaert ging van verre staan
Om het na te zien, terwijl
Lamfried met een scherpe bijl
En een veldaks² op kwam dagen.
Reinaert, om zijn oom te plagen,
Riep: 'Eilieve, houd wat op!
Dat u 't eten niet verkropp'!
Lamfried zal u komen schinken:

1 *knellen*

2 *kleine bijl*

‘Ghi secht waer,’ sprac Reinaert,
 ‘waer omme bem ic ooc vervaert?
 Gaet toe ende crupet daer in.’
 Reinaert peinsde om zijn ghewin
 ende Brune liet hem so verdoren
 dat hi thooft over die oren
 ende die twee vordere voete in stac.
 Reinaert poghede dat hi brac
 di wegghen bede uter eken.
 Die daer te voren ghinc so smeken,
 Bruun, bleef ghevanghen in den boom.
 Nu hevet de neve sinen oom
 met booshede bracht in sulker achte,
 dat hi met liste no met crachte
 in ghere wijs ne can ontgaen
 ende bi den hoofde staet ghevaen.
 Wat raeddi Brunen nu te doene?
 Dat hi was sterc ende coene
 sal hem niet ghehelpen moghen.
 Hi sach wel hi was bedroghen.
 Hi began brieschen ende dulen.
 Hi was ghegrepen bi zier mulen
 so vaste ende bi den voeten voren:
 al dat hi pijnde was verloren.
 Hine waende nemmermeer ontgaen.
 Van verre was Reinaert ghestaen
 ende sach commen Lamfreide
 die up sinen hals brochte beide
 een scarpe aex ende ene baerde.
 Hier mooghdie horen van Reinaerde,
 hoe hi sinen oom ghinc rampineren:
 ‘oom Brune, vaste gaet mangeren;
 hier coomt Lamfroit, ende sal u scinken:

Na de maaltijd moet men drinken'.
 ] Hiermee liep de blijde vos
 Van de hoeve af door het bos,
 Zonder afscheid of gedruis,
 Naar het veilig Malpertuis.
 Lamfried, nu hij dichter kwam,
 En de beer in 't net vernam,
 Draalde niet, maar liep met haast
 Waar hij hulp wist allernaast,
 En een buurt vol huizen stond.
 Hier deed hij de dorpsliên kond
 Wat hij wist van Bruin de beer.
 Ras verzaamde een machtig heer;
 Want in 't dorp bleef man noch wijf:
 Ieder wou de dief aan 't lijf;
 Alles liep uit volle macht.
 Bezems werden aangebracht,
 Vlegels, schoppen, vorken, staken,
 Om de arme Bruin te raken.
 Wie 't vernam, liep van zijn werk.
 Zelfs de pastor van de kerk
 Kwam gewapend met een staf,
 Die de koster noô hem gaf;
 Deze droeg een grote vaan,
 Om te steken of te slaan.
 's Kusters huiswif, vrouw Julocje,
 Kwam gelopen met haar rokje¹,
 Van het wiel waaraan zij spon.
 Maar voor alle deze ron²
 Lamfried, met een ijzren aks.
 ] Bruin de beer, vol ongemaks
 In zijn hachlijk ongeval,
 Dacht: ik speel nu al voor al.

1 *spinrokken; stok, waaromheen het vlas of de wol zit, die gesponnen moeten worden*

2 *liep*

haddi gheten, so souddi drinken!
 ] Na der talen so ghinc Reinaert
 weder te sinen castele waert
 sonder orlof, ende mettien
 hevet Lamfroit den bere versien
 ende vernam dat hi was ghevaen.
 Doe ne was daer gheen langher staen.
 Hi liep wech metter haest
 daer hi die hulpe wiste naest,
 daer dat naeste dorp stont,
 ende dede hem allen cont
 dat daer stont ghevaen een bere.
 Doe volchde hem een mekel here.
 Int dorp ne bleef man no wijf;
 den bere te nemene sijn lijf
 liept al dat lopen mochte.
 Sulc was, die enen bessem brochte,
 sulc enen vleghel, sulc een rake,
 sulc quam ghelopen met enen stake,
 so si quamen van haren werke.
 Selve die pape van der kerke
 brochte enen cruusstaf,
 die hem de coster node gaf.
 Die coster droech ene vane
 mede te stekene ende te slane.
 Des papen wijf, vrouwe Julocke,
 quam ghelopen met haren rocke,
 daer si omme hadde ghesponnen.
 Voor hem allen quam gheronnen
 Lamfroit met ere scerper aex.
 Al hadde Brune lettelt ghemaex,
 hi ontsach meer ongheval
 ende sette al jeghen al

] Toen hij meer gerucht vernam,
Wroeg en sprong hij op. De schram
Scheurd' hem aangezicht en huid;
Maar nu was zijn hoofd er uit.
't Hout behield zijn oor en kaken.
't Lelijkst dier, dat God kon maken
In de schepping, was nu hij;
En daar bleef het nog niet bij.
Eer hij kon zijn voeten winnen
Bleven er de klauwen binnen,
Ja de schoen van elke poot;
En zijn pijn was overgroot.
Neen, geen beer geleek hij meer.
't Deed hem aan zijn been zo zeer!
Lopen zou hij niet meer mogen.
't Bloed droop gutschend langs zijn ogen;
Nauwlijks zou hij kunnen zien
Waar een weg lag, om te vliên.

] Lamfried kwam al dicht aan,
En de koster met zijn vaan,
En de boeren, ouden, jongen,
Die er waren bij gesprongen,
En een wijf zelfs, zonder tand,
Met een vlasrok in haar hand.
Toen was Bruin schier buiten raad.
Wie het lot eens tegen gaat,

] Doe hi dat gheruchte hoorde.
 Hi spranc up, so dat hem scoorde
 van sinen aensichte al die huut.
 Al brochte Brune dat hoofd uut
 met aerbeide ende met pinen,
 nochtan liet hi daer van den zinen
 ene ore ende bede sine lier.
 Nie maecte God so lelic dier.
 Hoe mochte hi zeerre sijn mesrocht?
 Al haddi thooft ute brocht,
 eer hi die voete conde ghewinnen
 blever alle die clauwen binnen
 ende sine twee handscoen bede.
 Dus gherochte hi uut met lede.
 Hoe mochte hi sijn onteeret meer?
 Die voete waren hem so seer
 dat hi dopen niet conste ghedoghen.
 Dat bloet ran hem over die oghen
 dat hi niet wel conste ghesien.
 Hine dorste bliven no vlien.
 Hi sach suut onder die sonne
 Lamfroit comen gheronnen,
 daer na die priester, die here
 hi quam ghelopen vele zere,
 daer na die coster metter vane,
 daer na alle die prochiane,
 die oude lieden metten jonghen.
 Daerna quam up haren stap ghespronghen
 sulke quene, die van ouden
 cume enen tant hadde behouden.
 Wie so wille wachte hem dies:
 die scade hevet of verlies
 ende groot ongheval,

Staat in ieders ongenade:
 Elkeen hoede zich voor schade!
 D'arme Bruin bemerkte 't wel.
 Menig dreigde nu zijn vel,
 Die zijn klauwen had gevreesd,
 Waren zij er nog geweest.
 ] 't Was niet ver van een rivier,
 Dat de beer (onzalig dier!),
 Dus van boeren werd besprongen.
 Lang werd niet met hem gedongen;
 Maar men viel hem spoedig aan
 Met te steken, met te slaan,
 Met te werpen, dat het kraakte.
 Lamfried was 't, die 't ergst hem raakte.
 Lottram ook, van voeten lang,
 Stak hem heimlijk met een stang,
 Om hem de ogen uit te boren.
 Vuilmaart scherp-oog, een der sloren
 Van het dorp, geen drie voet hoog,
 Koterde¹ ook al naar zijn oog
 Met een lange, scherpe stave.
 Abelkwak en grootmoër Bave
 Twistten, krabden, met haar tween,
 Op de grond neer, om een steen
 (Want daar bleef geen wapenkeus).
 Loddermoer, de lange neus,
 Dorst een zweep met loden slingren.
 Ludolf met de kromme vingren
 Gaf de leus² bij steek en worp:
 ('t Was de deftigste van 't dorp,
 Zo er Lamfried niet mocht zijn.)
 Kromgebeende Hugelijn
 Was zijn vader, half een Waal,

1 *peuterde*

2 *het parool*

over hem so willet al.
 Dit sceen arem man Brunen wel:
 sulc dreechdem nu an sijn vel
 die des ghesweghen hadde stille,
 hadde Bruun ghestaen tsinen wille.

] Dit was beneden ere riviere
 dat Brune, onsalichst alre diere,
 van meneghen dorper was beringhet.
 Doe was daer lettelt ghedinghet.
 Hem naecte groot onghemac.
 Die een sloech, die ander stac,
 die een sloech, die ander waerp;
 Lamfroit was hem alte scaerp.
 Een, hiet Lottram Lancvoet,
 hi droech enen verhoornden cloet
 ende stacken emmer na dat oghe.
 Vrouwe Vulmaerte scaerpe loghe
 ghinkene koken met enen stave.
 Abelquac ende mijn vrouwe Bave
 laghen bedde onder die voete
 ende streden bedde om ene clote.
 Ludmoer metter langher nese
 droech enen loodwapper an een pese
 ende ghincker met al omme zwinghen.
 Ludolf metten crommen vingheren
 dede hem alles te voren,
 want hi was best gheboren, -
 sonder Lamfroit allene.
 Hughelijn metten crommen bene
 was sijn vader, dat weet men wale,

Die geboren was t'Absdaal¹,
 En zijn moeder hiet Ogeernen,
 Fabrikante in houtlanteernen.
 ] Menig wijf en menig man,
 Meer dan ik hier noemen kan,
 Kwamen op de beer gevallen,
 Die 't niet staan kon tegen allen;
 Want hij werd er zo gewond,
 Dat hem 't bloed droop op de grond,
 Wijl de pastor met zijn staf
 Hem veel harde slagen gaf!
 Zelfs de koster, met zijn vaan,
 Greep hem nu zo hevig aan,
 Dat de beer, door slag op slag
 Niet meer hoorde, noch en zag.
 Pachter Lamfried, onderwijl,
 Trof hem met zijn scherpe bijl
 Tussen hals en achterhoofd.
 Door de slag geheel verdoofd,
 Sprong hij in een hoop van wijven,
 Die daar waren aan het kijven,
 Bij de oever der rivier;
 Zodat hij er zeker vier
 Domplen deed waar 't water liep,
 Hoog gewassen, breed en diep.
 's Kusters huisvrouw was er bij,
 En de koster was niet blij,
 Toen zij neerplofte in de vliet.
 't Lustte hem nu langer niet
 Bruin te steken naar het lijf.
 'Prochianen, redt mijn wijf!' ¹
 Riep hij, 'ginder drijft Julocje,
 Met haar spullen², met haar rokje.

1 *Absdaal, gelegen bij Hulst*

2 *spinnewiel*

ende was gheboren van Abstale,
 ende was sone vrouwe Oghernen,
 ene outmakigghe van lanternen.

] Ander wijf ende ander man,
 meer dan ic ghenoomen can,
 daden Brune groot onghemac,
 so dat hem zijn bloet uut lac.
 Brune ontfinc al sulc paiment
 als hem elc gaf daer omtrent.
 Die pape liet den cruusstaf
 ghedichte slaen slach in slach,
 ende die coster metter vane
 ghinc hem vastelike ane.
 Lamfroit quam ter selver wilen
 met ere scerper bilen
 ende sloechene tusschen hals ende hoofd,
 dat Brune wart zere verdooft,
 dat hi verspranc van den slaghe
 tusschen der riviere enter haghe
 in enen trop van ouden wiven
 ende warper een ghetal van viven
 in die riviere die daer liep,
 die wel wijt was ende diep.
 Des papen wijf wasser ene;
 des was spapen bliscap clene.
 Doe hi zijn wijf sach in die vliet,
 doene luste hem langher niet
 Bruun te stekene no te slane.
 Hi riep: 'siet, edele prochiane,
 ghindre vloot vrouwe Julocke
 bede met spillen ende met rocke.

Help nu toch, wie helpen mag!
 'k Zal voor hem een jaar en dag
 Zoveel was te branden stellen,
 Dat geen duivel hem zal kwellen!'

] Nu Julocje was in nood
 Liet men Bruin een poos voor dood
 Liggen rusten. Touw en haken
 Wierp men uit, om 't wijf te raken
 En te redden uit de vloed.
 Bruin stond op en maakte spoed,
 Eer men weer hem aan mocht randen,
 Zodat hij uit 's vijands handen
 En te midden waters kwam.
 Al de boeren werden gram,
 Toen zij hem daar zwemmen zagen,
 Waar hem niemand na kon jagen.
 Bruin, in 't drijven op de stroom,
 Vloekte inwendig op de boom,
 Waar zijn oor was in gebleven,
 En zijn kaken; daarbeneven
 En nog meer vervloekte hij
 Reinaert vos, de boze prij¹,
 Door wiens listen, snood en vals,
 Hij zijn bruine baard en hals
 Had gestoken in het hout.
 Lamfried ook, zo sterk als stout,
 Die de kop hem duizlen deed,
 Vloekte hij voor al het leed,
 Dat hij aanbracht. Onderwijl
 Was hij vast een halve mijl
 Van de standplaats afgedreven,

1 *kreng*

Nu toe, die haer helpen mach!
 Ic gheve hem jaer ende dach
 vul pardoen ende aflaet.
 van alre sondeliker daet.⁷
 ] Bede man ende wijf
 lieten den aermen keitijf
 Brune ligghen over doot
 ende ghinghen daer die pape gheboot,
 bede met stringhen ende met haken.
 Die wile dat si die vrouwe uuttraken,
 so quam Brune in die riviere
 ende ontsvam hem allen sciere.
 Die dorperen waren alle gram:
 si saghen dat hem Brune ontsvam,
 dat si hem niet mochten volghen.
 Upt oever stonden si verbolghen
 ende ghinghen na hem rampineren.
 Bruun die lach in die riviere
 daer hi vant den meesten stroom.
 Al drivende bat hi dat God den boom
 moeste verdroeven ende verwaten
 daer hi sijn ore in hadde ghelaten
 ende bede sine lier.
 Voort vloecte hi dat felle dier,
 den bosen vos Reinaerde,
 diene met sinen brunen baerde
 so diepe in die eke dede crupen;
 daer na Lamfroit van der stupen,
 dar hi hem so lede dede.
 In aldustanen ghebede
 lach Brune also langhe wile
 dat hi wel een halve mile
 van der stede was ghedreven

Waar de boeren achterbleven.
 Vol van pijnen, zonder moed,
 Bij het storten van zijn bloed,
 Werd hij flauw en zwemmens moe.
 Daarom voer hij landwaarts toe,
 En ging liggen aan de oever.
 Nimmer zag men schepsel droever,
 Of door pijn meer afgemat,
 Dan de beer was, waar hij zat.
 Bitter viel hij aan het krijten.
 Dat mocht hij de vos al wijten.
 ] Reinaert, zonder stil te staan,
 Had een vette hoen gevaân,
 Toen hij Bruin in 't onheil stiet,
 Eer hij Lamfrieds erf verliet.
 Daarmee op een berg gekropen,
 Waar men straat noch weg zag lopen,
 En waar 't stil was en gerust,
 Had hij nu zijn hartelust,
 Kon hij met zijn prooi nu spelen,
 Die hem niemand mocht ontstelen,
 Eenzaam zittende, onbeluimd¹.
 Na hij 't kieken had ontpluimd
 En gestoken in zijn zak,
 Ging hij met het lieve pak
 Weer zijn weg, en daalde neder.
 't Was een zeer verwarmend weder,
 Voor de vos wat al te heet,
 Zodat hem, al gaande, 't zweet
 Afliep van zijn hoofd en wangen.
 Door de dorst ook wat bevangen,
 Snelde hij naar 't water heen,
 En verfriste er maag en leên,

1 *onbespied*

daer die dorpers waren bleven.
 Hi was verpijnet ende moede
 ende ondercommen van den bloede,
 so dat hi hadde cranke vaert.
 Doe zwam hi te lande waert
 ende croop ligghen in dat oever.
 Ghine saghet noint droever
 gheen dier no ghenen man.
 Hi lach jammerlic ende stan
 ende sloech met bede sinen lanken.
 Des mochte hi al Reinaerde danken.

] Nu hoort, wat Reinaert heeft ghedaen.
 Hi hadde een vet hoen ghevaen
 bi Lamfroits an der heiden,
 eer hi danen was versceiden.
 Hi hadt up enen berch ghedreghen
 verre uut allen wegghen,
 daer het eenlic was ghenoech.
 Dat was wel zijn ghevoech
 dor dat daer was niemens ganc
 ende hi dor niemens bedwanc
 sine proie dorste rumen.
 Doe hi dat hoen toten plumen
 hadde gheleit in sine male,
 doe ghinc hi nederwaert te dale
 enen verholenliken pat.
 Hi was utermaten zat.
 ] Dat weder was scone ende heet.
 Hi hadde ghelopen dat hem dat zweet
 neder liep neven die liere.
 Daer omme liep hi ter riviere
 dor dat hi hem vercoelen soude.

Vrolijk denkende op zijn streken.
 Bruin was, dacht hij, dood gesteken,
 En door Lamfried buit gemaakt.
 'k Ben er heerlijk afgeraakt!
 Sprak hij, 'k mag vandaag niet klagen.
 Dood is hij en weggedragen,
 Die me aan 't hof te schaden dacht.
 'k Zal nu vrij en zonder klacht
 Bij de vorst in ere blijven.
 Waarlijk, 'k mag wel blijdschap drijven!'

] Doch die vreugd en duurde niet.
 Bij het heengaen langs de vliet
 Viel hem Bruin de beer in 't oog
 Waar hij neerlag op het droog.
 't Geen dus blijdschap was te voren
 Baarde nu hem smart en toren,
 En hij riep, het hart vol spijt:
 'Lamfried, diep vermaledijd
 Moet gij op uw akker zijn,
 Gij, nog dommer dan een zwijn!
 Liet gij zo de beer ontsnappen,
 Die 'k u bracht om dood te kappen
 Die 'k u leverde gevaân?
 Menig brokje was er aan,
 Dat men lekker vindt om t'eten.
 Hadt gij 't vel hem afgereten,
 't Was zo'n fraaie berenhuid!
 Ach! nu hebt gij 't al verbruid:
 Al die schat hebt gij verloren,
 U geschonken kort te voren'.
 ] Zo sprak Reinaert en nog meer,
 Nadrend bij de arme beer,

In bliscap harde menichfoude
 was sijn herte doe bevaen.
 Hi hoppede wel, al sonder waen,
 dat Lamfroit hadde den bere verslegghen
 ende hine thuuswaert hadde ghedreghen.
 Doe sprac hi: 'hets mi wel ghevaren.
 Die mi te hove meest soude daren,
 die hebbic doot in desen daghe.
 Nochtan wanic sonder claghe
 ende sonder wanconst bliven.
 Ic mach te rechte bliscap driven.'
 ] Doe Reinaert was in dese tale,
 sach hi nederwaert te dale
 ende vernam Bruun daer hi lach.
 Enten eersten als hine sach,
 hadde hijs rouwe ende toren
 - daer die bliscap was te voren,
 daer lach nu toren ende nijt -
 ende sprac: 'vermalendijt,
 Lamfroit, moet dijn herte sijn!
 Du best dulre dan een zwijn,
 Lamfroit, ergher puten sone!
 lettel eren bestu ghewone.
 Hoe es di dese bere ontgaen,
 die di te voren was ghevaen?
 Hoe menich morseel leghet daer an,
 dat gherne etet menich man.
 O wi, Lamfroit, verscroven druut,
 hoe rikelike een berehuut
 heefstu heden verloren,
 die di ghewonnen was te voren!
 ] Dit scelden hevet Reinaert ghelaten
 ende ghinc neder bi der straten

Om te zien hoe 't met hem stond.
 Heel zijn lichaam was een wond;
 Nauwlijks kon hij zich verroeren.
 Reinaert vond vermaak in 't loeren,
 En was blijde om 't geen hij zag.
 ‘Pater, 'k wens u goede dag!’
 Sprak hij hem al schertsend aan,
 ‘Hebt ge Reinaert niet zien gaan?
 Kent ge Reinaert, die rabauw¹?
 Wie hem kent, ontvlucht zijn klauw.
 Wacht u van dat rosse dier!
 Kijk eens op, gij ziet hem hier.
 Zeg mij toch, eerwaarde vriend,
 In welk orde dat gij dient,
 Of in welke broederschap:
 Waarom draagt ge een rode kap?
 Zijt gij abt of wel prior?
 Hij ging u wat na bij 't oor,
 Die dees kruin u heeft geschoren.
 Waarom hebt ge uw top verloren,
 En uw handschoen uitgedaan?
 Zeker wilt gij zingen gaan
 Uw completen², uw getijden³?’
 ] Bruin en kon niet langer lijden,
 Dat de vos dus spotten zou
 Met zijn pijnen, met zijn rouw.
 Buiten staat om die te wreken,
 Voelde hij zijn harte breken
 Op die woorden. Vol van schroom,
 Sprong hij weder in de stroom,
 Om van Rein te zijn ontslagen;
 En hij liet de golf hem dragen
 Naar een meer verwijderd strand,

1 *schavuit*

2 *katholieke avondgebeden*

3 *liturgische gebeden, door de katholieken op bepaalde uren van de dag uitgesproken*

dor te siene hoet Brunen stoet.
 Doe hine sach ligghen al een bloet
 ende siec ende onghesont,
 den aermen bere, te dier stont,
 ] dat sach Reinaert harde gherne.

Doe bescalt hine te sinen scerne:
 ‘sire priester, dieu vo saut!
 kendi Reinaert, den ribaut?
 Wildine scouwen, so sietene hier,
 den roden scalc, den fellen ghier.
 Seght mi priester, soete vrient,
 bi den here dien ghi dient,
 in wat ordinen wildi u doen,
 dat ghi draghet roden capproen?
 Weder side abt so priore?
 Hi ghinc u harde na den ore,
 die u dese crune hevet bescoren.
 Ghi hebt uwen top verloren,
 ghi hebt u hanscoen af ghedaen!
 Ic wane, ghi wilt zinghen gaen
 van uwen complete dat ghetide!’

Dit hoorde Brune ende wart omblide,
 want hine const doe niet ghewreken.
 Hem doch te sijn herte breken
 ende sloech weder in die riviere.
 Hine wilde van den fellen diere
 nemmeer horen die tale.
 Hi liet hem nederwaert te dale
 metten strome driven te hant

Waar hij liggen ging in 't zand.

] Hoe zal Bruin naar 't hof nu moeten?
 Nauwlijks droegen hem zijn voeten,
 Nauwlijks mocht hij daarop staan,
 En onmogelijk was hem 't gaan.
 Niemand kon hem wedergeven,
 Wat in d'eik was vastgebleven, -
 Klauwen, voetenhuid en oor.
 Daar hij dus zijn macht verloor,
 Bleef hij lang in zelfberaân
 Hoe hij zou ten hove gaan.
 Hoort, hoe hij de tocht bestond.
 Met zijn billen op de grond
 Kon hij zitten zonder lijden:
 Zo begon hij voort te glijden,
 Zachtjes, over zijne staart.
 Werd hij moe, hij nam zijn vaart
 Wendend op de weg, een wijl;
 En dat hield hij vol een mijl,
 Tot hij zo ten hove kwam.
 Als men hem van ver vernam,
 Vroeg men angstig t'allen kant,
 Wat daar kwam gerold door 't zand.
 Koning Nobel, scherp van oog,
 Zag hem 't eerst: zijn hart bewoog
 Bij 't afzichtlijk schouwtoneel.
 'Bruin is 't', riep hij, 'maar niet heel!
 Bruin, mijn trouwe hofgenoot.
 O, wat ziet het hoofd hem rood,
 En wat heeft zijn lijf al wonden!
 'k Heb hem zo niet afgezonden.
 Ei, wie heeft hem dus mismaakt?'

ende ghinc ligghen up dat zant.
] Hoe sal nu Brune te hove comen?
Al mocht hem al de werelt vromen,
hine ghinghe niet over sine voete.
Hi was ghenoopt so onsoete
in die eke, daer hi te voren
van twee voeten hadde verloren
alle die clauwen ende dat vel,
hine conste niet ghepeinsen wel
hoe hi best ten coninc gaet.
Nu hoort, hoe hi die vaert bestaet.
Hi zat over sine hamen
ende began met groter seamen
rutsen over sinen staert,
ende als hi des moede waert
so wentelde hi dan ene wile.
Dus dreef hi meer dan ene mile
eer hi tes coninx hove quam.
Doe men Brune daer vernam
in derre wijs van verre comen,
wart ghetwifelt van hem zomen
wat daer quam ghewentelt zo.
Dien coninc wart de herte onvro,
die Brune bekende te hant,
ende seide: 'di es mijn serjant
Brune, hem es dat hoofd so root,
hi es ghewont toter doot.
Ai God, wie heeftene so mesmaect?'

Binnen desen so was Brune ghenaect,

] Bruin, de vorst wat meer genaakt,
 Kon zijn klachten nu doen horen.
 Na een zucht als om te smoren,
 Sprak hij: 'Koning, edel heer!
 Wreek mij, om uw eigen eer,
 Over Reinaert, die mij vangen
 En mijn schone berenwangen
 Door zijn list verliezen deê,
 Ja mijn oor en klauwen mee, -
 Die mij maakte wat gij ziet!'

- 'k Mag verdoemd zijn, wreek ik 't niet!'

Sprak de vorst in gramme moed.
 Daadlijk riep hij uit zijn stoet
 Al zijn beste raadslieën saam,
 Noemend ieder bij zijn naam;
 En daarmede hield hij raad,
 Hoe men Reinaerts gruweldaad
 Straffen zou, zijn kroon ter ere.
 't Was 't advies der meeste heren,
 Dat men, zo de koning wou,
 Anderwerf hem dagen zou,
 Hem verhorend voor het maal¹,
 In zijn taal en wedertaal.
 Kater Tibert zou ten dezen
 's Konings bode kunnen wezen:
 Schoon wat zwak, hij was toch vroed.
 Nobel keurde 't voorstel goed,
 En hij sprak: 'Heer Tibert, ga!
 Haal de vos! Mijn ongenâ
 Zou u treffen, op mijn eer,
 Kwaamt gij zonder Reinaert weer.
 Is hij andren soms wat fel,
 Deze heren denken wel,

1 *de rechtbank*

dat hi den coninc claghen mochte.
Hi stan ende versuchte onzochte
ende sprac: 'coninc, edel here,
wreket mi dor u selves ere
over Reinaerde, dat felle dier,
die mi mine scone lier
met ziere list verliesen dede
ende daer toe mine ore mede,
ende hevet mi ghemaect als ghi siet.'
Die coninc sprac: 'of ic dit niet
ne wreke, so moetic sijn verdoemt!'
Ende hier na so hevet hi ghenoeemt
alle die hoochste bi namen
ende ontboot dat si quamen
alle gader an sinen raet.
Doe rieden si hoe dese daet
best werde gherecht tes conincs ere.
Doe rieden daer die meeste heren
dat menne anderwerven daghen soude,
Reinaerde, of die coninc woude,
ende horen tale ende wedertale.
Ooc seiden si, si wilden wale
dat Tibeert die cater van desen
te Reinaerde bode soude wesen:
al ware hi cranc, hi ware vroet.
Dese raet dinct den coninc goet.
Doe sprac die coninc: 'here Tibeert,
gaet, ende eer ghi weder keert,
besiet dat Reinaert met u come.
Dese heren segghen some,
al es Reinaert andren dieren fel,
hi ghelovet u so wel,

Dat hij doen zal wat gij raadt.
 Waarlijk, 't weigren waar' hem kwaad.
 'k Zou hem driewerf dan doen dagen,
 Tot een schande voor zijn magen.
 Tibert, ga, en zeg hem dat!
 ] Tibert beefde, waar hij zat.
 'Koning', sprak hij, 'k ben voorwaar
 Slechts een arme sukkelaar;
 'k Ben een klein verstoten dier.
 Bruin, een heer zo sterk als fier,
 Kon u Reinaert niet doen winnen;
 Wat zou ik dan gaan beginnen?'
 - 'Klein, ja, zijt gij, maar geleerd',
 Sprak de koning, 'dit vermeert
 Uw vermogen, meer dan kracht.
 Billijk wordt hij sterk geacht,
 Die door list bekomen kan,
 Wat geen forse oorlogsman
 Zou verkrijgen met geweld.
 List moet tegen list gesteld.
 Ga dus heen; volg mijn gebod!'
 - 'Nu dan, zo bewaar mij God!'
 Zei de kater, 'ik zal gaan;
 'k Zal, o vorst, een reis bestaan,
 Die mij zwaar valt op 't gemoed.
 'k Ga, en wens u alle goed!'
 ] Zo ging Tibert op de baan,
 Door bevreesdheid aangedaan.
 Bij een kruisstraat onderwegen
 Vloog hem straks een vogel¹ tegen,
 Sinte Marten toegewijd.
 Tibert riep, in 't hart verblijd:
 'Heil u, allerliefste vogel,

1 *de gans*

dat hi gherne doet uwen raet.
 Ne comt hi niet, hets hem quaet;
 men salne drie werven daghen,
 te lachtre alle sinen maghen.
 Gaet Tibeert, dit secht hem!’
 ‘Ai here,’ sprac Tibeert, ‘ic bem
 een arem wicht, een clene dier.
 Here Brune, die staerc was ende fier,
 ne conste Reinaert niet ghewinnen:
 in welker wijs salics beghinnen?’
 Doe sprac die coninc: ‘here Tibeert,
 ghi sijt wijs ende wel gheleert;
 al en sidi niet groot, wattan?
 Hets menich, die met liste can
 dat werken ende met goeden rade,
 dat hi met crachte niet ne dade.
 Gaet, doet sciere mijn ghebod!’
 Tibeert sprac: ‘nu helpe mi God
 dat het mi moete wel vergaen.
 Ic sal ene vaert bestaen
 die mi doet zwaer in minen moet.
 God ghevere mi af al goet.’

] Nu moet Tibeert doen die vaert,
 die zere es droeve ende vervaert.
 Ende als hi up den wech quam,
 sach hi van verren ende vernam
 sente Martijns voghel ende quam ghevloghen.
 Doe wart hi vro ende in hoghen,
 ende riep an sente Martijns voghel:

Keer toch herwaerts op uw vlogel,
 Vlieg toch langs mijn rechterhand!
 Maar hij nam de linkerkant,
 En ging zitten in een haag.
 Dit voorspelde een wisse plaag.
 Waar' de vogel rechts gekeerd,
 Tibert had er uit geleerd,
 Dat hem wachtte goed geval.
 Nu verdween dat uitzicht al.

Nochtans sचेpte hij wat moed,
 En hij deed als menig doet,
 Die 't niet wel gaat, - hij ging heen,
 Als een held, met dubble schreên,
 Tot hij kwam te Malpertuis,
 Waar hij Rein vond in zijn huis.

Tibert heeft hem dus gegroet:
 'God, die machtig is en goed,
 Moge u goedenavond geven!
 Nobel dreigt u aan het leven,
 Komt gij niet aan 't hof met mij'.
 - 'Tibert', zei de vos, 'k ben blij,
 U te zien, wees welkom, neef!
 Dat u God zijn zegen geef!
 'k Gun het u, uit heel mijn ziel.
 (Aldus sprak de schalke fiel,
 Maar in 't hart op hem gebeten:
 Tibert zou dit spoedig weten,
 Eer weer metten¹ werd geluid.)
 Lieve neef, zit neer, rust uit.

1 *het eerste der zeven kerkelijke getijden bij de katholieken*

‘kere herwaert dinen vloghel,
 nu vliech te miere rechter hant!’
 Die voghel vlooch daer hi vant
 ene haghe, daer hi in wilde liden
 ende vlooch Tibeert ter luchter siden.

] Dit tekijn ende dit ghemoet
 dochte Tibeert niet wesen goet.
 Haddie hi ghesien den voghel liden
 scone ter rechter siden,
 so waende hi hebben goet gheval:
 nu was hi dies onthopet al.
 Nochtan maecte hi hem selven moet,
 ende gheliet hem als menich doet:
 bet dan hem te moede was.
 Dus liep hi henen sinen pas
 tes hi quam te Maupertuus,
 ende vant Reinaerde in sijn huus
 allene staen verweendelike.
 Tibeert sprac: ‘God die rike
 moete u goeden avont gheven.
 Die coninc dreecht u an u leven,
 ne comdi niet te hove met mi.’
 Reinaert sprac: ‘Tibeert, helet vri,
 neve, ghi sijt mi willecome.
 God gheve u ere ende vrome.’
 Wat coste Reinaerde scone tale?
 Al seghet sine tonghe wale,
 sine herte die es binnen fel.
 Dit wert Tibeerde ghetoghet wel,
 eer die line wert ghelesen
 tenende. Ende met desen
 sprac Reinaert: ‘neve ik wille dat ghi

Blijf hier slapen deze nacht.
'k Wil verplegen die ik acht.
Morgen, als de dag breekt aan,
Zal ik mee ten hove gaan.
Maak daar staat op, 'k zal het wagen.
Zocht ik rond, bij al mijn magen,
'k Vond er zeker niemand nu
Waar ik m'op verliet, dan u.
Bruin, de vraat, bezocht mij hier,
Doch hij toonde zich zo fier,
Zo brutaal in zijn gelaat!
'k Wou er niet mee heen op straat.
'k Dacht, hij is mij veel te sterk:
Neen, 'k had voor geen duizend mark
Met die schoft de reis bestaan.
Doch met u zal ik die gaan,
Morgen, als de dag begint'.
] Tibert sprak, tot spoed gezind:
't Ware beter toch gedaan
Nog deez' avond heengegaan,
Dan tot morgen vroeg te beiden.
't Maanlicht schijnt op berg en heiden
Al zo klaar, als waar' het dag:
'k Denk, dat niemand ooit en zag
Beter tijd voor zulk een gang'.
- 'Neen', zei Reinaert, 'ik ben bang,
Dat ons iemand zou ontmoeten,
Die ons niet te best zou groeten.
Doorgaans zijn zij kwaadgezind,
Die men 's nachts op wegen vindt.
Neen, gij zult hier slapen blijven!'
] Tibert wou daarvoor niet kijven:
Hij nam daadlijk zijn gemak...

tavont herberghe hebt met mi,
ende morghen willen wi metten daghe
te hove waert, sonder saghe.
In hebbe onder alle mine maghe
niemen, Tibeert, daer ic mi nu
bet up verlate dan up u.

Hier was comen Bruun de vraet;
hi toochde mi so fel ghelaet
ende dochte mi so overstaerc,
dat ic omme dusent maerc
den wech met hem niet hadde bestaen.
Dat sal ic met u, al sonder waen,
morghin metter dagheraet.'

Tibeert sprac: 'hets beteren raet
ende het dinct mi bet ghedaen,
dat wi noch tavont te hove gaen,
dan wi tote morghin beiden.
Die mane scinet an der heiden
also claer alse die dach.
Ic wane, niemen ne sach
beter tijt tot onser vaert.'
'Neen, lieve neve' sprac Reinaert,
'sulc mochte ons daer ghemoeten,
hi soude ons quedden ende groeten,
die ons nemmer dade goet,
quame hi snachts in ons ghemoet.
Ghi moet herberghen tavond met mi.'

Daar men van geen maaltijd sprak,
Vroeg hij: 'Reinaert, mag ik 't weten,
Zeg mij toch, wat zullen we eten?
Ik kreeg honger op de baan'.
- 'Neef, daar denk ik ook juist aan',
Sprak de vos, 'maar ben 't niet wijs,
En maar slecht voorzien van spijs.
'k Wil u toch niet hongren laten:
Heb je lust naar honigraten?
'k Heb een stukje naar uw mond:
't Is een voedsel zeer gezond.
Nu, wat zegt ge? wilt gij iet?'
Tibert sprak: 'Het smaakt mij niet.
Heb gij anders niet in huis?
Gaaft gij mij een vette muis,
'k Schold u al de meerrest kwijt'.
- 'Wat', sprak Reinaert, 'meende gij 't?
Zijt ge aan muizen zo gewend?
'k Weet een koster hier omtrent,
Bij zijn woning staat een schuur
Zo vol muizen op dit uur,
Neen, men voerde ze op geen wagen.
'k Hoor de koster somtijds klagen,
Dat hij 'r om verhuizen zal.
Vette muizen zijn het al'.
- 'Vette muizen? waar ik daar!'
- 'Als gij lust hebt, zeg het maar!
Wilt gij die' - 'Of ik ze wil!
Lieve Reinaert, zwijg toch stil;
Want gij doet mij watertanden.
't Beste wild van alle landen
Overtreft de puikmaak niet,
Die een lekkre muis mij biedt.

] Tibeert sprac: ‘wat souden wi
 eten, Reinaert, of ic hier bleve?’
 ‘Daer omme sorghe ic, lieve neve.
 Hier es der spisen quaden tijt.
 Ghi mocht eten, begheerdijt,
 een stic van ere honichraten,
 die bequamelic es utermaten.
 Wat sechdi, moochdi shonichs iet?’
 Tibeert sprac: ‘mine roekes niet.
 Reinaert, hebdi niet in huus?
 Gavedi mi ene vette muus,
 daer mede lietic u ghewaert.’
 ‘Ene vette muus?’ sprac Reinaert,
 ‘soete Tibeert, wat sechdi?
 hier woont noch een pape bi,
 een scure staet noch an sijn huus,
 daer in es menighe vette muus;
 ic waense niet ghedroeghe een waghen,
 so dicke hore ic den pape claghen
 dat sine driven uten huse.’
 ‘Reinaert, sijn daer so vette muse?
 vergave God, waer ic nu daer!’
 ‘Tibeert’, seit hi, ‘sechdi waer?
 wildi muse’ ‘of icse wille?’
 Reinaert, doet dies een ghestille:
 ic minne muse vóór alle saken.
 Weetti niet dat muse smaken
 bet dan enich venisoen?

Breng mij toch die godenspijs,
 'k Zal met u zijn allerwijz',
 Hadt gij ook vermoord mijn vader,
 En mijn naasten al te gader!
 Reinaert sprak: Maar neef, gij spot?'
 - 'Neen, zo waarlijk help mij God!'
 - 'Nu dan, vriend, wees in uw schik!
 Nog deez' avond eet ge u dik'.
 - 'Dik? dat is wat veel gezeid!
 'k Zweer u bij mijn zaligheid, -
 Ene muis, juist naar mijn tand,
 Gaf ik niet voor een bisant¹'.
 - 'Lieve Tibert, kom, ga mee,
 'k Zal u brengen naar een steê,
 Waar gij smullen zult naar lust,
 Eer de nacht ons roept ter rust'.

] Beide liepen zonder dralen,
 Om die lekkere kost te halen,
 Tot bij d'aangewezen schuur,
 Die met ene lemen muur
 Dicht bezet was en beloken.
 Reinaert had daar ingebroken,
 Om te stelen, daags te voor,
 Waar de koster door verloor
 't Schoonste haantje, dat hij had.

1 een Grieks gouden muntstuk, gangbaar in de middeleeuwen

Wildi minen wille doen,
 dat ghi mi leet daer si sijn,
 daer mede mocti die hulde mijn
 hebben, al haddi minen vadre
 doot ende mijn gheslachte al gadre.'
 Reinaert sprac: 'neve houddi u spot?'
 'Neenic, Reinaert, also helpe mi God.'
 'Weet God, Tibeert, wistic dat,
 ghi souter sijn noch tavont sat.'
 'Sat? Reinaert, dat ware vele.'
 'Tibeert, dat sechdi tuwen spele.'
 'In doe, Reinaert, bi miere wet.
 Haddic een muus ende waer si vet,
 in gaefse niet omme enen busant.'
 'Tibeert, gaet met mi te hant.
 Ic lede u daer ter selver stat,
 daer icker u sal maken sat,
 eer ic nemmer van u scede.'
 'Ja ic, Reinaert, up die ghelede
 ginghe ic met u te Mompelier.'
 'So gaen wi dan, wi sijn hier
 al te langhe,' sprac Reinaert.

] Doe so namen si up die vaert
 ende liepen daer si lopen wilden,
 dat si nie toghel uphilden
 eer si quamen tes papen scure,
 die met enen erdinen mure
 al omme ende omme was beloken,
 daer Reinaert in was tebroken
 des ander daghes daer te voren,
 doe di pape hadde verloren
 enen hane, die hi hem nam.

's Kusters zoon had nu voor 't gat,
 Waar de vos was doorgeraakt,
 Met een koord een strik gemaakt,
 Om het dier alzo te vaân,
 En een roof, zo stout bestaan,
 Op zijn dievenhuid te wreken.
 Reinaert, vol van slimme treken,
 Wist wat hem was voorbereid.
 'Tibert', heeft hij toen gezeid,
 'Lieve neef, hier is het gat,
 Waar gij door moet; eet u zat
 Aan de muizen, daar we om liepen!
 Hoor! mij dunkt, ik hoor ze piepen.
 Kruip er in, en keer verzaad;
 Want het wordt waarachtig laat.
 'k Zal van buiten u verbeiden;
 't Voegt mij niet van u te scheiden.
 Eet dus spoedig muis op muis;
 Toe! mijn wijf verwacht ons thuis'.
 - 'Zou ik durven, lieve oom?
 'k Ben geheel niet zonder schroom.
 Zit de schuur van muizen vol,
 Huivrig kruip ik toch door 't hol.
 't Is eens kusters grondgebied:
 Ik betrouw dat volkje niet.
 Waarlijk, ik besteel ze noð'.
 - 'Lieve neef, wat zijt gij blo!
 'k Kende u stouter, schoon nog jong'.
 ] Tibert schaamde zich, en sprong
 Waar hij leed en onheil pachtte,
 En de strik, die hem verwachtte,
 Sloot zich om zijn halsje vast.
 Zo onthaalde Rein zijn gast.

Hier omme was tornich ende gram
 des papen sone Martinet,
 ende hadde voor dat gat gheset
 een strec den vos mede te vane:
 dus gherne wrake hi den hane.
 Dit wiste Reinaert, dat felle dier,
 ende sprac: 'neve Tibeert, hier
 crupet in dit selve gat;
 ne weset trage no lat;
 gaet al omme ende omme gripen.
 Hoort, hoe die muse pipen!
 Keert weder uut als ghi zijt sat;
 ic sal hier bliven voor dit gat,
 ende sal u hier buten beiden:
 wine moghen niet tavont sceiden.
 Morghin gaen wi te hove waert.
 Tibeert, siet dat ghi niet en spaert.
 Gaet eten, ende laet ons keren
 te miere herberghen met eren;
 mijn wijf sal ons wel ontfaen.'
 'Willic te desen gate in gaen?
 Wat sechdi, Reinaert, eist u raet?
 Die papen connen vele baraet;
 ic besteece harde node.'
 'O wi, Tibeert, twi side blode?
 wanen quam uwer herten desen wanc?'

Tibeert scaemde hem ende spranc
 daer hi vant groot ongherec,
 want eer hijt wiste was hem een strec
 omme sinen hals harde vast.
 Dus hoonde Reinaert sinen gast.

Tibert voelde iets van de strop
 Om zijn oren, om zijn kop.
 Hij sprong dieper, en wat gauwer;
 Maar de strik liep toe, werd nauwer.
 Wat hij wrong, of wat hij trok,
 't Werd hem enger, iedre schok.
 Nu begon hij, in zijn nood,
 Een gekerm, zo luid en groot,
 Dat hem Rein, die buiten bleef,
 Horen kon en sprak: 'Wel neef,
 Zijn de muizen goed en vet?
 Jammer is 't, dat Martinet,
 's Kusters zoon, het niet mag weten,
 Dat gij hier zit wildbraad t'eten,
 't Geen u smaakt ik weet nie hoe:
 Vast bracht hij de saus u toe;
 Want hij is beleefd, die jongen!
 Bravo, dat is fraai gezongen!
 Zingt m'aan 't hof, terwijl men eet?
 Het verheugt mij, dat ik 't weet.
 Isengrim de moordenaar
 Wenste ik wel, dat hier ook waar',
 Blij met u, en - even los'.
 ] Zo sprak lachende de vos.
 Tibert, in zijn ongeval,
 Maakte nog al meer geschal,
 Tot het doordrong bij het bed
 Van d'ontwaakte Martinet.
 Deze riep: 'Ha, ha, goddank!
 'k Hoor een lieflijk noodgejank.
 Bestig¹ heeft mijn strik gestaan:
 'k Heb de kiekendief gevaan,
 Die mij zal de haan betalen!'

1 *heel goed*

Alse Tibeert gheware waert
 des strecs, wart hi vervaert
 ende spranc voort: dat strec liep toe.
 Tibeert moeste roepen doe
 ende wroeghede hem selven dor den
 Hij makede een gheroep so groot
 met enen jammerliken ghelate,
 dat Reinaert hoorde up der strate
 buten, daer hi allene stoet,
 ende riep: 'vindise goet
 die muse, Tibeert, ende vet?
 Wiste nu dat Martinet
 dat ghi ter taflen satet
 ende dit wildbraet dus atet
 - dat ghi verteert, in weet hoe -
 hi souder u sause maken toe:
 so hovesch een cnape es Martinet.
 Tibeert, ghi singhet in lanc so bet.
 Pleecht men tes coninx hove des?
 Vergave God die gheweldich es,
 dat, Tibeert, daer met u ware,
 Isengrijn, die mordenare,
 in suiker bliscap als ghi sijt!' -

Dus hevet Reinaert groot delijt
 dor Tibeerts ongheval,
 ende Tibeert stont ende gal
 so lude, dat Martinet ontspranc.
 Martinet riep: 'ha ha, God danc!
 ter goeder tijt heeft nu ghestaen
 mijn strec: ic hebber met ghevaen
 den hoenredief, na minen wane.
 Nu toe! ghelden wi hem den hane!'

] Spoedig liep hij 't vuurslag halen,
 Stak een strowis¹ daarmee aan,
 En is door het huis gegaan,
 Om zijn moeder, broers en vader
 Op te wekken altegader,
 Schreeuwende: 'Staat op, staat op!
 'k Heb de vos al in mijn strop!'

] Elk is uit zijn bed gekropen.
 Zelfs de koster kwam gelopen,
 Door de slaap nog half verdoofd,
 Met zijn hemdslip over 't hoofd.
 Onderwijl riep Martinet
 Uit de schuur: 'Hij zit in 't net!'
 Als 't de koster klonk in 't oor,
 Sprong hij met een spinrok door,
 En zijn vrouw, door angst bevaân²,
 Stak twee offerkaarsen aan.
 Allen snelden naar de schuur.
 Tibert blies, ach! vlam en vuur
 Bij de slagen, die hij kreeg;
 (Want men gaf er hem terdeeg!)
 't Viel hem hard aan lijf en leên.
 Martinet smeed met een steen
 Hem een oog uit, wijl zijn vader
 Met de spinrok hem nog nader
 Aan het lijf ging, slag aan slag.

] Toen de kater eindelijk zag,
 Dat hij sterven moest met schand,
 Dacht hij: 'Met mijn klauw en tand
 Wil ik zonder wraak niet sneven:
 't Zal hun heugen heel hun leven!'
 Eensklaps (waar 't van pas hem scheen)

1 *een bosje stro*

2 *bevangen*

] Met desen wart hi toten viere
ende ontstac enen stroowisch sciere
ende wecte moeder ende vader
ende die kindre alle gader,
ende riep: 'nu toe! hi es ghevaen!'
Doe mochte men sien porren saen
alle die in dien huus waren.
Selve die pape ne wilde niet sparen,
quam uten bedde moedernaect.
Martinet hi was gheraect
tote Tibeert ende riep: hijs hier!'
Die pape spranc an dat vier
ende ghegreep zijns wijfs rocke.
Een offerkeerse nam vrouwe Julocke
ende ontstacse metter haest.
Die pape liep Tibeert naest
ende ghinken metten rocke slaen.
Doe moeste Tibeert daer ontfaen
wel meneghen slach al in een.
Die pape stont, als hem wel sceen,
al naect, ende sloech slach in slach
up Tibeert, die voor hem lach.
Daer ne spaerdene haer negheen.
Martinet ghegreep enen steen
ende warp Tibeert een oghe uut.
Die pape stont al bloter huut
ende hief up enen groten slach.
Alse Tibeert dat ghesach
dat hi emmer sterven soude,
doe dede hi een deel alse die boude,
dat dien pape verghinc te scanden:
bede met clauwen ende met tanden
dedi hem pant, alsoot wel sceen,

Vloog hij op des kosters been,
 Klauwde en beet zo sterk, zo straf,
 Dat hij beet... wat beet hij af?
 'k Zal het best hier niet vermelden,
 Schoon 't noodzaaklijk zij aan helden.
 Wie daar meer van weten wil,
 Leze in 't oirschrift¹ met zijn bril!
 Vrouw Julocje viel aan 't karmen²
 Met de koster in haar armen:
 'Hemel, wat gebeurt mij al!
 Onherstelbaar rampgeval!
 Ha, vervloekte Martinet!
 Hadt gij nooit die strop gezet
 Tot mijn schande, tot mijn scha,
 Tot mijn eeuwige ongenâ!
 'k Ben nu weduw met een man,
 Die geen arts meer helen kan:
 Al geneest hij van de pijn,
 't Zal een droeve koster zijn!
 ] Reinaert hoorde, waar hij beidde,
 Al wat vrouw Julocje zeide,
 En hij viel, bij haar geklag,
 In een schaterende lach.
 'Stuit uw droefheid, vrouw Julocje,
 En herneem uw spinnerokje
 Met een heilig voor gevoel!
 Vlucht het wereldse gewoel,
 En het zingenot der jeugd!
 Leef voor zuiverheid en deugd!
 Is uw man wat buiten orde,
 Hij zal veel gezonder worden.
 Gij zijt zeker nu voortaan,
 Dat hij elders niet zal gaan!'

1 *de oorspronkelijke tekst, het origineel*

2 *begon te kermen*

ende spranc dien pape tusschen die been,
 in die burse sonder naet
 daermen den beiaert mede slaet.
 Dat dinc viel neder up den vloer.
 Die vrouwe was serich ende zwoer
 bi der zielen van haren vader,
 sine wilde wel om al gader
 die offerande van enen jare,
 dat niet den pape ghevallen ware
 dit vernoi ende dese scame.
 Si sprac: 'in sleets duvels name
 moete dit strec sijn gheset!
 Siet, lieve neve Martinet,
 dit was van uwes vader ghewande,
 siet hier mijn scade ende mijn scande,
 emmermeer voort in allen stonden:
 al ghenase hi van der wonden,
 hi blivet den soeten spele mat. -

] Reinaert stont noch doe voor t'gat.
 Doe hi dese tale hoorde,
 hi loech, dat hem bachten scoorde
 ende hem crakede die taverne.
 Doe sprac hi te sinen scerne:
 'Swijghet, Julocke, soete vrouwe,
 ende laet zincken desen rouwe
 ende laet bliven uwen toren.
 Wattan? - al hevet u here verloren
 enen van den clepelen zinen,
 al te meer so sal hi pinen.
 Laet bliven dese tale achter:
 gheneset de pape, en es geen lachter
 dat hi ludet met ere clocken!' -

Zo riep Reinaert tot de vrouw,
Die het voorwerp van haar rouw,
Thans verzwijmend buiten macht
Naar 't rampzalig echtbed bracht.

] Reinaert, vluchtend naar zijn slot,
Liet de kater aan zijn lot
Over. Deze, half gedood,
Kreeg verpozing in zijn nood;
Want men gaf hem thans geen slagen,
Om de koster weg te dragen.
Hij trok voordeel van 't bestand,
Bijtende met scherpe tand
In de koorde, die hem hiel,
Tot de strik in stukken viel.
Spoedig kroop hij weer door 't gat,
Koos toen 't eerste beste pad,
Dat naar 's konings hof geleidde,
En liep voort langs berg en heide.

] Eer hij aankwam, was het dag.
Toen de leeuw hem nadren zag,
Sukklend, ziek en afgemat, -
Toen hij merkte, dat hij had
Op zijn tocht een oog verloren,
Liet de vorst zich vreeslijk horen
Tegen Reinaert, en zijn daad.
Aanstands hield hij hof en raad,
En hij zeide: 'Rijksbaronnen,
Hier dient rijplijk op verzonnen!'

Dus trooste Reinaert vrouwe Julocken,
 die haer harde zere mesliet.
 Die pape mochte langher niet
 ghestaen: hi viel in onmacht.
 Doe hiefsene up met hare cracht
 ende droeghene recht te bedde waert.
 ] Hier binnen keerde Reinaert
 allene ter herberghen waert,
 ende liet Tibeert sere verwaert
 ende in sorghen van der doot.
 Al was Tibeerts sorghe groot,
 doe hise alle onledich sach
 over dien pape, die daer lach
 ghewont, doe ghinc hi hem pinen,
 so dat hi metten tanden sinen
 die pese midden beet ontwee.
 Doe ne wildi letten nemmee
 ende spranc weder uten gate
 ende dede hem up die rechte strate,
 die tes coninx waert ghelach.
 Eer hi daer quam so waest dach
 ende die sonne begonste risen.
 In eens arems siecs wisen
 quam Tibeert in thof gheronnen,
 die tes papen hadde ghewonnen
 dat hi langhe claghen mach.
 Alsoe die coninc dit versach
 dat hi hadde dat oghe verloren,
 doe mochte men vreselike horen
 den coninc dreghen den dief Reinaert.
 Die coninc doe niet langher ne spaert,
 hine riep sine baroene te rade
 ende vraechde, wat hi best dade

Ieder gaf, naar rang en wijs,
 Zijn beredeneerd advijs;
 Doch men vond geen goed besluit
 En geen voorstel kwam er uit.

] Grimbaert zeide toen (de das,
 Die een neef van Reinaert was,):
 ‘Heren, vindt gij nu geen raad?
 Zij mijn oom dan nog zo kwaad,
 Niemand kan hem 't recht ont dragen¹.
 Driewerf moet men Reinaert dagen,
 Als 't aan vrije liën behoort:
 Komt hij dan nog niet, - gaat voort!
 Spreekt hem schuldig metterdaad
 Van het aangeklaagde kwaad.
 Zo versta ik keur² en recht!’
 - 't Is al fraai, hetgeen gij zegt’,
 Sprak de vorst. ‘Men moet hem dagen,
 Dat is waar; maar, laat ik vragen:
 Wie zal boô zijn van 't bevel?
 Wie waagt gaarne een oog aan 't spel?
 Daar is zeker niemand hier,
 Die op reis wil naar dat dier;
 Grimbaert, niemand is zo zot!’
 Grimbaert sprak: ‘Bewaar’ mij God,
 Ik zal 't doen, wilt gij 't gehengen³,
 Ik zal Rein de boodschap brengen:
 'k Ben voor d'uitslag zonder schroom'.
 - ‘Nu, ga heen dan naar uw oom,
 Grimbaert!’ zeide toen de koning.
 ‘Toef niet lang in Reinaerts woning;
 Wacht u wel voor ongeval!’
 - ‘Koning’, zei de das, ‘ik zal’.

1 *ontzeggen*
 2 *verordening*
 3 *toestaan*

jeghen Reinaerts overdaet.
 Doe wart ghindre menich raet,
 hoe men Reinaert ter redenen brochte,
 die dese overdaet wrochte. -
 ] Doe sprac Grimbeert die das,
 die Reinaerts broeder sone was:
 ‘ghi heren, ghi hebt meneghen raet.
 Al ware mijn oom noch also quaet
 sal men vri recht voort draghen,
 men salne drie waerven daghen
 also men doet enen vrijen man.
 Ende en comt hi niet dan,
 so es hi sculdich alre dine
 daer hi af voor den coninc
 van desen heren es beclaghet.’
 ‘Wié wildi, Grimbert, dattene daghet?’
 sprac de coninc, ‘wie es hier
 die syn oghe ofte syn lier
 wille setten in avonture
 omme ene felle creature?
 Ic wane, hier niemene en es so sot.’ -
 Grimbeert sprac: ‘so helpe mi God!
 siet mi hier, ic bem so coene
 dat ic wel dar bestaen te doene
 dese bodscap, ghebiedijt.’ -
 ‘Grimbeert, gaet wech ende sijt
 vroet ende wacht u jeghen mesval.’
 Grimbeert sprac: ‘coninc here, ic sal.’

] Grimbaert kwam te Malpertuis.
 Hij vond daar zijn oom in huis,
 Met zijn moei¹, vrouw Hermelien,
 En hun welpjes bovendien,
 Waar zij spelend samen lagen.
 Grimbaert groette kort zijn magen,
 En sprak Reinaert aldus toe:
 ‘Zijt gij 't onrecht nog niet moe
 Dat men aan het hof u doet,
 U, uw vrouw, en naaste bloed?
 Dunkt het u dan nog geen tijd,
 Dat gij u van straf bevrijdt?
 Hevig wordt gij aangeklaagd,
 En nu derdewerf gedaagd
 Om voor 't hof te recht te staan.
 Komt gij morgen nog niet aan,
 Geen genade is dan te hopen,
 Duur zult ge uw verstek² bekopen;
 Dan bestormt men Malpertuis,
 Ja, men legt uw slot in gruis.
 Galg en rad, hier opgericht,
 Brengen dan uw vrouw en wicht
 Allerschandlijkst om het leven,
 En - nog erger zult gij sneven!
 Daarom is mijn beste raad,
 Dat gij naar de koning gaat,
 En ter vierschaar nu verschijnt,
 Licht dat gij, in 't recht verrijnd,
 Nog een uitkomst voor u vindt!
 Dikwerf hebt gij, lieve vrind,
 In een slechte pas gezeten:
 Gij zult nu toch ook wel weten,
 Hoe ge u voor het hof verweert,

1 tante

2 afwezigheid

] Dus gaet Grimbeert te Maupertuus.
Als hire quam, vant hi in huus
sinen oom ende vrouwe Hermelinen,
die bij haren welpekinen
laghen in die hagedochte.
Ende ten eersten dat Grimbeert mochte,
groette hi sinen oom ende siere moien.
Hi sprac: 'en sal u niet vernoen
des onrechts daer ghi in sijt?
Dinket u noch niet wesen tijt
dat ghi trect, oom Reinaert,
tote des coninx hove waert,
daer ghi wel sere sijt beclaghet?
Ghi sijt drie werven gedaghet.
Vermerredi morghin den dach,
so zorghic, dat u ne mach
neghene ghenade meer ghescien.
Ghi sult in den derden daghe sien
uwen casteel bestormen, Maupertuus.
Ghi sult gherecht sien voor u huus
ene galghe ofte een rat.
Over waer segghic u dat:
bede u kindre ende u wijf
sullen verliesen haer lijf
lacherlike, al sonder waen.
Ghine moghet selve niet ontgaen.
Daer omme es u de beste raet,
dat ghi met mi te hove gaet.
Hets messelic hoet gevallen mach:
u es dicke up enen dach
vremder avonturen ghevallen,
dan ghi noch quite voor hem allen
met des coninx orlove

En hier morgen veilig keert'.
 ] Reinaert zeide: 't Is al waar,
 Grimbaert! nochtans, kom ik daar,
 'k Zal er menig vijand vinden
 Tot mijn nadeel, en geen vrinden!
 Keerde ik ooit weer, na dit al,
 Dat waar' zeker bij geval.
 Ondertussen, 'k volg uw raad,
 Neef! uit vrees voor meerder kwaad.
 Liever ga ik in 't verhoor,
 Dan dat ik het al verloor:
 Malpertuis, mijn kroost, mijn wijf,
 En mijn eigen dierbaar lijf.
 'k Kan de koning niet ontgaan.
 'k Neem de reis dus met u aan.
 Hermelijn, geliefde vrouw!
 'k Laat mijn kindren aan uw trouw:
 Zorg voor hen, dit voegt u nu.
 Doch vooral beveel ik u
 Reinardijn, mijn oudste zoon!
 't Stekelhaar staat reeds zo schoon
 Aan zijn jonge baard te prijken:
 'k Hoop, dat hij mij zal gelijken.
 En Rosseel, die kleine dief,
 Heb ik ook zó hartlijk lief,
 Dat ik 't u niet zeggen kan!
 'k Laat hem aan uw zorgen dan.
 'k Ga naar 't hof, als neef mij ried,
 Moge 't lukken, al of niet.
 'k Zal mijn uiterste bestaan,
 Om aldaar mijn straf t'ontgaan.
 Grimbaert lief! dat God u loon'
 Voor uw vriendlijk hulpbetoon!'

morghin sciet uten hove.'
 ] Reinaert seide: 'ghi secht waer.
 Nochtan, Grimbeert, comme ic daer
 onder des coninx ghesinde,
 dat ic binnen den hove vinde
 es up mi verbolghen al.
 Quame ic danen, het ware gheval.
 Nochtan dinct mi beter wesen
 - ghenese, of ic mach ghenesen -
 dat ic met u te hove vare
 dan het al verloren ware:
 casteel, kindre ende wijf
 ende daer toe mijns selves lijf.
 In mach den coninc niet ontgaen.
 Alsoe ghi wilt, so willic gaen. -

'Hoort,' seit hi, 'vrouwe Hermeline,
 ic bevele u die kindre mine,
 dat ghire wale pleghet nu.
 Voor alle dandre bevelic u
 minen sone Reinaerdine:
 hem staen wel die granekine
 an zine muulkine overal.
 Ic hope, dat hi mi slachten sal.
 Hier es Rossel, een scone dief,
 die hebbic nochtan harde lief,
 ja, als iement sine kindre doet.
 Al eist dat ic nu van hier moet,
 ic salt mi nemen harde na
 up dat ic mach, dat ic ontga.
 Grimbeert neve, God moet u lonen.' -

] Rein omhelsde kind en wijf
 En verliet zijn oud verblijf.
 Hermelijn bleef ongetroost
 Zitten treuren bij haar kroost.

] Toen de vos kwam op de heide,
 Sprak hij Grimbaert aan, en zeide:
 ‘Lieve Grimbaert, zoete neef!
 'k Wordt zo angstig, dat ik beef,
 Om mijn grote boevenstreken:
 'k Wou zo graag mijn biecht eens spreken,
 Eer ik aankom bij het hof.
 O, wat zijn mijn zonden grof!
 'k Wil vergiffenis verwerven;
 Want, wie weet, of ik niet sterven
 Moet, voor 't geen ik heb misdaan:
 't Zou mijn ziel maar slecht vergaan!
 Bij gebrek aan priesters nu,
 Neef, zo biecht ik mij aan u.
 Grimbaert lief, ach hoor mij aan!’
 - ‘Oom, zo gij wilt biechten gaan’,
 Sprak de das, ‘gij moet beloven
 Nimmermeer te zullen roven,
 Wat u ook gebeuren zou;
 Gij moet biechten met berouw,
 Anders helpt het niet een zier’.
 - 'k Weet het’, zei het loze dier,
 ‘Doch een zondaar vindt genade,
 En 't berouw komt nooit te spade.
 'k Volg daarna uw boetbevel.
 Nu dan, Grimbaert, luister wel!’
 ] ‘Mea culpa, pater, mater,
 Heb ik d'otter en de kater,

Met hoofschen woorden ende met sconen
 nam Reinaert an de sine orlof
 ende ruumde sijns selves hof. -
 Ai, hoe droeve bleef vrouwe Hermeline
 ende hare clene welpekine
 doe Reinaert sciet uut Maupertuus
 ende hi hof liet ende huus
 aldus omberaden staen.
 Nu hoort, wat Reinaert heeft ghedaen.
 ] Teerst dat hi quam an der heide,
 hi sprac te Grimberte ende zeide:
 ‘Grimbeert, scone wel soete neve,
 van zorghen suchtic ende beve.
 Lieve neve, ic wille gaen
 - nu hoort mine redene saen -
 te biechten hier te di:
 hier nes ander pape bi.
 Hebbic mine biechte ghedaen,
 hoe so die saken sijn vergaen,
 mine siele sal te clerre wesen.’
 Grimbeert antwoorde na desen:
 ‘oom, wildi te biechten gaen,
 so moetti dan verloven saen
 alle diefte ende allen roof,
 oft en diet u niet een loof.’
 ‘Dat weetic wel’, sprac Reinaert,
 ‘Grimbeert, nu hoort haerwaert,
 ende vandet mi gheraden.
 Siet, ic come u te ghenaden
 van alle gader miere mesdaet.
 Nu hoort, Grimbeert, ende verstaet:
 Confiteor pater mater,
 dat ic den otter ende den cater

En zo menig ander dier,
 Kwaad gedaan, voor mijn plezier'.
 ] Grimbaert nam het woord op thans:
 'Zijt ge een Waal? Waarom dat Frans?
 Spreek mij, wat ik kan verstaan,
 Duits!' - 'Ik heb', zei Rein, 'misdaan
 Alle dieren, die er leven:
 Bid, dat God mij 't mag vergeven!
 'k Heb mijn oom (gij kent hem) Bruin
 Doen verliezen oor en kruin,
 Door hem in een boom te prangen¹;
 Tibert leerde ik muizen vangen
 Bij de koster in de schuur;
 Maar het stond hem ijslijk duur!
 Canteclaers gepluimde kindren
 Deed ik in getal vermindren:
 'k Heb er tien van opgesmuld,
 Min of meer. Door mijne schuld
 Bracht ik koning Nobel in
 Tweespalt met de koningin:
 'k Sprak van beiden lasterlijk
 Tot verergernis in 't rijk;
 'k Heb zo menig dier bedrogen,
 Dat ik 't niet zou zeggen mogen
 Met omstandigheid en tal:
 'k Biecht nu maar het ergst van al'.
 ] 'Isengrim noemde ik door list
 Altijd *oom*, schoon ik wel wist,
 Dat hij mijn geslacht niet raakt.
 'k Heb hem monnik eens gemaakt
 Binnen Elmaer, waar wij samen
 Voor een boetnovene² kwamen,
 En men ons ontving te gast.

1 *klemmen*

2 *een periode van negen dagen, waarin de katholieken gebeden zeggen, om een bijzondere gunst van God te verkrijgen*

ende alle diere hebbe misdaen.
 Daer af willic mi in biechten dwaen.’
 Grimbeert sprac: ‘oom, walschedi?
 of ghi iet wilt, spreect jeghen mi
 in dietsche, dat iet mach verstaen.’
 Doe sprac Reinaert: ‘ic hebbe mesdaen
 jeghen alle diere die leven.
 Bidt Gode dat hijt mi moete vergheven.
 Ic dede minen oom Brune
 al bloedich maken sine crune.
 Tibeert leerde ic muse vaen
 ] daer ickene zere dede slaen,
 tes papenhuus, daer hi spranc int strec.
 Ic hebbe ghedaen groot ongherec
 Cantecler an sine kindre:
 waren si meerre ofte mindre,
 dicken makedic se los.
 Dor recht beclaghet hi den vos.
 Die coninc en es mi niet ontgaen,
 ic hebbe hem toren ooc ghedaen,
 ende mesprijs der coninghinne,
 dat si spade sullen verwinnen
 also vele eren van mi.

Ooc hebbic, dat segghic di,
 Grimbert, mee liede bedroghen
 dan ic di soude ghesegghen moghen.
 Ende Isengrijn, dat verstaet,
 hiet ic oom door baraet.
 Ic maectene moonc ter Elmaren,
 daer wi bede begheven waren:
 dat wart hem al te zere te pinen.

'k Bond hem daar zijn voeten vast
 Aan het klokzeel¹ van de kerk;
 Want hij minde 't luiden sterk,
 Ja, hij wilde 't nimmer laten.
 't Luidde toen zo uitermate,
 Dat men binnen Elmaer zwoer,
 't Was de duivel of zijn moer,
 Die de klok zo deden gaan.
 Al de lieden snelden aan
 Om te zien wie daar bestond
 Zo te stormen, en men vond
 Isengrim: hij riep meteen:
 'k Hou novene, 'k hou noveen',
 Zonder dat was hij verloren.
 'k Maakte, dat hij werd geschoren
 Als een monnik kort daarna;
 'k Deed hem branden in zijn haar,
 Dat hij als een slachtos loeide,
 En de huid hem samenschroeide.
 'k Plaagd' hem nog op andre wijs.
 'k Leerd hem vissen op het ijs,
 Tot zijn staart vror aan de grond,
 En hij duizend slagen vond.
 Voorts leidde ik hem, naderhand,
 Op een dorp in 't Walenland,
 Waar een rijke pastor woonde,
 Wie ik van mijn streken toonde.
 In de kelder van die heer
 Lag er toen een voorraad neer
 Van gezouten vlees en ham,
 Dat de wolf zo gaarne nam.
 'k Groef een gat er in, ten gronde,
 Zodat hij er binnen konde;

1 *klokketouw*

Ic dede hem an die clockelinen
 binden bede sine voete
 dat luden wart hem doe so soete
 dat hijt emmer wilde leren.
 Dat verghinc hem tonneren,
 want hi luudde so utermaten,
 dat alle die ghinghen bi der straten
 ende waren binnen der Elmare,
 waenden dat die duvel ware
 ende liepen daer si luden hoorden.
 Eer hi doe conste in corten woorden
 ghespreken: 'ic wille mi begheven',
 hadsi hem na ghenomen tleven
 Sint dedic hem crune gheven.
 Hem maechs ghedinken al sijn leven,
 dat weetic wel over waer.

Ic dede hem af bernen dat haer,
 so dat hem die zwaerde cramp.
 Sint dedic hem meerren scamp
 upt ijs, daer icken leerde visschen
 daer hi niet conste ontwissen.
 Hi ontfincker meneghen slach.

Sint leeddickene up enen dach
 tote des papen van Amlois.
 In al dat lant van Vermendois
 so en woonde gheen pape riker.
 Die selve pape hadde enen spiker,
 daer menich vel bake in lach:
 des haddic dicke goet ghelach.
 Onder dien spiker haddic een gat
 verholenlike ghemaect: in dat

En toen zeide ik: 'Isengrijn,
 Wilt gij bij de hespen zijn,
 Door dit loopgat moet gij kruipen'.
 't Geen hij deed: hij vond er kuipen
 Lekker vlees; hij zwolg zo veel
 Door zijn onverzaadbre keel,
 Dat zijn buik er op van zwol
 En niet weer kon door het hol'.

] 'k Liep toen waar de pastor at,
 En alleen aan tafel zat.
 'k Zag vóór hem een lekker hoen,
 Zeer waarschijnlijk een kapoen,
 Want die at hij alle weken.
 'k Liet er hem geen tand aan steken,
 Maar ik greep het met mijn mond
 Van de tafel, waar het stond.
 'k Liep toen heen, en hij mij na,
 Roepende overluid: 'Sla, sla!
 Help! wie heeft het ooit gezien,
 Dat een vos, voor 't oog der liên,
 Stelen komt een lekker hoen?

dedic Isengrijn in crupen.
 Daer vant hi rentvleesch in cupen
 ende baken hanghende vele.
 Des vleesch dedi dor sine kele
 so vele gheliden utermaten:
 als hi weder uten gate
 waende keren uter noot,
 hem was dien leden buuc so groot
 dat hi beclaghede zijn ghewin.
 Daer hi was comen hongherich in,
 ne condi sat niet commen uut.
 Ic liep, ic maecte groot gheluut
 int dorp ende groot gherochte.
 Nu hoort, wat ic daer toebrochte.
 ] Ic liep al daer die pape sat
 te ziere taflen ende at.
 Die pape hadde enen cappoen;
 dat was dat alrebeste hoen,
 dat men in al dat lant vant.
 Hi was ghewent al toter hant.
 Dien prandic in minen mont
 voor die tafle daer hi stont,
 al daert die pape toe sach.
 Doe riep die pape: nu vanc! slach!
 helpe, wie sach dit wonder nie?
 Die vos coomt daer ic toe sie,
 ende rooft mi in mijn selves huus!
 So helpe mi sancta spiritus,
 te wers hem, dat hire quam!
 Dat tafelmes hi up nam
 ende stac de tafle dat si vlooch
 verre boven mi harde hooch
 in middenwaerde up den vloer.

Hel en duivel! wie zou 't doen?'
Met zijn mes kwam hij gelopen.
'k Zag de kelder voor mij open;
'k Vloog er in, en hij mij na.
't Kieken viel mij toen wat zwaar;
'k Moest het lossen, leed of lief.
'Ha', riep toen de pastor, 'dief!
Nu moet gij uw roof mij laten.
Doch het zal u weinig baten;
Heden wordt gij zelf de buit!'
Doch ik was het gat al uit.
't Was ook tijd, dat ik ontkwam.

Toen de pastor 't hoen opnam,
Heeft hij Isengrim vernomen.
Woedend op hem afgekomen,
Wierp hij hem zijn mes in 't hoofd.
Isengrim, van moed beroofd,
Wou toen vluchten op mijn spoor,
Doch hij kon het gat niet door,
Schoon hij wrong zoveel hij konde.
Toen ontving hij wond op wonde
Van het bijgesprongen volk,
Dat hem stak met piek en dolk.
Al de burens kwamen uit
Bij het horen van 't geluid;

Hi vloecte zere ende zwoer
 ende hi riep lude: 'slach!' ende 'va!' -
 ende ic voren, ende hi na!
 Sijn tafelmes haddi verheven,
 ende brochte mi ghedreven
 up Isengrijn daer hi stont.
 Ic hadde dat hoen in minen mont,
 dat harde groot was ende zwaer.
 Dat so moestic laten daer,
 waest mi leet ofte lief.
 Doe riep die pape: ai, here dief,
 ghi moet den roof hier laten!
 Hi riep, ende ic ghinc miere straten
 danen, daer ic wesen woude.
 Alse die pape upheffen soude
 dat hoen, sach hi Isengrine:
 doe naecte hem ene grote pine.
 ] Hi warpene inthoghe metten messe.
 Den pape volchden si zesse,
 die alle met groten staven quamen,
 ende als si Isengrijn vernamen,
 doe maecten si een groot gheloot,
 ende die ghebure quamen uut
 ende maecten grote niemare
 manlic andren: dat daer ware
 in spapen spiker een wulf ghevaen,
 die hem selven hadde ghedaen
 bi den buke in dat gat.
 Als die ghebure ghevreescheden dat,
 liepen si dat wonder bescouwen.
 Al daer wart Isengrijn teblauwen,
 so dat hem ghinc al uten spele:
 want hi ontfincker harde vele

Zelfs de kindren van het dorp
Tergden hem met stenenworp,
En hij werd schier over dood
Uit het hol gesleurd. Zijn nood
Rees nu werkelijk al te hoog!
Als uit spel verbond men 't oog,
Dat hem uitpuilde aan de kop.
Knaapjes snoerden met een strop
Hem een steen vast aan de keel.
Slagen kreeg hij toen nog veel,
En men dreef hem voort met honden,
Die hem beten en verwondden,
Tot hij neerviel in het gras.
't Scheen nu ieder, dat hij was
Steendood. Op die blijde maar
Legden zij hem op een baat,
En men voerde zo hem weg
Buiten 't dorp, door struik en heg,
Ja, men wierp hem in een gracht,
Waar hij liggen bleef die nacht.
'k Weet niet, hoe hij thuis geraakte'.
] 'Toen hij was genezen, maakte
Ik met hem een dienstverdrag,
Voor een jaar en nog een dag.
Al die tijd zwoer hij mij trouw,
Mits ik hem op hoenders zou
Eens vergasten en verzaân.
'k Ben met Isengrim gegaan
Naar een straat, die ik hem toonde,
Waar veel volk tezamen woonde.
'k Deed hem, bij een huis, verstaan,
Dat twee hinnen en een haan,
Vet en lekker uitermate,

grote slaghe ende grote worpe.
 Dus quamen die kindre van den dorpe
 ende verbonden hem die oghen;
 Het stont hem so, hi moest ghedoghen.
 So zere sloechsi ende staken
 dat sine uten gate traken
 - doe ghedoghedi vele onghevals -
 ende bonden hem an sinen hals
 enen steen, ende lietene gaen.
 Ende lietene dien honden saen,
 diene ghinghen bassen ende jaghen.
 Ooc diende men hem met groten slaghen
 so langhe, dat hi ghelove was.
 Doe viel hi neder up dat gras
 of hi ware al steendoet.
 Doe was dier kindre bliscap groot.
 Ghindre was grote niemare.
 Si namene ende leidene up ene bare
 ende droeghene met groten ghehuke
 over stene ende over struke.
 ] Buten dien dorpe in ene gracht
 bleef hi ligghende al dien nacht.
 Inne weet hoe hi danen voer.

Sint verwarvic, dat hi mi zwoer
 sine hulde een jaer al omtrent.
 Dat dedi up sulc convent,
 dat icken soude maken hoenre sat.
 Doe leeddickene in ene stat,
 daer ic hem dede te verstane
 dat twee hinnen ende enen hane
 in een groot huus an ere straten

Hoog daar op de zolder zaten,
Op een balk, en, zo hij wou,
Dat ik hem daar brengen zou.
'k Deed hem wat ik zei geloven.
's Nachts zo klommen wij naar boven
Op het dak, bij 't schoorsteengat.
'k Riep hem: 'Oom, hier zit de schat.
Kruip deze open valdeur binnen,
En gij vindt er haan en hinnen'.
Lachend klom hij hoger op,
Stekende zijn domme kop
In de schouw. Hij tastte rond,
Doch, daar hij geen kiekens vond,
Sprak hij: 'Neef, het is hier duister;
'k Hoor geen hoenders, hoe ik luister,
Noch ik vind er, hoe ik zoek'.
- 'Zoek maar in de rechte hoek',
Was mijn antwoord, 'kruip er in!
Zonder moeite geen gewin.
'k Roofde d'eerste kiekens weg;
Spring er in; doe wat ik zeg!'
Toen de wolf er binnen voer,
Viel hij neer, en op de vloer.
't Was zo'n hoge, zware val,
Dat het maakte groot geschal.
Al die in de kamer sliepen,
Sprongen 't bed uit, en zij riepen:
'Lieve hemel! wat is dat,
't Geen daar ploft door 't schoorsteengat?
't Schijnt een duivel, die daar ligt!'
Onderwijl ontstak men licht,
En men vond toen... Isengrijn.
'k Laat u denken wat al pijn

up enen haenbalke saten
 rechtttere valdore bi.
 Daer dedic Isengrijn bi mi
 up dat huus clemmen boven.
 Ic seide, ic wilde hem gheloven,
 wildi crupen in die valdore,
 dat hire soude vinden vore
 van vetten hoenren sijn ghevoech.

Ter valdore ghinc hi ende loech
 ende croop daer in met vare
 ende began tasten harentare.
 Hi taste ende als hi niet en vant,
 sprac hi: 'neve, hets hier bewant
 te zorgghen, ic ne vinder niet.'
 Ic sprac: 'oom, wats u ghesciet?
 cruupter een lettcl bet in:
 men moet wel pinen om ghewin.
 Ic hebse wech, diere saten voren.'
 Dus so liet hi hem verdoren,
 dat hi die hoenre te verre sochte.
 Ic sach dat icken honen mochte
 ende hoondene so, dat hi voer
 van daer boven up den vloer
 ende gaf enen groten val,
 dat si ontsprongghen over al,
 die daer in den huse sliepen.
 Die bi den viere lagghen, si riepen,
 dar ware in huus sine wisten wat
 ghevallen voor dat vuurgat.
 Si worden up ende ontstaken lecht.
 Doe sine daer sagghen echt,
 wart hi ghewont toter doot.

Hij moest doorstaan, wat al slagen!
 ] 'k Zou nog meer van hem gewagen,
 Doch, wat ik zijn vrouw misdeed,
 Overtrof zijn ergste leed,
 Want hij mint haar boven 't leven.
 God moge al het kwaad vergeven,
 Door Hersinde en mij gedaan!
 'k Heb met haar mij zeer misgaan'.

] Hier viel Grimbaert hem in 't woord:
 'Wilt gij biechten zo 't behoort,
 Zeg dan alles onbedekt!
 'k Weet niet waar uw rede strekt;
 En, hoe moet ik dat verstaan:
'k Heb met haar mij zeer misgaan'.
 Zeg mij duidelijk wat het was;
 Biecht recht uit!' zo sprak de das.
 - 'Grimbaert neef!' zei Reinaert toen,
 'k Houd mij gaarne op mijn fatsoen
 Met mijn maagschap, klein en groot.
 't Zou u hindren, zeide ik bloot¹:
Met mijn moei heb ik geslapen.
 Dartle klap voegt aan rechtschapen
 Dieren - aan ons beiden - niet,
 En gij weet, wat dat bediedt.
 Meer ware onbescheidenheid.
 Zie, nu heb ik al gezeid,
 Wat ik mij herinn'ren kan.
 Spreek nu d'absolutie van
 't Geen ik zondig heb misdreven!
 Ik beloof nu goed te leven;
 Zet me een penitentie nu:
 Ik gedraag mij gans aan u!'

1 *zonder meer*

Ic hebben brocht in menigher noot,
 meer dan ic ghesegghen mochte.
 Nochtan, al dat ic nie ghewrochte
 jeghen hem, so ne roeke ic niet
 so zere, als dat ic verriet
 vrouwe Yswenden, sijn scone wijf,
 die hi liever hadde dan sijns selfs lijf.
 God die moet mi vergheven.
 Haer dedic dat mi liever ware bleven
 ] te doene dant is ghedaen.'
 Grimbeert sprac: 'of ghi wilt gaen
 claeliken te biechten tote mi
 ende sijn van uwen zonden vri,
 so suldi spreken ombedect.
 In weet waerwaert ghi dit trect'
 'Ic hebbe jeghen sijn wijf mesdaen.'
 'Oom, dat en can ic niet verstaen,
 waer ghi dese tale keert.'
 Reinaert sprac: 'neve Grimbeert,
 ware dat hoofschede groot,
 of ic hadde gheseit al bloot:
 ic hebbe gheslapen bi miere moien?
 Ghi zijt mijn maech: u souts vernoen,
 seidic eneghe dorperheit.

Grimbeert, nu hebbic u gheseit
 al dat mi mach ghedinken nu.
 Gheeft mi aflaet, dat biddic u,
 ende settet mi dat u dinct goet.'

] Grimbaert hoorde zijne vraag,
 Brak een rijsje uit een haag,
 En gaf Reinaert veertig slagen,
 Die hij lijdzaam moest verdragen
 Voor zijn zonden, groot en klein;
 Voorts nog sprak hij tegen Rein,
 Dat hij goed en braaf zou wezen,
 Wel zou waken, wel zou lezen¹,
 Wel zou vasten; bovendien,
 Zag hij ooit verdwaalde liên,
 Dat hij die de weg moest wijzen,
 't Kwade schuwen, 't goede prijzen,
 Zich onthoudende vooral
 Van de roof in schuur of stal.
 Reinaert knikte bij 't vermaan,
 En nu was zijn biecht gedaan.

] Meer verkwikt en opgeklaard
 Ging men voort, ten hove waart.
 Bij de weg, die zij begonnen,
 Lag een priorij van nonnen,
 Waar zo menig gans en hoen,
 Menig kieken en kapoen
 Placht te hupplen, buiten uit.
 Reinaert wist het wel, de guit!
 En hij vroeg aan Grimbaert: 'Zeg,
 Gaan wij wel de rechte weg?
 'k Denk, wij moesten ginder gaan,
 Waar gij daar die schuur ziet staan?'
 Aangekomen bij de schuur,
 Waar de hoenders, buiten muur

1 *bidden*

Grimbeert was wijs ende vroet
 ende brac een rijs van ere haghe
 ende gaffer hem mede viertich slaghe
 over alle sine mesdaden.

Daerna in gherechten raden
 riet hi hem goet te wesene
 ende te wakene ende te lesene
 ende te vastene ende te vierne
 ende te weghewaert te stierne
 alle die hi buten weghe saghe:
 ende hi voort alle sine daghe
 behedenlike soude gheneren.
 Hierna so dedi hem verzweren
 bede roven ende stelen.

Nu moet hi siere sielen telen,
 Reinaert, bi Grimbeerts rade,
 ende ghinc te hove up ghenade.
 Nu es die biechte ghedaen.

] Die heren hebben den wech bestaen
 tote des conincs hove waert.

Nu was buter rechter vaert,
 dien si te gane hadden begonnen,
 een prioreit van zwarten nonnen,
 daer meneghe gans ende menich hoen,
 meneghe hinne, menich cappoen
 plaghen te wedene buten mure
 Dit wiste die felle creature,
 di onghetrouwe Reinaert,
 ende sprac: 'te ghenen hove waert
 so leghet onse rechte strate.'

Met dusdanen barate
 leedde hi Grimbeert bi der scuren,
 daer die hoenre buten mure

Liepen spelen, hier en daar,
 Werd ze Reinaert dra gewaar.
 Reeds begon hij 't oog te slaan
 Op een rijk gekleurde haan,
 Die hem vet scheen en nog jong,
 En hij deed er naar een sprong,
 Dat de haan de pluimen stoven.
 Grimbaert sprak: 'Wie zou 't geloven?
 Ach, wat wilt ge, onzaalge! doen?
 Wilt gij voor een jonge hoen
 Uw consciëntie weer belaân, -
 Pas te biechten eerst gegaan?
 't Zal u rouwen, schalkse fiel!'

Reinaert zeide: 'Bij mijn ziel,
 'k Was 't vergeten, lieve neve!
 Bid, dat God het mij vergeve;
 Het geschiedt nu nimmermeer'.

] Beide keerden straatwaarts weer
 Over een zeer smalle brug.
 Rein zag nog eens achter rug,
 Waar de lieve hoenders gingen.
 Nauwlijks kon hij zich bedwingen,
 Nauwlijks kon hij verder gaan.
 (Had men 't hoofd hem afgeslaân,
 't Ware naar een hoen gevlogen!)
 Grimbaert zag met tranende ogen
 Naar hem toe, en sprak: 'Gij vraat!
 'k Merk wat in u omme gaat:
 Gaarne liept gij 't klooster nader!'

- 'Neen, ik bid een Onze Vader

ghinghen weden harentare.
Den hoenre wart Reinaert gheware.
Sine oghen begonden omme te gane.
Buten den andren ghinc een hane,
die harde vet was ende jonc.
Daar na gaf Reinaert enen spronc,
so dat dien hane die plumen stoven.
Grimbeert sprac: 'oom, ghi dinct mi doven!
Onsalich man, wat wildi doen?
Wildi noch om een hoen
in alle die grote zonden slaen,
daer ghi te biechten af sijt ghegaen?
Dat moet u wel sere rouwen.'
Reinaert sprac: 'bi rechter trouwen,
ic hads vergheten, lieve neve.
Bidt Gode, dat hijt mi vergeve!
Het ne ghesciet mi nemmermeer!
Doe daden sie enen wederkeer
over ene smale brugghe.
Hoe dicken sach Reinaert achter rugghe
weder daer die hoenre ghinghen!
Hine conste hem niet bedwinghen,
hine moeste siere zeden pleghen.
Al haddemen hem thoof afgheslegghen,
het ware ten hoenren waert ghevloghen
also verre alst hadde ghemoghen.
Grimbeert sach dit ghelaet
ende seide: 'onreine vraet,
dat u dat oghe so omme gaet!'
Reinaert antwoorde: 'ghi doet quaet
dat ghi mine herte so versmaert
ende mine bede dus verstorbeert.
Laet mi doch lesen twee pater nooster

Voor de zieltjes van hen al,
 Die ik uit dat klooster stal -
 Hoen of gans, of vet lampreel¹.
 'k Heb er waarlijk al te veel
 Van deez' heilge zwarte nonnen
 Door mijn listen afgewonnen'.
 Grimbaert grimlachte op het woord,
 En zij gingen beide voort,
 Zonder verder oponthouden,
 Tot zij 't hof van ver beschouwden.
 Reinaert dacht nu en herdacht,
 Hoe hij daar werd afgewacht
 Van de dieren, die hem haatten,
 En wat hij zou doen of laten
 Tot behoud van lijf en goed.
 Reinaert was niet best te moed'.
 ] Nu men aan het hof vernam,
 Dat de vos ter vierschaar kwam
 In gezelschap van de das,
 Bleek het, dat er niemand was,
 Rijk of arm in goed en magen,
 Of hij stelde zich tot klagen.
 Elk was tegen Rein geschaard;
 Doch hij hield zich onvervaard,
 Ja, vertoonde een frank gelaat.
 'Breng mij door de beste straat,
 Grimbaert!' sprak hij tot zijn neef,
 'Dat ik mij die ere geef!'
 Hij kwam in, met stout gebaar,
 Of hij 's konings zone waar',
 Of hij niemand had misdaan.
 Straks ging hij voor Nobel staan,
 Zeggende: 'Mijn vorst en heer!'

1 *jong konijn*

der hoenre sielen van den clooster
 ende den gansen te ghenaden,
 die ic dicke hebbe verraden;
 die ic desen helegghen nonnen
 met miere list af hebbe ghewonnen.’
 Grimbeert balch, ne waer Reinaert
 hadde emmer zine oghen achterwaert,
 tes si quamen ter rechter straten.
 Doe began hem droeve ghelaten.
 Daer keerden si ten hove waert,
 ende harde sere beefde Reinaert,
 doe hi began den hove naken
 daer hi waende sere mesraken.

Doe in sconinx hof was vernomen
 dat Reinaert was te hove comen
 met Grimbeerde den das,
 ic wane daer niemene was
 so arem no van so crancken maghen,
 hine ghereedde hem up een claghen:
 dit was al jeghen Reinaerde.
 Nochtan dedi als donvervaerde,
 hoe so hem te moede was,
 ende sprac te Grimbeerte den das
 ‘Ledet ons die hoochste strate.’

Reinaert ghinc in dien ghelate
 ende in also bouden ghebare
 ghelijc of hi sconinx sone ware
 ende hi niet en hadde mesdaen.
 Boudeliken ghinc hi staen
 voor Nobele dien coninc
 ende sprac: ‘God, die alle dinc

God almachtig geve u eer,
 Stage blijdschap en lang leven!
 'k Heb mij naar uw hof begeven
 Op verzoek van Grimbaert das.
 Denk niet, dat er immer was
 Trouwer knecht of onderzaat
 Dan de vos, die voor u staat.
 'k Heb mijn dienst u vaak getoond,
 En uw gunst heeft mij beloond, -
 Gunst, die veel mij zouden roven,
 Woudt ge, o koning! hun geloven:
 Doch gij zult niet! tot hun hoon.

Het betaamt ook niet uw kroon,
 Dat gij elk, 't zij goed of fel,
 Licht gelooft, wat hij vertell'.
 Nochtans, ('k mag 't de hemel klagen!]
 Menig is er, dezer dagen,
 Die met lastertaal mij moordt,
 En - het wordt hier aangehoord!
 Maar, ik hoop zo lang te leven
 Tot hun God hun straf zal geven'.

] Nobel sprak: 'Uw tong, o vos,
 Hangt nog altijd even los,
 En gij toont een schoon gelaat;
 Maar van binnen zit het kwaad!
 Met uw vleien, met uw smeken,
 Met uw pleiten, met uw preken
 Ben ik thans niet meer gediend -
 Wordt gij zeker niet mijn vriend.
 'k Zond u met een last in 't woud,

gheboot, hi gheve u, coninc here,
langhe bliscap ende ere!
Ic groet u, coninc, ende hebbe recht:
en hadde nie coninc enen knecht
so ghetrouwe jeghen hem
als ic oit was ende bem.
Dat is dicken worden anschijn.
Nochtan die sulke die hier sijn
souden mi gherne, wanic, roven
uwer hulden, wilde ghi hem gheloven.
Maar neen ghi niet, God moete u lonen!
Het en betaemt niet der cronen,
datsi den scalken ende den fellen
te lichte gheloven datsi vertellen.
Nochtan willics Gode claghen
dier es te vele in onsen daghen
der scalke die wroeghen connen,
die niet ter rechterhant hebben ghewonnen
over al in rike hoven.
Dien sal men niet gheloven.
Die scalcheit es hem binnen gheboren
datsi den goeden lieden doen toren.
Dat wreke God up haer leven
ende moete hem ewelike geven
al sulken loon, als si zijn waert'! -
Die coninc sprac: 'o wi, Reinaert,
o wi, Reinaert, onreine quaet,
wat condi al scone ghelaet!
Dat en can u niet ghehelpen een caf.
Nu komt uwes smekens af.
In werde bi smekene niet u vrient.
Hets waer, ghi sout mi hebben ghedient
van ere saken in den woude

Maar gij braakt de vrede stout,
 Die gij nauwlijks hadt gezworen.
 - 'Ach, ik heb mijn kind verloren!'

Riep thans Canteclaeer. Terstond
 Sprak de koning: 'Houd uw mond,
 Canteclaeer! en laat mij spreken.
 'k Antwoorde op zijn vossetreken'.

] Dat gij mij hebt lief en waard,
 Reinaert, zo ge mij verklaart, -
 Dat ge uw koning nimmer hoont,
 Hebt gij metterdaad getoond:
 Tibert weet het, en heer Bruin
 (Wie nog 't bloed loopt van de kruin!);
 'k Hoorde beide uw lof vermelden,
 En ik zal 't uw keel vergelden
 Nog dit uur, geveinsde fiel!'

- 'Lieve hemel, spaar mijn ziel!
 Is 't mijn schuld', sprak Rein, 'dat Bruin
 Nog zo rood ziet op de kruin?
 Heb ik hem geslaân, gestoken?
 Had ik 't, hij had zich gewroken;
 Want wat kan ik tegen hem?
 Niets; hij stak zich in de klem,
 En hij sprong daarna in 't water.
 Tibert, eindelijk, de kater,
 Die ik herbergde en ontving,
 Maar die 's nachts uit stelen ging,
 Schoon ik 't hem had afgeraden,
 Wil hij mij nu ook beladen?
 't Geen de koster aan hem deed,
 En hoe hij de koster beet,
 Is een zaak mij ganslijk vreemd;
 Zo m'aan mij daar wraak voor neemt,

daer ghi qualic in hebt ghehouden
 die ic die ede hadde ghezworen!
 ‘O wi, wat hebbic al verloren’,
 sprac Canteleer die daer stont.
 Die coninc sprac: ‘hout uwen mont,
 here Canteleer, nu laet mi spreken,
 laet mi antwoorden sinen treken.

‘Ai here dief, Reinaert,
 dat ghi mi lief hebt ende waert,
 dat hebdi sonder uwe pine
 minen boden laten anscine:
 arem man Tibeert, here Brune
 die noch bloedich es sijn crune.
 Ic ne sal u niet scelden:
 ic waent u kele sal ontghelden
 noch heden al up ene wile.’

‘Nomine patrum christum filje!’
 sprac Reinaert, ‘of mijn here Brune
 noch al bloedich es die crune,
 was hi te blauwen of versproken,
 waer hi goet, hi ware ghewroken,
 eer hi noint vlo int water.

Bander side, Tibeert die cater,
 dien ic herberghede ende ontfinc,
 of hi ute om stelen ghinc
 tes papen sonder minen raet
 ende hem die pape dede quaet,
 bi Gode, soudic des ontghelden

Dan gaan wet en recht verloren.
 Koning Nobel, wil mij horen!
 Doe met mij maar naar uw wil;
 Niemand brengt hier in geschil
 Wat uw macht en voorrecht zij:
 Gij zijt heerser over mij, -
 Kunt mij redden, of mij schaân,
 Mij doen zieden, mij doen braân,
 Mij doen hangen, of doen blinden:
 'k Ben geheel in uw bedwang;
 Gij zijt machtig, ik ben krank!
 Maar al staakt gij zelf mij neer,
 't Ware u toch maar weinig eer,
 U op Reinaert dus te wreken!'

] Wyl hij bezig was met spreken,
 Zag men nu Belijn, de ram,
 En zijn vrouw, die met hem kwam,
 Dame Hawi. Belijn sprong uit.
 'Laat ons', riep hij overluid,
 'Een voor een ons hier beklagen!'

] Bruin sprong bij, met al zijn magen,
 Isengrim, en al zijn bloed,
 Kater Tibert, fel van moed,
 Forcondet, het everzwijn,
 En de rave Tiecelijn,
 Bever Panser, gans Bruineel,
 En een eikhoorn, heer Rosseel,
 Met zijn wijf, vrouw Diewelijn,
 Canteclaer, met al de zijn',
 (Doende grote vederslag,)

En het fret, van klein bejag, -
 Liepen samen t'ener schaar, -
 Gingen, in het openbaar,

so mochtic mijn gheluc wel scelden.'
 Voort sprac Reinaert: 'coninc Lioen,
 wien twifelt des, ghine moghet doen
 dat ghi ghebiet over mi?
 Hoe groot mine sake zi,
 ghi moghet mi vromen ende scaden.
 Wildi mi zieden ofte braden
 ofte hanghen ofte blenden,
 ic ne mach u niet ontwenden.
 Alle diere zijn in u bedwanc.
 Ghi zijt sterc ende ic bem cranc,
 mine hulp es clene ende duwe groot:
 bi Gode, al sloechdi mi doot,
 dat ware ene crancke wrake'.
 ] Recht in dese selve sprake
 doe spranc up Belijn de ram
 ende sine hië, die met hem quam,
 dat was dame Hawi.
 Belijn sprac: 'gawi
 alle voort met onser claghen!'
 Bruun spranc up met sinen maghen,
 ende Tibeert die felle
 ende Isengrijn sijn gheselle,
 Forcondet dat everswijn
 ende die raven Tiecelijn,
 Paneer de bever, otter Bruneel,
 dat watervar dat butseel;
 ende dat eencoren, here Rosseel,
 die weseline mijn vrouwe Fine,
 Cantedeer ende die kindre sine
 makeden groten vederslach,
 dat foret Clenebejach,
 liepen alle in deze scare.

Voor hun heer en koning staan,
 En zij deden Reinaert vaân.
 ] Daar werd hevig nu gepleit.
 Groter rechtswelsprekendheid
 Is er nimmer nog gehoord,
 Dan de dieren brachten voort,
 Dingende naar Reinaerts val;
 Doch hij overtrof hen al,
 Door zijn welgespiede rede,
 En door hoofse spreektrant mede.
 Hielp het? neen; hij kon 't niet staan,
 Want men bracht getuigen aan,
 Wier verslag het al weerleide,
 Wat hij daar zo kunstig zeide.
 Ieder feit, op 't scherpst geproefd,
 Werde bewezen als 't behoeft.
 Niemand tuigde tot zijn voordeel.
 Eindlijk ging het hof ten oordeel:
 Nobel eiste een kort besluit. -
Aan een galghout, sterk en vast,
Zou men Rein, de felle gast,
Hangen, met verdiende pijn,
Tot zijn dood gevolgd zou zijn.
 ] Toen deze uitspraak was gedaan,
 Zag men Grimbaert henengaan
 Van de plaats, met Reinaerts magen.
 Geen van dezen kon verdragen,
 Dat men Rein hing als een dief.
 Velen hadden hem nog lief,
 Schoon ook andren zich verblijdden,
 Dat hij nu de dood moest lijden;
 Doch zij vonden echter goed,
 Als behorend tot zijn bloed,

Alle dese ghinghen openbare
 voor haren here den coninc staen
 ende daden Reinaerde vaen.

Nu ghinct ghindre up een plaidieren.
 Nie hoorde man van dieren
 so scone tale als nu es hier
 tusschen Reinaerde ende dandre dier
 voortbringhen, die men brochte daer.
 Het ware mi pijnlic ende swaer,
 daeromme corte ic u de woort.
 Die beste redenen ghinghen daer voort.
 Die claghen die de dieren ontbonden,
 proefden si met goeden orconden
 als si sculdich waren te doene.
 Die coninc dreef die hoghe baroene
 te vonnesse van Reinaerts saken.
 Doe wijsden si, dat men soude maken
 ene galghe sterc ende vast,
 ende men Reinaerde, den fellen gast,
 daer an hinghe bi ziere kele.
 Nu gaet Reinaerde al uten spele.

] Doe Reinaert verordeelt was,
 orlof nam Grimbeert die das
 met Reinaerts naesten maeghen:
 sine consten niet verdraghen
 no sine consten niet ghedoghen,
 dat men Reinaerde voor haar oghen
 soude hanghen alse enen dief.
 Nochtan waest hem somen lief!

Welstaanshalve heen te gaan.
 Nobel zag mismoedig aan,
 Dat zo menig jongeling
 Uit zijn hof met Grimbaert ging;
 En hij dacht in zijn gemoed:
 (Want de vorst was wijs en vroed)
 ‘Waarlijk, hier past goede raad!
 Al is Reinaert fel en kwaad,
 Hij heeft onbesproken magen,
 Die 't mij zorglijk valt te slagen’¹
 Hij riep Bruin en Isengrijn,
 (Die bij Reinaert moesten zijn
 Tot volvoering van de straf,
 Mits het hof die last hun gaf.)
 Zeggend: ‘Dat ik u toch vraag’,
 Waarom zijt gij nu zo traag,
 Isengrim, en gij, heer Bruin?
 Leidt u Reinaert om de tuin?
 't Wordt al laat, en d'avond zinkt.
 Maakt toch, dat hij niet ontspringt;
 Want zijn listen zijn zo groot!
 Raakt hij drie voet buiten nood,
 Hij ontglipt u nog, voorwaar,
 En men vangt hem in geen jaar.
 Moet hij hangen, hangt hem dan.
 Eer een galg gereed zijn kan,
 Wordt het zeker nog wel nacht'.
 Isengrim sprak, wel bedacht:
 ‘Vorst, hier is een galg nabij’.
 Bij dit woord verzuchtte hij.
 ] Tibert sprak hem moed in 't hart.
 ‘Isengrim, 'k bevroed uw smart’,
 Zeide hij, ‘k misken ze niet;

1 *leed te doen*

Die coninc hi was harde vroet:
 doe hi mercte ende verstoet,
 dat so menich jonghelinc
 met Grimbeerte uten hove ghinc,
 die Reinaerde na bestoet,
 doe peinsdi in sinen moet:
 ‘hier mach in lopen andren raet;
 al es Reinaert selve quaet,
 hi hevet meneghen goeden maech.’
 Doe sprac hi: ‘twi sidi traech,
 Isengrijn ende here Bruun?
 Reinaerde es cont menich tuun
 ende hets den avonde bi:
 hier es Reinaert, ontsprinct hi,
 comt hi drie voete uter noot,
 sinen list die is so groot
 ende hi weet so meneghen keer,
 hine wert ghevanghen tsjaermeer.
 Salmen hanghen, twine doet ment dan?
 eer men nu ghereden can
 ene galghe, so eist nacht.’
 Isengrijn was wel bedacht
 ende sprac: ‘hier es een galghe bi.’
 Ende mettien woorde versuchte hi. -

] Doe sprac die cater, here Tibeert:
 ‘Here Isingrijn, u es verzeert
 u herte, in wancans u niet.

'k Merk wel, dat gij met verdriet
 Bij een galg uw last verricht,
 Voor uw broers eens opgericht,
 Schoon de vos wel medeging,
 Toen men beide daaraan hing,
 Naamlijk Rume en Wijdelanken.
 Zoudt gij 't nu de vos niet danken?
 Hadt gij moed, 't waar al gedaan;
 Maar gij blijft hier ledig staan!’
 Isengrim sprak, half gestoord:
 ‘Geef uw lessen, waar 't behoort!
 Had ik maar een goede strop,
 Heden wist reeds lang zijn kop,
 Wat zijn achtereind mag wegen!’
 ] Rein, die lang had stil gezwegen,
 Zei: ‘Mijn heren, kort mijn pijn!
 Tibert, geef de sterke lijn
 Meegebracht uit 's kosters schuur.
 Hij betaalde ze wat duur,
 Schoon hij braaf de koster beet,
 Die voor hem stond zonder kleed.
 Gauw, heer wolf, maak u vooruit!
 Dat geen vrees uw ijver stuit’!
 Tot een beul waart gij geboren.
 Bruin, wees blij; gij zijt verkoren,
 Om uw neef, uw bloedverwant
 Op te knopen met uw hand!’
 ] Nobel deed zijn wil verstaan:
 ‘Tibert, gij zult medegaan!
 Gij kunt klimmen, waar 't moet zijn;
 Kater, ga! en draag de lijn;
 Houd u op uw post gereed;
 Scheelde er iets, het waar mij leed’.

Bedi hi waest diet al beriet
 ende selve mede ghinc
 daer men uwe twee broeders hinc,
 Rumen ende Widelanken;
 hets tijt, wildijs hem danken.
 Waerdi goet, het ware ghedaen,
 hine ware niet noch onverdaen.'
 Isingrijn sprac tote Tibeert:
 'wat ghi ons al gader leert!
 Ne ghebrake ons niet een strop,
 langhe heden wist sijn crop,
 wat sijn achterende mochte wegghen'! -

Reinaert, die langhe hadde gheswegghen,
 sprac: 'ghi heren, cort mine pine.
 Tibeert heeft ene vaste line,
 die hi bejaghede an sine kele
 daer hi vernois hadde vele
 int huus daer hi den pape beet,
 die voor hem stont al sonder cleet.
 Her Isingrijn, nu maect u voren.
 En sidi nu daer toe vercoren,
 ende ghi Brune, dat ghi sult doden
 Reinaert, uwen neve, den fellen roden!'

Doe so sprac die coninc saen:
 'doet Tibeerte mede gaen:
 hi mach clemmen, hi mach de line
 up dragghen sonder uwe pine.
 Tibeert, gaet voren ende maect ghereet;
 dat ghi iet let, dats mi leet.'

] Nu sprak Isengrim tot Bruin:
 'Waarlijk, bij de monnikskruin,
 Die nog op mijn schedel staat,
 'k Hoorde nimmer beter raad
 Dan ons Rein verschaft alhier.
 Hij verlangt naar kloosterbier;
 Gaan wij toch, om 't hem te brouwen!'

- 'Tibert, die de lijn moet houden!'

Sprak de beer, 'neem op, ga voor!
 Heden geldt mij Reinaert oor,
 Kaak en klauw - en u het oog!
 Gaan wij toch! hij hang' zo hoog,
 Dat hem al zijn vrienden merken!'

- 'Zie, zo krijgt hij loon naar werken!'

Sprak de kater, 'k loop voorop!'

En met vreugd droeg hij de strop.

] Spoedig waren zij bereid
 Voor de taak, hun opgeleid.
 Doch, eer Isengrim ging heen,
 Riep hij vriend en maag bijeen,
 En vermaande hij zijn neven,
 Die bij koning Nobel bleven,
 Dat zij Rein, de felle gast,
 Niet verlieten - hielden vast.
 Zelfs beval hij aan zijn wijf,
 Vrouw Hersinde, op straf van 't lijf,
 Dat zij Reinaert mee bewaarde,
 Ja, hem vasthield bij den baarde,

Doe sprac Isingrijn tote Brune:
 ‘so helpe mi de cloostercrone,
 die boven up mijn hooft staet,
 in hoorde nie so goeden raet
 alse Reinaert selve ghevet hier.
 Hem langhet omme cloosterbier:
 nu gawi voren ende brouwen hem!’
 Bruun sprac: ‘neve Tibeert, nem
 die line, du salt mede lopen.
 Reinaert die salt nu becopen,
 mijn scone liere ende dine oghe.
 Gawi, ende hanghene so hoghe
 dats lachter hebben al sine vrient!’
 ‘Gawi, hi heves wel verdient’,
 sprac Tibeert ende nam de line.
 Hine dede nie so lieve pine!

] Nu waren die drie heren ghereet
 die Reinaert hadde harde leet:
 Dat was die wolf ende Tibeert
 ende her Bruun, die hadde gheleert
 honich stelen te zinen scaden.
 Isingrijn was so beraden,
 eer hi van den hove sciet,
 hine wilde des laten niet
 hine vermaende nichten ende neven
 ende alle die binnen den hove bleven,
 bede ghebure ende gaste,
 dat si Reinaerde hilden vaste.
 Vrouwe Haersenden, zinen wive,
 beval hi bi haren live,
 dat si stonde bi Reinaerde
 ende sine name bi den baerde

Onbevreesd voor slag of stoot,
 En al kostte 't haar de dood.
 ] Reinaert sprak met korte woorden,
 Dat zij 't allen duidelijk hoorden:
 'Isengrim, uw zorg is groot!
 Stond ik aan uw schimp niet bloot,
 'k Vroeg u zeker half genade!
 Juich vrij in mijn schande en schade;
 Maar, wat ik u bidden zou,
 Laat Hersinde toch, uw vrouw,
 Ongemoeid en van mij af:
 't Waar voor haar te hard een straf.
 Armkens, waar ik in gerust heb,
 Handekens, die ik gekust heb,
 Komen hier niet wel van pas.
 Dacht ze aan 't geen ik voor haar was,
 In de plaats van mij te snoeren
 Zou zij mij de dood ontvoeren!
 'k Zal niet vluchten, hebt geen schroom.
 Isengrim, mijn goede oom,
 Tibert, Bruin, verricht uw werk!
 Want uw wrok kent paal noch perk.
 Door uw onverzoenbre haat
 Bracht gij mij in deze staat, -
 Rooft gij nu mijn eer, mijn leven.
 Doch mijn schand zal op u kleven.
 Nu, ik sterve dan; maakt spoed!
 'k Sterf gerust - met goede moed.
 'k Doe 't maar eens: ik moet er door,
 En mijn vader ging mij voor
 Even moedig; 'k sterf als hij.

ende van hem niet ne sciede
 no dor goet no dor miede,
 no dor niet no dor noot,
 no dor sorghe van der doot.

] Reinaert antwoorde in corten woorden,
 dat alle die daer waren hoorden:

‘Here Isingrijn, half ghenade!

Al ware u lief mijn grote scade
 ende al brincki mi in vernoie,
 ic weet wel, soude mijn moie
 te rechte ghedinken ouder daet,
 sine dade mi nemmermeer quaet.

Maer her Isingrijn, soete oom,
 ghi neemt uwes neven cranken goom,
 end here Brune ende here Tibeert,
 dat ghi mi dus hebt onneert:
 ghi drie ghi hebbet ghedaen al,
 datmen mi ontliven sal.

Daer toe hebdi ghemaket,
 dat sowie die mi ghenaket
 sceldet mi dief of hevet leet.

Daer omme moetti, God weet,
 gheonneert werden alle drie,
 ghine haest dat gescie
 al dat ghi beghaert te doene!

Mi es dat herte noch also coene!
 ic dar wel sterven ene waerf.
 Ne wart mijn vader doe hi staerf
 van alle sinen zonden vri?

Gaat, bereidt de galg maar vrij!
 Schande moet u wedervaren,
 Wilt gij mij nog langer sparen!
 - 'Amen!' antwoordde Isengrijn.
 - 'Schande?' vroeg de beer, 't mag zijn!
 Schande moet hem wedervaren,
 Die de dief nog lang zou sparen!
 - 'Haasten we ons! viel Tibert in,
 En hij sprong met blijde zin
 Hun vooruit, hoewel de strop
 Hem nog wee deed aan zijn kop,
 En al viel hem 't lopen zwaar.
 D'andren volgden straks hem na,
 Zeer verheugd, naar wens en wil.

] Reinaert bleef gelaten, stil, -
 Zag bedaard zijn vijand lopen,
 Om de strop hem aan te knopen.
 Reinaert dacht: 'Ik hang nog niet!
 'k Denk zelfs, dat het nooit geschiedt.
 Licht berouwt het nog die heren:
 Laat ze springen, laat ze keren,
 Laat ze nu maar vrolijk zijn!
 Grote vreugd baart dikwijls pijn.
 Blijve ik langer in het leven,
 Wil mijn geest mij niet begeven,
 'k Breng hun grote zorgen aan.
 't Is met mij nog niet gedaan!
 Ondertussen ben ik blij,
 Dat zij ginder, zonder mij,
 Galg en strop gereed gaan maken:
 'k Zal mijn doel te beter raken,

Gaet, ghereet die galghe, of ghi
 een twint mi langher niet ne spaert,
 of varen moetti hinderwaert,
 alle uwe voete ende uwe been!’
 Doe sprac Isingrijn: ameen!’
 ‘Ameen,’ sprac Brune, ‘ende hinderwaert
 moet hi varen die langher spaert!’
 Tibeert sprac: ‘nu haesten wi!’
 Ende mettien woorde spronghen si
 ende liepen voort harde blide
 ende pijnden hem ten stride
 te springhene over meneghen tuun,
 Isingrijn ende here Bruun.
 Tibeert volchde hem naer:
 hem was die voet een lettelt swaer
 van der linen die hi droech!
 Nochtan was hi rasch ghenoech:
 dat dede hem al die goede wille.
 Reinaert stont ende zweech al stille
 ende sach sine viande lopen
 die hem dat strec an waenden cnopen.
 ‘Maer het sal bliven,’ sprac Reinaert,
 die staet ende scouwet daerwaert
 hoe si springhen ende si keren.
 Hi peinsde: ‘deus, wat joncheren!
 Nu laetse springhen ende lopen.
 Levic, si sullent noch becopen
 hare overdaet ende hare scampië,
 mine ghebreke reinaerdië.
 Nochtanne sijn si mi
 liever verre danne bi,
 die ghene die ic meest ontsach.
 Nu willic proeven, dat ic mach

Ja, nog tonen wat ik kan.
 Menig dier en menig man
 Heb ik door mijn list bedrogen;
 Maar nu zal de fijnste logen
 Komen, die ik ooit bedacht.
 'k Vond ze, al peinzend, deze nacht.
 Vorst en volk zal zij verbazen!¹
 ] Nobel deed de horen blazen;
 En zijn stem beval met kracht,
 Dat men Rein ter galge bracht.
 Deze zei: 'Laat ze eerst bereiden,
 Eer gij mij ter galg doet leiden:
 'k Kan de dood niet meer ontgaan.
 Laat mij toch mijn euveldaan,
 Al mijn fouten, al mijn zonden,
 Eerst aan hof en volk verkonden,
 Tot een spiegel voor al d'aard.
 'k Ducht, heb ik mij niet verklaard,
 Dat men andren nog betichte
 Met het kwaad, dat ik verrichtte'.
 ] Nobel riep: 'Nu, zeg het dan!¹
 Reinaert, als een droevig man,
 Keerde 't hoofd om, zag in 't rond,
 En al zuchtend sprak zijn mond:
 'Dat mij God genadig zij!
 'k Zie schier niemand hier bij mij,
 Die ik niet misdadig lette¹,
 En wie ik geen lagen zette.
 Nochtans, hoort mij allen aan!
 'k Doe mijn leven u verstaan
 Goede lieden, eedle heren!
 Laat u door mijn voorbeeld leren,
 Wat het in heeft, wat het zij,

1 *letsel toebracht*

te hove bringhen een baraet
 dat ic voor de dagheraet
 in groter zorghen vant te nacht.
 Hevet mine list sulke cracht
 alsic noch hope dat si doet:
 al es hi listich ende vroet,
 ic wane den coninc noch verdoren.'

'Die coninc dede blasen enen horen
 ende hiet Reinaert uutwaert leden.
 Reinaert sprac: 'laet teerst ghereden
 die galghe daer ic an hanghen sal,
 ende daer binnen so sal ic al
 den volcke mine biechte conden
 in verlanessen van minen zonden.
 Hets beter, dat al tfolc verstaet
 mine diefte ende mine ondaet
 dan si namaels eneghen man
 mine overdaet teghen an.'

] Die coninc sprac: 'nu segghet dan.'
 Reinaert stont als een droeve man
 ende sach al omme harentare.
 Daer so sprac hi al openbare:
 'Helpe, seit hi, dominus,
 'nu en es hier niemen in dit huus
 no vrient no viant, ic ne bem
 een deel mesdadich jeghen hem.
 Nochtan horet alle, ghi heren,
 laet u wisen ende leren
 hoe ic, Reinaert aerminc,

Slaaf te zijn van boeverij.
 'k Was een schalks, een aardig kind,
 Door een ieder zeer bemind,
 En nog nauwlijks van de mam¹,
 Toen ik stoeide met een lam.
 Zijn geblaas klonk zoet me in 't oor.
 Eens (het staat me duidelijk voor!)
 Beet ik 't - als uit louter spel;
 Doch mijn beet drong door zijn vel.
 'k Lepte 't uitgeronnen bloed, -
 En het smaakte mij zo zoet!
 'k Proefde 't vlees toen van zijn dij,
 En het was me een lekkernij!
 Waar ik geiten hoorde blaten,
 In het woud of op de straten,
 Sprong ik uit en vlamde op bloed.
 Zo werd lust en smaak gevoed.
 Eerst beet ik twee bokjes neer,
 Maar de derde dag veel meer.
 'k Werd toen stout en rap en koen:
 'k At een haan op, toen een hoen,
 Toen een gans: het smaakte al goed.
 Daar mijn tand zich scherpte op bloed,
 Werd ik wreed en fel bij 't eten:
 Dier na dier werd doodgebeten'.
 ] 'Lang daarna met winterrijm,
 Ben ik eens met Isengrijn
 Dicht bij Basele² gegaan,
 Waar de wolf mij deed verstaan,
 Onder een zeer grote boom,
 Dat hij was mijn eigen oom.
 Al mijn magen ging hij tellen.
 En zo werden wij gezellen;

1 *borst*

2 *dorp bg Dendermonde*

eerst an die boosheit vinc.
 In allen tiden spade ende vroe
 was ic een hovesch kint noch doe.
 Doemen mi spaende van der mammen,
 ghinc ic spelen metten lammen
 dor te hoorne dat ghebleet,
 so dat ic een verbeet.

Ten eersten lapedic dat bloet:
 het smaecte so wel, het was so goet,
 dat ic dat vleesch mede ontgan.
 Daer leerdic leckernie an
 so vele, dat ic ghinc ten gheten
 int wout, daer icse hoorde bleten.
 Daer verbeet ic hoekine twee.
 So dedic des derdes daghes mee,
 ende ic wart boudere ende coene
 ende verbeet aende ende hoene
 ende gansen, daer icse vant.
 Doe mi bloedich wart mijn tant,
 was ic so fel ende so wreet
 dat ic suver up verbeet
 al dat ic vant ende wat mi dochte
 dat mi bequam ende dat ic vermochte.
 Daer na quam ic ende Isingrime
 te wintre, in enen couden rime,
 bi Besele onder enen boom.
 Hi rekende dat hi ware mijn oom
 ende began ene sibbe tellen.
 Aldaer worden wi ghesellen:

Zwerende malkander trouw,
 Tot mijn eeuwig naberouw.
 Sinds dit plechtig trouwbeloven
 Gingen wij tezamen roven:
 Hij stal 't grote en ik het kleen.
 Al 't bejaagde was gemeen.
 O, wij stalen machtig veel!
 Maar ik kreeg schier nooit mijn deel;
 Neen, dat kreeg ik nog niet half.
 Roofde hij een geit, een kalf,
 Of een hamel, of een ram,
 Hij gebarde zich zo gram,
 Hij vertoonde me een gelaat
 Zo balsturig en zo kwaad,
 Dat hij mij welhaast verdreef,
 En de ganse buit hem bleef.
 Nochtans liet ik dit geschiën
 Om krakeel en twist te vliën.

Als wij groter prooi belaagden
 En een os of zwijn bejaagden,
 Had ik op zijn best een beet.
 Daadlijk was hij dan gereed
 Met zijn wijf en zeven telgen,
 Om het alles in te zwelgen.
 Knor¹ of been, hem lang gevraagd,
 Door zijn kindren afgeknaagd,
 Wierp hij mij, en zelden meer.
 Ik beminde toch hem zeer;
 Ja, al had ik niets verworven,
 Voor mijn oom ware ik gestorven!
 En nu brengt hij mij ter dood!
 Doch ik leed geen hongersnood;

1 *kraakbeen*

dat mach mi te rechte rouwen.
 Daer gheloofden wi bi trouwen
 recht gheselschap manlic andren.
 Doe begonsten wi tegader wandelen:
 hi stal tgrote ende ic dat clene.
 Dat wi bejaechden wart ghemene
 ende als wi delen souden doe,
 ic was in hoghen ende vro
 mochtic mijn deel hebben half.
 Alsoe Isingrijn bejaghede een calf
 of enen weder of enen ram,
 so grongierdi ende maecte hem gram
 ende toochde mi een ghelaet
 dat so zuur was ende so quaet
 dat hi mi daermet van hem verdreef
 ende hem mijn deel al gader bleef.
 Nochtan achtic niet van dien.
 So menich waerven hebbic versien:
 alsoe wi een grote proie lagheden,
 die ic ende mijn oom bejagheden
 - enen osse of ene bake -,
 so ginc hi sitten met ghemake
 met sinen wive vrouwe Haersinden
 ende met sinen seven kindren.
 Sone mochtic cume dene hebben
 van den alre minsten rebben,
 die sine kindre hadden ghecnaghet.
 Dus nauwe hebbic mi bejaghet.
 Nochtan dat was mi lettel noot:
 ne ware dat mijn zin so groot
 die lieve droech te minen oom,
 ] die mijns nemet cranken goom,
 ic hadde ghewonnen wel tetene.

Want ik was toen, door mijn list
 Rijker dan wel iemand wist.
 Leeuw en koning, ik bezat
 En bezit nog zulk een schat,
 Dat geen volgeladen wagen
 Die te zevenwerf zou dragen!
 ] Nobel riep verwonderd uit:
 ‘Rein, waar haaldet gij die buit?
 En waar is die schat gegaan?’
 Reinaert zei: ‘O vorst, hoor me aan!
 Laat me u zeggen, wat ik weet,
 ‘t Zij mij lief, of ‘t zij mij leed,
 Niets blijft na mijn dood verholen!
 Weet dan, ‘k had die schat gestolen.
 O, ik redde toen uw hoofd;
 Want had ik die niet geroofd,
 Zeker waart gij nu vermoord,
 Eedle koning. Bij dit woord
 Riep de koningin, ontsteld:
 ‘Hemel, Reinaert, wat gij meldt!
 In de naam dier eeuwigheid,
 Waar de galg u henen leidt,
 En waar God uw ziel moog’ sparen,
 Wil ons alles toch verklaren,
 Wat gij weet, of hebt gehoord,
 Van een plan tot zulk een moord.
 (God bewaar' mijn echtgenoot!)
 Zeg de waarheid, frank en bloot!’
 ] Reinaert overlei met zin,
 Hoe hij vorst en koningin,
 En de luistrend hofgenoten
 In een dwaalbegrip zou stoten,
 Zodat hij de dood niet stierf,

Coninc, dit doe ic u te wetene:
 ic hebbe noch selver ende gout,
 dat al es in mier ghewout,
 so vele dat cume een waghē
 te seven waerven soude ghedraghen.'
 ] Also die coninc dit verhoorde,
 gaf hi Reinaerde felle antwoorde:
 'Reinaert, wanen quam u die scat?'
 Reinaert antwoorde: 'ic segghu dat,
 wildijt weten also iet weet;
 no dor lief no dor leet
 sone salt danne bliven verholen.
 Coninc, die scat was bestolen.
 Ne ware hi ghestolen niet,
 daer ware die moort bi ghesciet
 an u lijf, in rechter trouwen,
 dat alle uwen vrienden mochte rouwen.'
 Die coninghinne wart vervaert
 ende sprac: 'o wi, lieve Reinaert!
 o wi, Reinaert, o wi, o wi!
 o wi, Reinaert, wat sechdi?
 Ic mane u bi der selver vaert,
 dat ghi ons secht, Reinaert,
 die u siele varen sal,
 dat ghi ons secht de waerheit al
 openbare ende brinct voort,
 of ghi weet van enegher moort
 of enen mordeliken raet
 die jeghen minen here gaet:
 dat laet hier openbare horen!' -
 Nu hoort hoe Reinaert sal verdoren
 den coninc entie coninghinne
 ende hi bewerven sal met zinne

Maar des konings gunst verwierf,
 Zodat Bruin en Isengrijn
 Zelf beschuldigd mochten zijn
 En het bier nog drinken zouden,
 't Geen zij tot zijn neerlaag brouwden.

] Met een schijnbaar droef gezicht
 Sprak hij: 'k Weet, mevrouw, mijn plicht,
 En wat mij te doen behoort.
 Had ik u ook niet gehoord.
 'k Zal de waarheid openleggen
 En wat mij bezwaart u zeggen,
 Vrezend, dat mijn ziel, mijn al,
 In de poel der helle vall',
 Waar men eeuwig brandt en blaakt.
 Zo de vorst wat stilte maakt,
 Meld ik, wie uw eedle gade,
 Wie de koning schelms verraadde, -
 Wie zijn moord heeft aangeraân;
 't Moog' hun goed of slecht vergaan.
 Nochtans beve ik ze aan te klagen;
 Want verscheiden zijn mijn magen,
 Die ik liefheb boven al:
 'k Breng ze noô in 't ongeval.
 Ach! mij dwingt de vrees der hel,
 Waar ze in eeuwig zielsgekwel
 Lijden moeten bovenmate,
 Die een moord verholten laten!"

des coninx vrientscap ende sine hulde,
 ende hi, buten haerre sculde,
 Brune ende Isingrijn bede
 uphief in groter ongherede
 ende in veten ende in ongheval
 jeghen den coninc bringhen sal.
 Die heren, die nu waren so fier,
 dat si Reinaerde waenden bier
 te sinen lachtre hebben ghebrouwen:
 ic wane wel in rechter trouwen,
 dat hi sal weder mede blanden,
 dien si sullen drinken met scanden.

] In enen ghelate met droeven sinne
 sprac Reinaert: 'edele coninghinne,
 al haddi mi nu niet ghemaent,
 ic bem een die sterven waent:
 in laet niet ligghen up mijn ziele.
 Ende waert so, dat mi gheviele,
 mi stonder omme in de helle te sine,
 daer die torment es entie pine!
 In dien dat die coninc milde
 een ghestille maken wilde,
 ic soude segghen met ghenaden,
 hoe jammerlike hi was verraden
 te mordene van zinen lieden.
 Nochtan, diet alremeest berieden,
 sijn som van minen liefsten maghen,
 die ic node soude bedraghen,
 ne daet die zorghe van der hellen,
 daer men seit dat si in quellen
 die hier sterven ende moort
 weten, sine bringhense voort.'

] Nobel sprak, het harte zwaar:
 ‘Zeg mij, Reinaert, is 't wel waar?’
 - ‘Of het waar is? welk een vraag!
 Ach, zo waar als ik vandaag
 Word gehangen, even wis.
 Vorst! gij weet, hoe 't met mij is:
 Kan ik nog de dood ontgaan?
 Neen! hoe zou ik dan bestaan
 U een logen voor te dichten,
 Zonder voor de schrik te zwichten
 Van het lot, dat mij genaakt, -
 Dat mij doemt of zalig maakt?
 'k Ben een arm, verlaten man,
 Die geen list meer redden kan,
 Die naar 't eeuwige overgaat!’
 ] Op der koninginne raad
 Liet de koning uitrompetten,
 Dat een ieder toe zou letten¹,
 Houdende stilzwijgendheid,
 Tot de vos had uitgezeid;
 't Was zijn koninklijke wil!
 Al de dieren zwegen stil,
 En de vorst hiet Reinaert spreken.
 Deze, vol van slimme treken,
 Zei: ‘Mijn heren, edel died²!
 Daar de koning mij gebiedt
 U te zeggen, wat ik weet
 Van een aanslag, fel en wreed,
 Die bijna hem om deed komen,
 Zal ik me uiten zonder schromen.
 Denkt niet, dat ik iemand spaar:
 'k Noem u iedre landverraâr;
 Want mij dringt hiertoe 't gewis³.

1 *Dat een ieder zich in acht zou nemen*

2 *volk*

3 *de zekerheid*

Dien coninc wart die herte swaer
 ende sprac: 'Reinaert, sechstu mi waer?' -
 'Waer?' sprac Reinaert, 'vraechdi mi des?
 Jane weet ghi wel hoet met mi es?
 Ne bewaent niet, edel coninc,
 al ben ic een aerminc,
 hoe mochtic sulke moort ghetemen?
 Waendi dat ic wille nemen
 ene loghene up mine langhe vaert?
 En trouwen neen ic,' sprac Reinaert.
 ] Bi der coninghinnen rade,
 die sere ontsach des coninx scade,
 gheboot die coninc openbare

dat daer niemen so coene en ware
 dat hi een woordekijn iet sprake
 tote dien dat Reinaert met ghemake
 hadde vulseit al sinen wille.

Doe sweghen si alle gader stille.
 Die coninc hiet Reinaerde spreken.
 Reinaert was van fellen treken,
 hem dochte scone zijn gheval.
 Hi sprac: 'nu zwichet over al
 na dien dat es den coninc lief.
 Ic sal u lesen sonder brief
 die verraderen openbare,
 so dat ic niemene en spare,
 dien ic te wroeghene sculdich bem.

Dat hij beef, die schuldig is!
 ] Nu ging Rein hen al bedriegen,
 Ja, zijn magen 't eerst beliegen,
 Zelfs niet sparende de das,
 Die hem zo genegen was.
 Doch dit deed hij slechts uit list,
 Wijl hij al te zeker wist,
 Dat men 't dan geloven zou:
 Zelfverloochening baart trouw.
 ] 'Mijn heer vader', sprak de fiel,
 '(God ontferm' zijn lieve ziel!)
 Had, in langverleden stonden,
 Eens de grote schat gevonden,
 Die vorst Ermenrik¹ bezat.
 Toen hij al die rijkdom had,
 Werd hij overdadig fier;
 Hij versmaadde elk ander dier,
 Omdat zij zo rijk niet waren.
 Kater Tibert deed hij varen²
 Naar Ardennen, 't wilde land,
 Als zijn heimlijke afgezant
 En vertrouwde aan Bruin de beer,
 Die daar leefde als machtig heer,
 Radend hem met brieven aan
 Dat hij zou naar Vlaandren gaan,
 Waar men hem, indien hij 't wou,
 Tot de troon verheffen zou.
 Bruin was zonder heerszucht niet:
 Vrolijk deed hij, wat men ried, -
 Kwam naar Vlaanderen terstond,
 Waar hij mijn heer vader vond
 Binnen Waes, de zoete woon.
 Daar had vader ook ontboôn

1 *Ermenrik, koning der Goten, had volgens de overlevering grote schatten bijeengebracht, die hij bewaarde in een kasteel bij Cent*

2 *gaan*

Dies lachter hevet, scaems hem!
Nu verneemt alle gader
hoe Reinaert sinen erdschen vader
met verradenessen sal bedraghen,
ende enen van sinen liefsten maghen:
dat was Grimbeert die das,
die hem hout van herten was.
Dat dede Reinaert omme dat,
dat hi wilde dat men te bat
sinen woorden gheloven soude
van sinen vianden, of hi hem woude
die verranesse tien an.
Nu hoort, hoe hi dies began.
Reinaert sprac: 'wilen tenen stonden
hadde mine here mijn vader vonden
des coninx Hermelinx scat
in ere verholnen stat.
Doe mijn vader hadde vonden
den scat, waert hi in corten stonden
so overdadich ende so fier,
dat hi veronwaerde alle dier
die sine ghenote te voren waren.
Hi dede Tibeerte den kater varen
in Artinnen, dat wilde lant,
al daer hi Brunen den bere vant.
Hi ontboot Brune Gods houde:
ende hi in Vlaendren comen soude,
ende hi coninc wilde wesen.
Bruun wart vro van desen:
hi hadt meneghen dach begaert.
Daer maecte hi hem te Vlaëndren waert
ende quam in Waes, int soete lant,
daer hi minen vader vant.

Grimbaert, bijgenaamd de wijze,
 Nevens Isengrim, de grijze,
 En de kater Tibert mee.
 Dezen kwamen t'ener steê,
 Waar het niemand was bekend,
 Tussen 't dorp van Hyfte en Gent,
 En zij smeedden hun verbond,
 In een aaklig donkre stond
 Van een lange winternacht.
 Aangezet door Satans macht,
 En verlangend naar het geld,
 Zwoeren zij, in 't woeste veld,
 Alle vijf, u te doen sneven,
 O mijn vorst, en 't land te geven
 Aan de beer, met kroon en schat.
 Zo hier iemand tegen had
 Van uw vrienden, van uw magen,
 Dezen zou mijn vader jagen
 En verdrijven door 't geweld
 Van zijn alomkopen geld'.
 ] 'Zekre morgen, dat de das
 Van de wijn nog dronken was,
 Die hij zwolg de dag te voren,
 Fluisterd' hij 't zijn wijf in d'oren,
 Haar verhalend in het breed,
 Hoe de aanslag was gesmeed.
 Zij beloofde en zwoer op trouw,
 Dat zij 't niemand zeggen zou,
 En zij zweeg een halve dag,
 Tot zij Hermeline zag,
 Wie zij weder alles zeide,
 Lopende met haar ter heide.
 Op haar beê zwoer ook mijn vrouw,

Mijn vader ontboot Grimbeerte den wisen
 ende Isengrijn den grisen;
 Tibeert die kater was die vijfde;
 ende quamen tenen dorpe, hiet Hijfte.
 Tusschen Hijfte ende Ghent
 hilden si haer paerlement
 in ere belokenre nacht.
 Daer quamen si bi sduvels cracht
 ende bi sduvels ghewelt
 ende swoeren daer an twoeste velt
 alle vive des coninx doot.
 Nu hoort wonder alle groot:

wat si noch overeen draghen:
 Wilde iemen van sconinx maghen
 dat wedersegghen, mijn vader soude
 met sinen selvere, met zinen goude
 so den ghenen steken achter,
 dat sijs soude hebben lachter.
 Dit wetic ende segghe u hoe.

] Eens morghins harde vroe
 gheviel dat mijn neve die das
 van wine een lettelt dronken was
 ende lyet in verholnen rade minen
 wive, mire vrouwen Hermelinen,
 ende al van pointe te pointe seide,
 daer si liepen an die heide.
 Mijn wijf es ene vremde vrouwe
 ende gaf Grimberte hare trouwe,

Dat zij 't niemand zeggen zou;
 Doch zij kwam in 't woud mij vinden,
 Om mij heel de zaak t'ontbinden,¹

En bij 't geen zij deed verstaan,
 Voerde zij mij punten aan,
 Goed bevestigd door bewijzen.
 'k Voelde 't haar te berg mij rijzen,
 En een ril door heel mijn lijf
 Bij 't aanhoren van mijn wijf.
 'k Dacht aan 't puitenvolk² daarbij.
 Eenmaal leefden ze allen vrij;
 Maar de vrijheid deed hun klagen
 En aan God een koning vragen,
 Die hen tomen mocht door macht.
 God verhoorde dra hun klacht,
 Zodat hij hun d'Ooivaar zond,
 Die ze vastgreep en verslond
 In het water en in 't veld.
 Wreed verdrukt door zijn geweld,
 Riepen zij toen om genade;
 Doch 't was vruchtloos en te spade.
 Zij, die voormaals leefden vrij,
 Zuchten nog in slavernij.

1 *uiteenzetten*

2 *kikvorsenvolk*

dat verholen bliven soude.
Ten eersten datsi quam ten woude,
daer ic was ende si mi vant,
so telde zi het mi te hant,
ne waer het was al stillekine.
Ooc seide si mi lijctekine,
die ic kende so waer,
dat mi alle mine haer
upwaert stonden van groten vare.
Mine herte wart mi openbare
also cout als een ijs.
Dies zijt seker ende wijs:
die pude wilen waren vri,
ende ooc so beclaechden hem si,
dat si waren sonder bedwanc
ende si maecten een ghemanc
ende so groot ghecray up gode,
dat hi hem gave bi sinen ghebode
eenen coninc, diese dwonghe.
Dies baden die oude entie jonghe
met groten ghecray, met groten ghelude.
God ghehoorde die pude
tenen tide van den jare
ende sende hem den coninc odevare,
diese verbeet ende verslant
in allen landen daer hise vant
bede in water ende in velt
daer hise vant in sine ghewelt;
hi dede hem emmer onghenade.
Doe claechden si; het was te spade.
Het was te spade, ic secht u twi:
si, die voren waren vri,
sullen sonder wederkeer

Lieve vrienden, arm of rijk!
 'k Vreesde, dat gij algelijck
 In dit lot zoudt zijn gevallen;
 Doch ik waakte voor u allen,
 Reddend u van tirannij:
 En, helaas, hoe loont gij 't mij?

'k Kende Bruin voor vals en kwaad,
 Voor een dier vol overdaad.
 Wordt hij, dacht ik, onze heer,
 Onze vorst, zo vreze ik zeer,
 Dat wij allen gaan verloren.
 Nobel is zo welgeboren,
 Zo zachtmoedig, goedertier,
 Zo genadig voor elk dier!
 't Scheen mij, onder alle ding,
 Wel de slechtste wisseling,
 Die een vijand uit kon denken:
 Eer noch voordeel kon ze schenken.
 Hierom peinsde ik en herdacht
 T'elken dage, t'elken nacht,
 Wat ik doen moest, om hun streken
 En hun vloekverbond te breken,
 En mijn vaders boze raad
 (Die een grovaart¹ en een vraat
 Wou tot koning doen verheffen.)
 Door verijdeling te treffen.
 Daaglijks bad ik God om licht
 In een zaak van dat gewicht, -
 Bad ik, dat mijn vorst en heer
 Voortheerste in zijn wereldeer.
 'k Wist zeer wel, bleef hun de schat,
 Die mijn oude vader had,

1 *lomperd*

sijn eighin bliven emmermeer
 ende leven ewelike in vare
 van den coninc odevare. -
 Ghi heren, aerme ende rike,
 ic vruchte ooc dies ghelike
 dat nu van u soude ghevallen.
 Doe droeghic sorghe voor ons allen.
 Dus hebbic ghezorghet voor u:
 dies dancti mi lettelt nu.
 Ic kenne Brunen valsche ende quaet
 ende vul van alre overdaet.
 Ic peinsde, worde hi onse here,
 ] dat ontvruchtich harde sere,
 dat wi alle waren verloren.
 Ic kende den coninc so wel gheboren
 ende soete ende goedertieren
 ende ghenadich allen dieren.
 Het dochte mi bi allen dinghen
 ene quade manghelinghe,
 die ons ne mochte comen
 no teren no te vromen.
 Hier omme peinsdic ende poghede,
 ] mine herte grote sorghe doghede,
 hoe so erghe ene sake
 dat si ghescoort worde ende brake
 mijns vaders bosen raet,
 die enen dorper, enen vraet
 coninc ende here maken waende.
 Emmer badic Gode ende maende,
 dat hi den coninc minen here
 behilde sine wareltiere.
 Bedi ic kenne wel dat:
 behilde mijn vader sinen scat,

Dat hun aanslag door zou gaan;
 Want, wie kan het goud weerstaan?
 Daarom zocht ik eerst met zorg,
 Waar hij toch die schat verborg,
 Met zoveel geluk gevonden.

'k Loerde en luimde¹ t' allen stonden
 Op zijn gang; 'k lei laag² op laag
 Achter bos en achter haag,
 In het veld, in beemd en woude,
 Waar hij soms, die listige oude,
 Henentrok of henenliep.
 Was 't mij droog, of was 't mij diep,
 't Zij bij dage, 't zij bij nacht,
 Immer stond ik op de wacht.
 'k Lei me eens, korte tijd daarna,
 Op de grond, verschuuld in vaar,³
 Zodat niemand mij kon zien,
 En ik alles kon bespiên,
 Altijd trachtend naar de schat,
 Waar ik nog geen spoor van had.

Nauwlijks had ik plaats genomen,
 Of ik zag mijn vader komen,
 Stekende zijn grijze kop
 Uit een hol, al langzaam, op.
 Angstig gluurde hij in 't rond,
 Of zich iemand daar bevond,
 En toen hij geen schepsel zag,

- 1 *bespieden*
- 2 *hinderlaag*
- 3 *spanning*

si souden wel des raets ghetelen
onder hem ende sinen ghespelen,
dat die coninc worde verstoten.
In diepen ghepeinse ende in groten
was ic dicke, hoe ic dat
soude vinden waer die scat
lach, die mijn vader hadde vonden.
Ic wachte nauwe tallen stonden
minen vader ende leide laghen
in meneghen bosch, in meneghe hagen,
bede in velde ende in woude,
waer mijn vader, die listeghe oude,
henen trac ende henen liep.
Was het droghe, was het diep,
waest bi nachte, waest bi daghe,
ic was emmer in die laghe.
Waest bi daghe, waest bi nachte,
ic was emmer in die wachte.
Up ene stont gheviel daer nare,
dat ic mi decte met groten vare
ende lach ghestrect neven deerde
ende van den scatte die ic begheerde
gherne iewet hadde vernomen.
Doe saghic minen vader comen
ute enen hole ghelopen.
Doe began ic ten scatte hopen
bi den barate als ic hem sach
driven, als ic u segghen mach;
want doe hi uten hole quam,
sach ic wel ende vernam
dat hi ommesach ende merkedij,
of hem iemene ware bi;
ende als hi niemene en sach,

Kroop hij op, en voor de dag,
 Stopte 't hol weer dicht met zand,
 En vereffende 't met 't land.
 Ik begon in 't hart te hopen;
 Want een kans scheen mij nu open.
 'k Hield mij stil: hij zag mij niet.
 'k Zag, toen hij de plaats verliet,
 Dat hij zacht zijn staart liet gaan,
 Waar zijn voetstap had gestaan,
 Zodat hij zijn spoor bedekte.
 'k Merkte, waar dat henen strekte,
 En ik leerde toen een list,
 Die ik vroeger niet en wist'.
 ] 'Toen mijn vader ging vandaan
 Dorpwaarts heen, om hoen of haan
 Voor zijn morgenmaal te nutten,
 Sprong ik op, en, zonder dutten,
 Nam ik dadelijk mijn loop
 Naar het hol, waaruit hij kroop.
 Ik bespeurde d'ingang ras,
 Delfde 't zand op, dat er was,
 Met mijn voeten; 'k kroop er in,
 En ik vond, tot mijn gewin,
 Macht van zilver en van goud:
 Niemand is hier vast, hoe oud,
 Die zoveel te gader zag!
 Sedert spaarde ik nacht noch dag
 Om de schat, het hol t'ontdragen,
 Zonder kerre, zonder wagen,
 Slechts geholpen, waar 't moest zijn'
 Door mijn wijf, vrouw Hermelijjn.
 't Baarde moeite, 't kostte zweet,
 Eer wij, staag aan 't werk gereed,

doe queddi den sconen dach
 ende stoppede dat hol met sande
 ende maectet ghelijc den andren lande.

] Dat ic dit sach, ne wiste hi niet.
 Doe saghic, eer hi danen sciet,
 dat hi den steert liet medegaen
 daer sine voete hadden ghestaen
 ende decte sijn spore metter mouden.
 Daer leerdic an den vroeden ouden
 een lettel meesterlike liste,
 die ic te voren niet ne wiste.
 Aldus voer mijn vader danen
 ten dorpe waert, daer die hanen
 ende die vette hinnen waren.
 Teerst dat ic mi dorste baren,
 spranc ic up ende liep ten hole;
 in wilde niet langher sijn in dole
 ende ic gheraecter doe te hant.
 Sciere scaefdic up dat zant
 met minen voeten ende croop in.
 Aldaer vandic groot ghewin.
 Daer vandic selver ende gout.
 Hier nes niemen nu so out,
 dies nie so vele te gader sach.
 Doe ne spaerdic nacht no dach:
 ic en ghinc trecken ende draghen
 sonder karre ende waghén
 over dach ende over nacht
 met algader miere cracht.
 Mi halp mijn wijf vrouwe Hermeline.
 Des dogheden wi grote pine

Zulk een overgrote schat
 Brachten in een ander gat,
 Waar hij t'onzer bate stond,
 Diep begraven in de grond
 Van een bos, en wel verholen.
 Dus heb ik mij rijk gestolen'.
 ] 'Onderwijl ging 't landverraad
 Van het opzet tot de daad.
 Bruin de beer zond brief en boden
 In het rond, om elk te noden
 Tot zijn dienst en wapening,
 Tegen solde, niet gering.
 Hij beloofde goud en goed
 En de kost in overvloed,
 Met een rijke, milde hand.
 Ook mijn vader liep door 't land,
 Dragende des beren brieven,
 En niet denkend dat er dieven
 Waren aan zijn schat geraakt,
 Die ik stil had buitgemaakt.
 Met hetgeen ik had gevonden
 Had men wel de stad van Londen
 Kunnen kopen, heel en al.
 Wyl ik hem zijn goud ontstal,
 Zwierf mijn vader om en omme
 Tussen Elbe en Rijn en Somme,
 Waar hij menig oorlogsknecht,
 Fors, en dapper in 't gevecht,
 Aanwierf tegen geld en eer
 Voor de dienst van Bruin de beer'.
 ] Toen de zomer kwam in 't land
 Deed mijn vader, de afgezant,
 Bij zijn weerkomst breed verslag

eer wi den overgroten scat
 brochten in een ander gat,
 daer hi bet lach tonsen ghelaghe.
 Wi droeghene onder enen haghe
 in een hol verholenlike.
 Doe was ic van scatte rike.
 ] Nu hoort wat si hier binnen daden
 die den coninc hadden verraden.
 Brune die bere sendde uut
 verholenlike zijn saluut
 achter lande ende omboot
 al den ghenen rijcheit groot
 die dienen wilden omme tsout;
 hi beloofde hem selver ende gout
 te ghevene met milder hant.
 Mijn vader liep in al dat lant
 ende droech des heren Brunen brieve.
 Hoe lettel wiste hi, dat de dieve
 te sinen scatte waren gheraect,
 dies hem so quite hadden gemaect!
 En ware die scat niet ontgonnen,
 hi hadder met die stat van Lonnen
 alte gader moghen copen.
 Dus wan hi an zijn ommelopen.
 ] Doe mijn vader al omme ende omme
 tusschen dier Elve entier Zomme
 hadde ghelopen al dat lant
 ende hi meneghen coenen serjant
 hadde ghewonnen met sinen goude,
 die hem te hulpen comen soude
 alse die somer quame int lant,
 keerde mijn vader daer hi vant
 Brune entie ghesellen zine.

Van hetgeen hij hoorde en zag,
 Aan de beer en zijn gezellen.
 Naar hetgeen hij mocht vertellen,
 Was hij ver en wijd gegaan,
 Had hij machtig veel doorstaan,
 Reizende met pijn en zorgen
 Door het woud, voorbij de borgen
 Van 't onveilig Sassenland¹,
 Waar hij dikwerf aangerand
 Was van jagers en van honden
 Die hem dreigden t'allen stonden.
 Wijders liet hij hun verstaan,
 Hoe zijn zending was vergaan.
 Hij vertoonde hun tezamen
 Brieven, waar, met duizend namen,
 Isengrims geslacht in stond,
 Scherp van klauw en breed van mond.
 Dezen zouden al vergaären
 Met die hier in solde² waren,
 Als verwant aan beer of kat.
 Ook nog had hij 't woord gehad
 Van de vossen en de dassen,
 Zo in 't Thuringse als in Sassen.
 Al dat volk was nu gereed,
 En beloofde hem, bij eed,
 Dat zij, mits men eerst vooraf
 Twintig dagen sold hun gaf,
 Dadelijk verschijnen zouden
 In de Nederlandse wouden,
 Dienende onder Bruins gebod.
 Dit weerhield ik: dank zij God!'

1 *Saksenland*

2 *in soldij*

Doe teldi die grote pine
ende die menichfoudeghe zorghe,
die hi voor die hoghe borghe
int lant van Sassen hadde leden,
daer die jagheren hadden gheleden
alle daghe met haren honden
die hem vervaerden te meneghen stonden;

dit telde hi te spele al gader.
Daer na so toghede mijn vader
brieve, die Brunen wel bequamen,
daer twaelf hondert al bi namen
shere Isingrijns maghe in stonden,
met scerpen claeuwen, met diepen monden;
sonder die catte ende die baren,
di alle in Brauns soude waren;
ende die vosse metten dassen
van Doringhen ende van Sassen.
Dese hadden alle ghezworen,
indien datmen hem te voren
van twintich daghen gave haer sout,
si souden Brunen met ghewout
seker wesen tsinen ghebode. -
Dit benam ic al, danct Gode!

] 'Na hij had verslag gedaan,
 Wou mijn vader henengaan,
 En bezoeken gaan zijn schat,
 Waar hij die gelaten had.
 Doch hij vond het al verloren,
 Wat hem blijdschap gaf te voren,
 Eer hij wegging uit zijn huis.
 In het hol was munt noch kruis,
 't Was verwoest en opgebroken.
 Waarom meer hiervan gesproken?
 Toen mijn vader zulks vernam,
 Werd hij zo bedroefd, zo gram,
 Dat hij zich verhing, en stierf'.
 ] 'Ziet, wat ik door list verwierf:
 Koning Nobel bleef in 't leven,
 Niemand kon hem meer doen sneven
 En noch Bruin noch Isengrijn
 Mochten onze meesters zijn.
 Isengrim, en Bruin, de vraat,
 Zitten nochtans in de raad, -
 Blijven 's konings gunst verwerven,
 Wyl ik, arme vos, moet sterven!'

] Nobel en de koningin,
 Beide hakend naar gewin,
 Brachten Reinaert zijwaarts af,
 Hem verzoekend, dat hij gaf
 Naricht, waar hij 's vaders schat
 In de grond gedolven had;
 Maar de vos bad om verschoning,
 Zeggende: 'Wat denkt ge, o koning?
 Zal ik u mijn geld en goed
 Wijzen, die mij hangen doet?
 'k Ben nog niet beroofd van zin!'

] Doe mijn vader hadde ghedaen
sine bodscap, hi soude gaen
ende scouwen zinen scat,
ende als hi quam ter selver stat
daer hine ghelaten hadde te voren,
was die scat al verloren
ende sijn hol was up tebroken.
Wat holpe vele hier af ghesproken?
Doe mijn vader dat vernam,
wart hi zerich ende gram,
dat hi van torne hem selven hinc.

Dus bleef achter Brunen dinc
bi miere behendichede al.
Nu merct hier mijn ongheval:
here Isingrijn ende Brune die vraet
hebben nu den nauwen raet
metten coninc openbare
ende arem man Reinaert es die blare!

] Die coninc entie coninghinne,
die bede hopen ten ghewinne,
si leedden Reinaerde buten te rade
ende baden hem, dat hi wel dade
ende hi hem wijsde sinen scat.
Ende alse Reinaert hoorde dat,
sprac hi: 'soudic u wisen mijn goet,
here coninc; die mi hanghen doet?
So waer ic uut minen zinne.'

] ‘Neen!’ hernam de koningin,
 ‘Neen! mijn heer laat u in 't leven,
 Reinaert lief, en zal vergeven
 Al uw schuld en euvelmoed
 Zo gij voortaan wijs en goed
 Leven wilt, uw vorst getrouw’.
 ] 'k Zal dit', sprak de vos, ‘mevrouw!
 Wil mijn goede koning nu
 Vast beloven, hier voor u,
 Dat hij me, als voorheen, zal dulden,
 Mij vergevende al mijn schulden,
 Zie, dan wijze ik hem de schat,
 Die vorst Ermenrik bezat’.
 Nobel zei: ‘Ik waar' wel dwaas,
 Liet ik me anglen met dat aas, -
 Wilde ik Reintje vos geloven.
 't Liegen zit hem tot in 't been’.
 - ‘Neen, mijn waarde, neen, o neen!’
 Riep de koningin, ‘k sta borg
 Voor de vos; wees zonder zorg!
 Ik geloof hem heden wel.
 Was hij vroeger kwaad en fel,
 't Is niet meer gelijk het was;
 Want gij hoort, hoe hij de das
 En zijn vader en zijn magen
 Van verraad u aan durft klagen,
 Schoon hij andren evengoed
 Kon betichten. Neen, gij moet
 Hem geloven, hem vergeven:
 Reinaert redde uw dierbaar leven!’
 ] Nobel zei: ‘Geliefde gâ,
 Die ik nimmer wedersta!
 Wat gij vraagt, wil ik verlenen,

] ‘Neen, Reinaert,’ sprac die coninghinne,
 ‘mine here sal u laten leven
 ende sal u vriendelike vergheven
 alle gader sinen evelen moet
 ende ghi sult voortmeer sijn vroet
 ende goet ende ghetrouwe.’

Reinaert sprac: ‘dit doe ic, vrouwe,
 indien dat mi de coninc nu
 vaste ghelove hier voor u,
 dat hi mi gheve sine hulde
 ende hi mi alle mine sculde
 wille vergheven, ende omme dat
 so willic hem wisen den scat,
 den coninc, aldaer hi leghet.’

Die coninc sprac: ‘ic ware ontweghet,
 wildic Reinaerde vele gheloven.

Hem es dat stelen ende dat roven
 ende dat lieghen gheboren int been.’

Die coninghinne sprac: ‘here, neen!

Ghi moghet Reinaerde gheloven wel:

al was hi hier te voren fel,
 hi en es nu niet dat hi was.

Ghi hebt gehoort hoe hi den das
 ende sinen vader hevet bedreghen
 met moorde, die hi wel beteghen
 mochte hebben andren dieren,
 wildi meer sijn arghertieren
 oft fel ofte onghetrouwe.’

Doe sprac die coninc: ‘gentel vrouwe,
 al waendic dat mi soude scaden,
 eist dat ghijt mi dorret raden,
 so willic laten up u ghenent

Mocht ik 't ook hierna bewenen,
 Ik vergeef hem, wijl gij 't raadt;
 Maar, hervalt hij ooit in 't kwaad,
 'k Zal hem straffen, op mijn woord,
 Hem, en wie hem aanbehoort
 Naar den bloede, in 't tiende lid!'

] Zo trof Rein 't bedoelde wit,
 En hij sprak, verheugd van moed:
 'Eedle vorst, voor mij zo goed!
 'k Ware dwaas en zonder trouw,
 Zo 'k u niet geloven zou'.

] Nobel nam een strohalm¹ op,
 Sprak hem vrij van galg en strop,
 En vergaf hem al zijn kwaad,
 Vredebreuk en euveldaad,
 Zelfs de misdaad van zijn vader,
 En zijn dieverij te gader.

] Spoedig maakte een dier hem los.
 'Eedle koning', zei de vos,
 'k Dank u, met oprecht gemoed,
 Voor al de eer, die gij mij doet.
 Waarlijk, onder 't firmament
 Is er niemand mij bekend,
 Wie 'k mijn schatten geven zou,
 Vorst! dan u, en u, mevrouw!'

] Hier nam Reinaert ook een halm,
 En hij sprak, bedaard en kalm:
 'Nobel! 'k geef u op de schat,
 Die vorst Ermenrik bezat'.

1 *De strohalm was oudtijds een symbool van overdracht, van schenking, hier van genade-schenking*

dese vorwoorde ende dit covent
up Reinaerts trouwe staen.
Ne waer ic segghe hem sonder waen:
doet hi meer erchede,
alle die hem ten tienden lede
sijn belanc, sullent becopen.'
Rinaert sach den coninc belopen
ende wart blide in sinen moet
ende sprac: 'here, ic ware onvroet,
ne gheloofdic u niet also.'
Doe nam die coninc een stro
ende vergaf Reinaerde algader
die wanconst van sinen vader
ende zijns selves mesdaet toe.
Al was Reinaert blide doe,
dat en dinct mi gheen wonder wesen:
jane was hi van der doot ghenesen?
Doe Reinaert quite was ghelaten,
was hi blide utermaten
ende sprac: 'coninc, edel here,
God moete u lonen al die ere,
die ghi mi doet, ende mijn vrouwe.
Ic secht u wel, bi miere trouwe,
dat ghi mi vele eren doet:
so groot ere ende so groot goet
dat niemen nes onder die zonne,
dien ic also wale jonne
mijn scats ende miere trouwen,
als ic u doe, ende miere vrouwen.' -
Reinaert nam een stro voor hem
ende sprac: 'here coninc, nem:
hier gheve ic di up den scat
die wilen Ermelinc besat.'

Nobel nam de strohalm aan.
 ] Dus zag Reinaert alles gaan
 Naar zijn hartewens en wil,
 Zweeg een ogenblikje stil,
 En begon toen weer te spreken:

‘Hoort, in Vlaandrens oosterstreken
 Vindt m'een grote wildernis,
 Waar een bos gelegen is,
 Hulsterloo van ouds genaamd,
 Als een aaklig oord befaamd:
 Dicht daarbij, zuidwestenwaart,
 Welt een water op uit d'aard,
 Kriek- of Krekelpot geheten.
 Weinig zijn er, die het weten;
 Want geen tweemaal in het jaar
 Komen mens of dier aldaar.
 Raaf of uil slechts, of schuivuit¹,
 Nestlen daar in 't wilde kruid,
 En geen vogel komt er zweven
 Dan door 't onweer afgedreven,
 Daar heb ik mijn schat gedaan;

Daar zult gij, o koning, gaan
 Bij de Krekelpot, in 't hout,

1 *katuil*

] Die coninc ontfinc dat stro
 ende dancte Reinaerde zo
 als quansijs: 'dese maect mi here.'
 Reinaerts herte loech so zere,
 dat ment welna an hem vernam
 doe die coninc so ghehorsam
 al gader was te sinen wille.
 Reinaert sprac: 'here, zwichet stille;
 merket, waer mine redene gaet.
 Int oostende van Vlaendren staet
 een bosch, ende heet Hulsterlo.
 Coninc, ghi moghet wesen vro,
 moochti onthouden dit:
 een borne, heet Kriekepit,
 gaet zootwest niet verre danen.
 Here coninc, ghine dorft niet wanen
 dat ic u der waerheit iet messe:
 dats een de meeste wildernesse
 die men hevet in enich rike.
 Ic segghe u ooc ghewaerlike,
 dat somwilen es een half jaer
 dat toten borne commet daer
 no weder man no wijf
 no creature die hevet lijf,
 sonder die ule entie scuvuut
 di daer nestelen in dat cruut
 of enich ander voghelijn
 dat daerwaert gherne wilde zijn
 ende daer bi avonture lidet:
 ende daer in leghet mijn scat ghehidet.
 Verstaet wel ditte, es u nutte:
 di stede hetet Kriekeputte.
 Ghi sult daer gaen, ende mijn vrouwe.

Met een bode, u wel vertrouwd,
 Die de streek kenn' t'allen zijd'.
 Als gij bij die put dan zijt,
 Vindt ge een jong plantsoen van berken:
 Een dier bomen zult gij merken
 Naast bij 't water, rijk van blad:
 Aan zijn wortel ligt mijn schat.
 Delf door 't mos daar, en in d'aard,
 En gij vindt er, wel bewaard,
 Al 't kleynood van Ermenrik,
 Staf en kroon, van goud zo dik,
 Eêlgesteente en kunstig werk,
 Niet gekocht voor duizend mark.
 Bij 't bezit van zoveel goed,
 Zult gij zeggen in 't gemoed:
 Reinaert, mijn getrouwe vos,
 Die dit goud groeft onder 't mos!
 Dat u God daarvoor beloon',
 U, de perel van mijn kroon!'

] Nobel sprak: 'Naar Hulsterloo
 Zijt gij wel de beste boê,
 Die de schat mij wijze en delv';
 Ik vertrouw mij liefst u-zelf;
 'k Zou daar anders niet geraken.
 'k Weet van Keulen, 'k weet van Aken,

ne weder ooc niemene so ghetrouwe
 die ghi sult laten wesen u bode,
 - verstaet mi wel, coninc, dor Gode -
 maer gaet daer selve, ende alsoe ghi
 dien selven putte commet bi,
 ghi sult vinden jonghe berken.
 Here coninc, dit suldi merken:
 die alrenaest den putte staet,
 coninc, tote dier berken gaet.
 Daar leghet die scat onder begraven.
 Daar suldi delven ende scraven
 een lettel mos in dene zide:
 daer suldi vinden menich ghesmide
 van goude, rikelijc ende scone.
 Daer suldi vinden die crone,
 die Ermelinc die coninc droech
 ende ander chierheit ghenoech:
 edele stene, guldin waerc.
 Men cocht niet omme dusent maerc.
 ] Ai coninc, als ghi hebt dat goet,
 hoe dicke suldi peinsen in uwen moet:
 'ai Reinaert, ghetrouwe vos,
 die hier groeves in dit mos
 desen scat bi dijnre list,
 God gheve di goet, waer du best!
 ] Doe andwoorde die coninc saen:
 'Reinaert, sal ic die vaert bestaen,
 ghi moet zijn mede in die vaert
 ende ghi moet ons, Reinaert,
 helpen den scat ontgelven.
 Ic ne wane bi mi selven
 aldaer nemmermeer gheraken.
 Ic hebbe ghehoort noemen Aken

'k Ken Parijs ook, zo en zo;
 Maar wie kent dat Hulsterloo?
 Wie heeft ooit, hoe ver gekomen,
 Iets van Krekelput vernomen?
 Is 't wel geen geveinsde naam?
 ] Reinaert sloeg zijn handen saam,
 Enigszins verstoord, en zei:
 'Meent gij, dat ik van de Lei¹
 U wil maken een Jordaan?
 'k Zal, o vorst, getuigen aan -
 Brengen, die u tonen mogen,
 Of ik waarheid spreek of logen.
 Dat haas Cuwaert voor u koom'!
 Cuwaert! hoor eens, heb geen schroom:
 't Vorstlijk paar verlangt naar u!
 ] Cuwaert, altijd bang en schuw,
 Vroeg met angst, wat Nobel wou.
 - 'Cuwaert, beeft gij van de kou?'
 Vroeg de vos, 'ik zie, gij rilt;
 Vrees niet; koning Nobel wil,
 Dat gij hem de waarheid zegt
 Van hetgeen m'u vorenlegt²:
 't Is een zaak van groot gewicht,
 En gij zijt er toe verplicht,
 Als getrouwe onderdaan.
 Doe ons duidelijk verstaan,
 Wat gij weet of hebt gehoord
 Van een zeker inlands oord.
 Uw verklaring strekk' tot nut:
 Zeg, waar ligt de Krekelput?'
 Cuwaert sprak: 'Bij Hulsterloo
 Is een put, die heet alzo,
 Aan een moer, in een woestijn,

1 *zijrivier van de Schelde*

2 *Van hetgeen men u mededeelt*

ende Parijs: eist daer iet na?
 Ende also als ic versta
 so smekedi, Reinaert, ende roemt.
 Kriekeputte dat ghi hier noemt,
 wanic, es een gheveinsde name.’
 Dit was Reinaerde ombequame
 ende verbalch hem ende seide: ‘ja, ja,
 coninc, ghi zijt er also na
 also van Colne tot Meie.
 Waendi, dat ic u die Leie
 wille wisen in die flume Jordane?
 Ic sal u wel toghen, dat ic wane,
 orconde ghenoech al openbare.’
 Lude riep hi: ‘Cuwaert, comt hare,
 comet voor den coninc, Cuwaert!’
 Die diere saghen dese vaert.
 Hem allen wonderde wat daer ware.
 Cuwaert die ghinc met vare
 hem wonderde wat die coninc woude.
 Reinaert sprac: ‘Cuwaert, hebdi coude?
 ghi bevet, zijt blide al sonder vaer
 ende secht minen here den coninc waer.
 ] Dies manic u bi der trouwen
 di ghi zijt sculdich miere vrouwen
 ende die ic den coninc sculdich bem.’
 Doe sprac Reinaert ‘so secht hem:
 weetstu waer Kriekeputte steet?’

Cuwaert sprac: ‘of iet weet?
 ja ic, hoene sout wesen so?
 Ne staet hi niet bi Hulsterlo
 up dien moer, in die woestine?

'k Leed er eenmaal grote pijn,
 Grote honger, grote koud',
 En gebrek zo menigvoud!
 Zou ik Krekelpot niet weten?
 'k Zal mijn leven niet vergeten,
 Wat ik daar heb uitgestaan.
 Rein de Ries heeft daar geslaân
 Valse munt met al de zijnen,
 Lang eer ik met 't hondje Rijne
 (Dat mij menig brok ontnam)
 In vertrouwde vriendschap kwam'.

] 'Ach, zo Rijn, die goede hond',
 Sprak de vos, 'zich hier bevond,
 Hij zou vast hier waarschap¹ geven
 Over heel mijn vorig leven,
 Tuigende of ik ooit iets deed,
 Dat met 's konings rechten streed!
 Cuwaert, loop, gij hebt gedaan;
 Ga terug bij 't diervolk staan:
 Nobel dankt u voor 't bescheid'.

] Cuwaert ging met haastigheid.
 Menig, die 't verbaasd zag aan,
 Wist niet, wat er om mocht gaan
 Tussen Reinaert en de koning.
 Deze vroeg de vorst verschoning
 Omdat hij hem had mistrouwd.
 'Goede vriend, ga mee naar 't woud',

1 *getuigenis*

Ic hebber ghedoghet grote pine
 ende menighen honger, menich coude
 ende aermoede so menichfoude
 up Kriekenputte so meneghen dach
 dat ics vergheten niet ne mach.
 Hoe mochte ic vergheten dies,
 dat aldaer Reinout de ries
 die valsche penninghe sloech,
 daer hi hem mede bedroech
 entie ghesellen sine.
 Dat was eer ic met Rine
 mijn gheselschap makede vast,
 die mi ghequijtte meneghen past.'
 'O wi,' sprac Reinaert 'soete Rijn,
 lieve gheselle, scone hondekijn,
 vergave God, waerdi nu hier!
 Ghi sout toghen weder dese dier
 met uwen sconen rimen, waers te doene,
 dat ic noint wart so coene,
 dat ic eneghe saken dede
 daer ic den coninc mochte mede
 te mi waert belghen doen met rechte.
 Gaet weder onder ghene knechte!
 sprac Reinaert, 'haestelijc, Cuwaert.
 Mijn here de coninc ne heeft tuwaert
 ghene sake te sprekene meer.'
 Cuwaert dede enen wederkeer
 ende ghinc van sconinx rade daer.
 Reinaert sprac: 'coninc, eist waer
 dat ic seide?' 'Reinaert, jaet.
 Verghevet mi, ic dede quaet,
 dat ic u mestroude iet.
 Reinaert, goede vrient, nu siet

Sprak hij, 'wijs de weg mij aan;
 Toon, waar put en berken staan,
 En de schat begraven leidt¹;
 Wees mijn bode; 'k ben bereid
 Om met u de reis te wagen'.
 ] Reinaert antwoordde op zijn vragen:
 'k Zou het machtig gaarne doen;
 Maar ik laat het uit fatsoen,
 Uit ontzag voor uwe kroon.
 'k Had mijzelf reeds aangeboôn,
 Zo geen onweerstaanbre wet
 Zich hiertegen had verzet,
 En 't geschiên mocht zonder zonde.
 Dat ik u de zaak verkonde,
 Alhoewel ik des mij schaam!
 Toen de Wolf, uit 's duivels naam,
 Wou een kloosterbroeder worden
 Nam hij werkelijk 't heilig orden²
 En 't habijt³ des kloosters aan.
 ('k Heb u vroeger doen verstaan,
 Hoe hij monnik werd geschoren.)
 Doch hij scheen niet lang verkoren
 Om in cel en koor te zijn;
 Neen, de broeder Isengrijn
 Werd het moe; hij kon niet leven
 Met de kost, die zes of zeven
 Kloosterbroeders was genoeg;
 'k Vond hem treurende, en hij kloeg⁴
 Mij zijn honger; ja, hij kermde,
 Dat ik me over hem ontfermde.
 'k Ried hem heimlijk 't vluchten aan,
 En zo is hij 't huis ontgaan.
 Sedert leef ik in de ban,

1 *ligt*

2 *de heilige orde*

3 *de kleding*

4 *klaagde*

den raet, dat ghi met ons gaet
ten putte, al daer die berke staet,
daer die scat leghet begraven onder.’

Reinaert sprac: ‘ghi secht wonder;
waendi, in waers harde vro,
coninc, oft mi stonde also,
dat ic met u wandelen mochte
also als ons beden dochte
ende ghi, here, waert al sonder zonde?
Neent, hets also ic u orconde
ende ict u segghe, al eist scame:
doe Isingrijn in sduvels name
in de ordine ghinc hier te voren
ende hi te moonke wart bescoren,
conste hem die provende niet ghenoeghen
daer ses moonke hem bi bedroeghen.
Hi claghede van honghere ende carmede
so zere dats mi ontfaermede.
Doe hi carmede ende wart traech,
doe haddics rouwe, als een sijn maech,
ende gaf hem raet dat hi ontran:
daer omme ben ic in spaus ban.

Die de paus slechts heffen kan.
 Morgen, als de dag breekt aan,
 Wil ik dus naar Rome gaan,
 Om vergifnis voor mijn zonden.
 'k Heb mij tot die tocht verbonden;
 En vandaar ga 'k over 't meer;
 Doch zodra ik wederkeer
 Ben en blijf ik aan uw order!
 Bid, dat God mijn reis bevorder'¹
 Dan, o vorst, des banvloeks los,
 Ga 'k met u naar 't Hulsterbos¹;
 'k Zal er u en duwen brengen,
 Wen gij 't vraagt, of wilt gehengen.
 Doch het ware nu een smet,
 U, mijn koning, aangezet,
 Zo gij thans bevelen zoudt,
 Dat ik met u ging naar 't woud.
 'k Ben een banneling, God beter 't!²
 - 'Sinds hoe lang zijt gij geveterd²
 Door de ban?' vroeg Nobel nu,
 'En wie sprak die over u?'
 - 'Drie jaar zijn er omgegaan,
 Sinds ik daar ben in gedaan
 Voor 't synode, door de deken
 Herman, zo 'k mij niet misreken'.
 - 'Rein, daar ge in de banvloek zijt,
 Wil ik zeker geen verwijt
 Van mijn christlijke onderzaten, -
 Mag ik u bij mij niet laten,
 Voor ik u gezuiverd weet
 Door de kerk; al is 't mij leed.
 Cuwaert of een andre boô
 Breng' mij dus naar Hulsterloo.

1 *Hulsterloo en Hulsterbosch is hetzelfde*

2 *streng berispt*

] Morghin, als die zonne up gaet,
 willic te Rome om afaet.
 Van Rome willic over zee.
 Danen ne keeric nemmermee
 eer ic so vele hebbe ghedaen,
 coninc, dat ic met u mach gaen
 tuwer eren ende tuwer vrome,
 of ic te lande weder come.
 Het ware een onscone dinc,
 souddi, here coninc,
 maken uwe wandelinghe
 met enen verwatenen ballinghe,
 als ic nu bem, god betere mi!"

Die coninc sprac: 'Reinaert, zidi
 iet langhe verbannen?' Doe sprac Reinaert:
 'Ja ic, hets drie jaer, dat ic wart
 voor den deken Hermanne
 in vullen zeinde te bannen.'
 Die coninc sprac: 'na dat ghi zijt
 te bannen, men souts mi doen verwijt,
 Reinaert, lietic u met mi wandelen.
 Ic sal Cuwaerde ofte enen anderen
 toten scatte doen gaen met mi.

Gij, mijn vriend, vertrek toch spoedig;
 Trek als pelgrim, blij en moedig,
 Naar het albeheersend Room';
 Leef boetvaardig daar en vroom,
 En keer weer, van smet bevrijd.
 God beware u al die tijd!
 God beware ons bovendien,
 Dat we u mogen wederzien!

] Toen zijn rede was gedaan,
 Ging de koning Nobel staan
 Op een hoge trap van steen,
 Waar hij altijd was alleen,
 Wen hij voorzat in 't geding.
 Rondom zaten in een kring,
 Al de dieren op het gras,
 Elk naar hij geboren was.
 Rein stond bij de koningin.
 Nobel sprak, bedaard van zin:
 'Zwijgt, en hoort mij algelijk¹:
 Hoort, gij dieren, arm en rijk!
 Hoort mij spreken, kleinen, groten,
 Rijksbaronnen, huisgenoten!
 Reinaert deed zoveel bij 't hof,
 Dat hij heeft verdiend mijn lof, -
 Dat ik zelfs hem weer bemin,
 Op verzoek der koningin.

1 *toch*

ende ic rade u, Reinaert, dat ghi
 niet ne laet, ghine vaert,
 dat ghi u van den banne claert.’
 ‘Sone doe ic,’ sprac Reinaert,
 ‘ic ga morghin te Rome waert,
 gaet na den wille mijn.’
 Die coninc sprac: ‘ghi dinct mi zijn
 bevaen in harde goeden dinghen.
 God jonne u, dat ghijt moet vulbringhen,
 Reinaert, alse u ende mi
 ende ons allen nutte zi.’
 ] Doe dese tale was ghedaen,
 doe ghinc Nobel die coninc staen
 up ene hoghe stage van stene
 daer hi up plach te stane allene
 als hi sat in zijn hof te dinghe.
 Die dieren saten tenen ringhe
 al omme ende omme in dat gras
 na dien dat elc gheboren was.
 Reinaert stont bi der coninghinnen
 die hi te rechte wel mochte minnen.
 ‘Bidt voor mi,’ sprac hi, ‘edele vrouwe,
 dat ic u met lieve weder scouwe.’
 Si sprac: ‘die Here, daert al an staet,
 doe u van zonden vul afaat.’
 Die coninc entie coninghinne,
 ghingen met enen bliden sinne
 voor haer diere, aerme ende rike.
 Die coninc die sprac vriendelike:
 ‘Reinaert es hier comen te hove
 ende wille - dies ic Gode love -
 hem betren met al zinen zinnen,
 ende mijn vrouwe de coninghinne

Hij verzoende straks met mij,
 En ik gaf hem weder vrij
 Al zijn goed, zijn lijf en leden.
 'k Geef hem dus de volle vrede,
 Anderwerf geef ik hem vrede,
 En te derdewerf almede.
 Ik gebiede, op straf van 't lijf,
 Dat gij Reinaert en zijn wijf
 En zijn kindren ere doet,
 Waar gij hem of hen ontmoet,
 't Zij bij nachte, 't zij ten daag';
 'k Wil, dat niemand mij meer klaag'
 Over hem: ik zou 't niet horen.
 Heeft hij kwaad gedaan te voren,
 'k Reken hem geen schuld meer aan.
 Morgen zal hij beëvaart gaan
 Naar de heilige stoel van Rome,
 Waar hij vrijspraak zal bekomen
 Van hetgeen hij ooit misdreef.
 Dat hem elk dus 't zijne geef!
 Zo hier iemand tegen doet,
 Hij betaal' met galg of boet!
 't Is mijn wil, het moet zo zijn!
 ] Toen de rave Tiecelijn
 Deze taal had afgehoord,
 Vloog zij aanstonds op, en voort
 Naar de plaats, waar Isengrijn,
 Bruin en Tibert galg en lijn
 Sinds een uur in orde brachten,
 En op Reinaerts aankomst wachtten.
 'Ongelukkigen, wel hoe?'
 Riep de raaf van ver hun toe,
 Werkt gij nog aan koord en balk?

hevet so vele ghebeden voor hem
 dat ic zijn vrient worden bem
 ende hi versoent es jeghen mi,
 ende ic hem hebbe ghegeven vri
 bede lijf ende lede.

Reinaerde ghebiedic vullen vrede,
 anderwaerf ghebiedic hem vrede,
 ende derde waerf mede;
 ende ghebiede u allen bi uwen live
 dat ghi Reinaerde ende zinen wive
 ende zinen kindren ere doet
 waar si commen in u ghemoet,
 sijt bi nachte, zijt bi daghe.
 In wille meer ghene daghe
 van Reinaerts dinghen horen,
 Al was hi roekeloos hier voren,
 hi wille hem betren, ic segghe u hoe:
 Reinaert wille morghin vroe
 palster ende scaerpe ontfaen
 ende wille te Rome gaen,
 ende van Rome dane wille hi over zee
 ende dan commen nemmermee
 eer hi heeft vul aflact
 van alre sondeliker daet.'

] Dese tale hevet Tielcijn vernomen
 ende vlooch, danen hi es comen
 ende hi vant die drie ghesellen.
 Nu hoort wat hi hem sal tellen.
 Hi sprac: 'k eitive, wat doedi hier?

Reinaert is reeds hofmaarschalk
 En vermogend uitermate:
 Nobel heeft hem vrijgelaten,
 En vergaf hem al zijn daân.
 Gij zijt alle drie verraân!
 - 't Kan niet zijn', sprak Isengrijn,
 't Is gelogen, Tiecelijn!
 En daarmede liep hij door.
 Bruin de beer volgde op zijn spoor:
 Beiden ijlden hofwaarts heen,
 Zeer benauwd, met dubbler schreên.
 Tibert was te veel verslagen
 Om zijn makkers na te jagen:
 Hij bleef zitten, waar hij zat,
 Tot hij nader tijding had; -
 Hij bleef zitten, droef van geest,
 Van zijns vijands macht bevreesd.
 Om het oog gaf hij nu niet,
 Dat hij bij de koster liet:
 Gaarne zou hij daarvan zwijgen,
 Mocht hij Reinaerts gunst herkrijgen,
 En verzoenen met dat dier.
 ] Isengrim kwam met getier
 Door de vloed des volks gedrongen
 En voor Nobels troon gesprongen
 Tot nabij de koningin.
 Hij viel uit, verwoed van zin,
 Tegen Rein, met schampre woorden.
 Als 't de koning zag en hoorde
 Werd hij gram om 't stout bestaan.
 Wolf en beer zijn toen gevaân,
 En zo wredelijk gebonden,
 Dat men nimmer razend' honden

Reinaert es meester bottelgier
 in 't hof ende mogende utermaten.
 Die coninc heeftene quite ghelaten
 van alle sinen mesdaden
 ende ghi zijt alle drie verraden!
 ] Isingrijn began antwoorden
 te Tiecelijne met corten woorden:
 'ic wane ghi lieghet, here raven.'
 Mettien woorde began hi scaven
 ende Brune die volchde mede.
 Si ghinghen recken hare lede,
 lopende tes coninx waert.
 Tibeert was zere vervaert
 ende bleef sittende up die galghe.
 Hi was van sinen ruwen balghe
 in zorghe so groot utermaten
 dat hi gherne wille laten
 sine oghe varen over niet,
 die hi in spapen scure liet,
 indien dat hi verzoent ware.
 Hine wiste wat doen van vare,
 dan hi ghinc sitten up die micke:
 hi claechde vele ende harde dicke,
 dat hi Reinaerde ie bekinde.
 Isingrijn quam met groten gheninde
 ghdronghen voor de coninghinne
 ende sprac met enen fellen sinne
 te Reinaert waert so verre
 dat die coninc wart al erre,
 ende hiet Isingrine vaen
 ende Brune. Also saen
 worden si ghevanghen ende ghebonden.
 Ghine saghet nie verwoedden honden

Zulk een smaad heeft toegebracht,
 En zij beiden, heel de nacht,
 Niet een lid verroeren mochten,
 Hoe zij wrongen, wat zij wrochten.

] Reinaert, in zijn haat te wreed,
 Maakte dat meen lapje sneed
 Van des beren ruggehuide,
 Tot een scharpe¹ voor de guit,
 Breed en lang omtrent een voet.
 Reinaert, lachend in 't gemoed,
 Vroeg toen ook nog, en verzocht
 Vier nieuw schoenen op zijn tocht.
 't Ging hem alles naar zijn zin.
 Hoort, hoe hij de koningin
 Toesprak: 'k Wil uw pelgrim zijn,
 Eedle vrouw! Oom Isengrijn
 Heeft aan elke voet een schoen:
 Gun me er twee; dat 'k ze aan mag doen!
 'k Neem uw ziel, bij Gods ontferming,
 Dankbaar dan in mijn bescherming,
 (Dat is pelgrims recht, mevrouw!)
 Opdat niets u hindren zou!
 'k Zal belonen door gebeden
 U, en die mij 't goede deden.
 Maak ook, dat Hersind', mijn moei,
 Heden zich voor mij ontschoei':
 Dat's wel reedlijk! 'k bid u dies!
 't Is voor haar een klein verlies,
 Daar zij thuis blijft met gemak'.
 - 'Gaarne gun ik 't u', zo sprak
 's Konings gade, 'Reinaert, spreek!
 'k Wil niet, dat u iets ontbreek'

1 *pelgrimstas*

doen meer lachters dan men hem dede,
Isengrine ende Brunen mede.
Men voerese als lede gaste,
men bantse bede daer so vaste
datsi binnen ere nacht
met gheenrande cracht
een let niet en mochten roeren.
Nu hoort hoe hise voort sal voeren.
] Reinaert, die hem was te wreet,
hi dede dat men Brunen sneet
van sinen rugghe een velspot af,
dat men hem tere scerpen gaf,
voets lanc ende voets breed.
Nu ware Reinaert al ghereet,
haddi vier versche scoen.
Nu hoort wat hi sal doen,
hoe hi sal vier scoen ghewinnen.
Hi ruunde toter coninghinnen:
vrouwe, ik ben u peelgrijn;
hier es mijn oom Isingrijn,
hi hevet vier vaste scoen,
helpt mi, dat icse an mach doen.
Ic neme u siele in mine plecht:
het es peelgrijns recht
dat hi ghedincket in sinen ghebeden
al tgoet dat men hem noit dede.
Ghi moghet u siele an mi scoien:
doet Haersenden miere moien
gheven twee van haren scoen.
Dit moghedi wel met eren doen:
si blivet thuis in haer ghemac.'
Gherne die coninghinne sprac:
'Reinaert ghine moghets niet omberen,

Op een reis zo vol gevaar!
 Schoenen zijn u nodig daar.
 Over rotsgrond, over stenen,
 Over bergen moet gij henen:
 Ja, daar hoort een sterke schoen.
 Reintje, 'k zal uw wens voldoen,
 Wordt de wolf ook en zijn wijf
 Wat gepijnigd aan hun lijf:
 Hebben ze u geen leed gedaan?
 Met hun schoenen zult gij gaan
 Over berg, door veld en bos'.

] Zo verkreeg de slimme vos,
 Dat de wolf het vel verloor
 Aan zijn beide voeten, voor,
 Van zijn kniën tot aan zijn klauwen.
 Nimmer zag men vogel brauwen¹,
 Die zo stil hield lijf en leê,
 Dan het Isengrim hier deê,
 Nu men hem de poot ontschoeide,
 En het bloed zijn teen ontvloede.

] Na 't de wolf had doorgestaan,
 Moest in 't gras ook liggen gaan
 Vrouw Hersinde, de wolvin,
 Zeer beschaamd en droef van zin.
 Ja, zij moest al evenwel,
 Van haar achtervoeten 't vel
 Laten afdoen, hoe zij klaagde,
 Wijl haar Reinaert aldus plaagde:

1 *de oogleden dichtnaaien*

ghine hebt scoen, ghi moet varen
 uten lande in des Gods ghewout
 over berghe ende int wout,
 ende terden struke ende stene.
 Dinen aerbeit wert niet clene:
 hets di noot dattu hebs scoen.
 Ic wilre gherne mijn macht toe doen.
 Die Isingrijns waren u wel ghemicke:
 si zijn so vaste ende so dicke
 die Isingrijn draghet ende zijn wijf.
 Al sout hem gaen an haer lijf,
 elkerlijc moet u gheven twee scoen
 daer ghi u vaert mede moet doen.'
 Dus hevet die valsche peelgrijn
 beworven dat dher Isingrijn
 al toten knien hevet verloren
 an bede sine voeten voren
 dat vel al gader toten dauwen.
 Ghine saecht noint voghel brauwen
 die stilre hilt al sine lede
 dan Isingrijn de zine dede
 doe men so jammerlike ontscoeide,
 dat hem dat bloet ten teen afvloeide.
 ] Doe Isingrijn ontscoeit was,
 moeste gaen ligghen up dat gras
 vrouwe Hersint die wulvinne
 met enen wel droeven sinne,
 ende liet haer afdoen dat vel
 ende die clauwen also wel
 bachten van bede haren voeten.
 Dese daet dede wel soeten
 Reinaerde sinen droeven moet.
 Nu hoort, wat claghen hi noch doet.

‘Moeitje lief, mijn waarde moei!
 Wees niet boos, dat 'k u ontschoei!
 Eertijds baarde ik u verdriet;
 Dat's mij leed; doch 't deert mij niet,
 Dat m'uit u mijn schoenen snij’;
 Want gij zijt, geloof me vrij,
 D'allerliefste van mijn magen.
 'k Wil ze op reis zo vrolijk dragen
 Tot uw voordeel en gewin!
 'k Zal voor u en mij daarin
 Aflaat halen over zee'.

] Vrouw Hersinde deed het wee
 Hem aldus te horen spreken.
 ‘Reinaert!’ riep zij, ‘God zal wreken,
 Wat ge ons doet door boze wil’.
 Isengrim zweeg morrend stil;
 En de beer ook, zijn gezelschap,
 Kropte 't leed met zielsgekwel.
 Beide lagen op de grond,
 Vastgebonden en gewond.
 Tibert was 't geen klein geluk
 Vrij te zijn van zulk een druk!

] Waarom veel hiervan gedicht?
 's Anderdaags, bij 't eerste licht,
 Deed de vos zijn schoenen aan,
 Om ter beëvaart heen te gaan.
 ‘Dat men mij de schoenen binde’,
 Sprak hij, ‘die mij vrouw Hersinde
 Heeft verschaft, en Isengrijn:

'Moie' seit hi 'moie,
 in hoe meneghen vernoie
 hebdi dor minen wille ghewesen!
 Dats mi al leet, sonder van desen
 eist mi lief; ic segghe u twi.
 Ghi zijt - des ghelovet mi -
 een die liefste van minen maghen:
 bedi sal ic u scoen an draghen.
 God weet, dats al uwe bate.
 Ghi sult an hoghen aflate
 delen ende an al dat pardoen,
 lieve moie, dat ic in u scoen
 sal bejaghen over zee.'

Vrouwe Hersinden was so wee
 datsi cume mochte spreken:
 'ai Reinaert, God moete nu wreken
 dat ghi over ons siet uwen wille!'

Isingrijn balch ende zweech stille
 ende zijn gheselle Brune, ne ware
 hem was te moede harde zware.
 Si laghen ghebonden ende ghewont.
 Hadde ooc doe ter selver stont
 Tibeert die cater ghewesen daer,
 ic dar wel segghen over waer,
 hi hadde so vele ghedaen te voren,
 hine waers niet bleven sonder toren.

Wat holpt, dat iet u maecte lanc!
 Des ander daghes voor de zonnen upganc
 dede Reinaert zijn scoen snoeren,
 die Isingrijns waren te voren
 ende sijns wijfs vrouwe Hersenden,
 ende hadse vaste ghedaen benden
 om zine voete ende ghinc

'k Wil bij koning Nobel zijn!
 ] Voor des leeuwen troon gebracht,
 Boog hij diep en zeide zacht:
 'Vorst! God geve u goede dag,
 En mevrouw, die 'k noemen mag
 D'allerbeste van die leven!
 Doe mij nu mijn reisstaf geven,
 Met de scharpe, en laat mij gaan!'
 Nobel liet zijn kapelaan
 Roepen (thans Belijn, de ram)
 En zodra die voor hem kwam,
 Sprak de vorst met luider stem:
 'Hier s een pelgrim, zegen hem!
 Geef hem scharpe en beëvaartstaf!'
 - 'Heer!' was 't antwoord, dat men gaf,
 'k Lees voor Reinaert geen gebeden;
 Want hij heeft u straks beleden,
 Dat hij is in 's pausen ban'.
 Nobel riep, verstoord: 'Wat dan?'¹
 Hoor, wat Jufroet² doet verstaan:
Had een enkel mens gedaan
Zoveel kwaad, als al die leven,
*En hij wou dat kwaad begeven*³
En hij wou te biechten gaan,
En hij wou zijn boet' ontvaân,
En hij wou als pelgrim varen:
 Die kon zich wel ganslijk klaren⁴.
 ] Zeer beleefd sprak weer Belijn:
 'Koning Nobel! hoe 't moog' zijn,
 'k Houd mij als mijn regel zegt;
 'k Zoek het kromme noch het recht',
 Waar het heilge zaken geldt,
 En gij mij niet schaadloos stelt

1 *Wat komt het er op aan*

2 *een vermaard theoloog uit de twaalfde eeuw*

3 *de zonde mijden*

4 *zuiveren*

daer hi vant den coninc
 ende zijn wijf die coninghinne.
 Hi sprac met enen soeten zinne:
 ‘here, God gheve u goeden dach
 ende mier vrouwen, die ic mach
 prijs gheven met rechte!
 Nu doet Reinaert gheven, uwen knechte,
 palster ende scerpe ende laet mi gaen.’

Doe dede die coninc haesten saen
 den capelaen, Belijn de ram.
 Ende als hi bi den coninc quam,
 sprac die coninc: ‘hier es
 dese peelgrijn: leest hem een gheles
 ende ghevet hem scaerpe ende staf.’
 Belijn den coninc antwoorde gaf:
 ‘here, in dar des doen niet.
 Reinaert hevet selve beghiet,
 dat hi es in spaus ban.’
 Die coninc sprac: ‘Belijn, wats dan?
 Meester Jufroet doet ons verstaen:
 hadde een man allene ghedaen
 also vele zonden alse alle die leven
 ende wildi aercheit al begheven
 ende daerof te biechte gaen
 ende penitencie daerof ontfaen
 dat hi over see wille varen,
 hi mochte hem wel selve claren.’
 Belijn sprac ten coninc echt:
 ‘ic en doere toe erom no recht
 van gheesteliker dinc altoos,
 ghine wilt mi quiten scadeloos

Voor de bisschop en de deken'.
 Nobel riep: 'In negen weken
 Vraag ik u niet meer zoveel!
 'k Liet u hangen bij de keel
 Liever dan ik u nog bad!'
 Toen Belijn dit antwoord had,
 En hij Nobel zag verstoord,
 Werd hij angstig, liep hij voort,
 En ging zingen en ging lezen,
 Wat hem nodig dacht te wezen.

] Spoedig had de kapelaan
 Al zijn bededienst gedaan,
 Daar hij Reinaert scharpe en staf
 Met de pelgrimszegen gaf.
 Reinaert, nu gereed te gaan,
 Keek de koning droevig aan.
 Valse tranen zag men hangen
 In zijn ogen, op zijn wangen:
 't Was, of zijn verbrijzeld hart
 Moest bezwijken door de smart;

Doch zijn smart was anders niet
 Dan dat hij hen al verliet,
 Zonder hun te doen de pijn,
 Waar hij Bruin en Isengrijn
 Door zijn list had in doen vallen.
 Zeer geveinsd verzocht hij allen,
 Dat men voor hem bidden mocht,

jeghen biscop ende jeghen den deken.'
 Die coninc sprac: 'in acht weken
 sone wane ic u bidden so vele.
 Ooc haddic liever dat uwe kele
 hinghe dan ic u heden bat.'
 Ende alse Belijn hoorde dat,
 dat die coninc balch te hem waert,
 wart Belijn so vervaert
 dat hi beefde van vare
 ende ghinc ghereden zinen outare
 ende began zinghen ende lesen
 al dat hem goet dochte wesen.
 ] Doe Belijn die capelaen
 oomoedelike hadde ghedaen
 dat ghetide van den daghe,
 doe hinc hi an zine craghe
 ene scaerpe van Bruuns velle.
 Ooc gaf hi den fellen gheselle
 den palster in de hant daer bi
 te zinen ghevoeghe: doe was hi
 al ghereet te ziere vaert.
 Doe sach hi ten coninc waert.
 Hem liepen die gheveinsde tranen
 neder neven zine granen,
 alse oft hi jammerlike in sine herte
 van rouwen hadde grote smerte.
 Dit was bedi - ende anders niet -
 dat hi hem allen die hi daer liet,
 niet hadde beraden al sulke pine
 alse Brunen ende Isingrijne,
 haddet moghen ghevallen.
 Nochtan stont hi ende bat hem allen
 dat si over hem bidden souden

Tot zijn welzijn op de tocht,
 Die hij heden ondernam.
 't Scheen hem tijd, dat hij ontkwam;
 Want hij bleef, naar dievenaard,
 Steeds een weinige vervaard,
 Dat zijn list ontdekt zou zijn.
 Nobel sprak: 'Het doet mij pijn,
 Dat gij nu zo haastig zijt!'
 - 'Vorst!' was 't antwoord,' 't is wel tijd:
 't Goede mag men nooit besparen.
 Geef mij oorlof¹, laat mij varen!
 - 'Nu, Gods oorlof! reis met spoed!'
 Zei de vorst, en met zijn stoet
 Deed hij Reinaert uitgeleide.
 Wolf en beer, gevangen beide,
 Bleven liggen in hun nood,
 Wensend, dat zij waren dood.
 ] Zo ging Rein als pelgrim uit,
 Fier op zijn verkregen buit,
 Wijn zijn vijand, wreed gebonden,
 Lag te krimpen van zijn wonden.
 Niemand leeft er vast op aard,
 Hoe balsturig ook geard,
 Hoe verstrikt in onheils webben,
 Die niet zou gelachen hebben,
 Zo hij Reinaert had gezien,
 Waar hij heentrad voor de liên,
 Met zijn scharpe en pelgrimsstaf.
 Hoe gemakkelijk ging 't hem af,
 En hoe statig was zijn gang!
 't Scheen, of hij zijn leven lang
 Heilig pelgrim waar' geweest.
 Hij moest lachen in zijn geest,

1 *afscheid, vaarwel*

also ghetrouwelike als si wouden
 dat hi over hem allen bade.
 Dat orlof nemen dochte hem spade,
 want hi gherne danen ware:
 hi was altoos zere in vare
 als die hem selven sculdich weet.
 Doe sprac die coninc: 'mi es leet,
 Reinaert, dat ghi dus haestich zijt.'
 'Neen, here, het es tijt:
 men sal ghene weldaet sparen.
 Uwen orlof, ic wille varen.'
 Die coninc sprac: 'Gods orlof.'
 Die gheboot die coninc al dat hof
 met Reinaerde uutwaert te gane,
 sonder allene die ghevane.
 ] Nu wart Reinaert peelgrijn,
 ende sijn oom Isingrijn
 ende Brune die ligghen ghebonden
 ende siec van zeren wonden.
 Mi dinct ende ic wane des,
 dat niemen so onspellic es
 tusschen Pollanen ende Scouden,
 die hem van lachene hadde onthouden,
 ] dor rouwe die hem mochte ghescien,
 hadde hi Reinaerde doe ghesien,
 hoe wonderlijc hi henen ghinc
 ende hoe ghemackelijc dat hem hinc
 scaerpe ende palster omme den hals,
 ende die scoen als ende als,
 die hi droegh an zine been
 ghebonden, so dat hi sceen
 een peelgrijn licht ghenoegh.
 Reinaerts herte binnen loech,

Toen hij 't hof hem na zag volgen,
 Gistren nog op hem verbolgen,
 Gistren nog op hem zo wreed,
 'Nobel!' sprak hij, 't doet mij leed,
 Zo gij verder medegaat:
 Keer terug, het is mijn raad:
 Uw gevangen moordenaren
 Mochten soms hun lot ontvaren¹;
 'k Hoop, dat gij ze toch niet mist.
 Wacht u voor hun argelist!
 Laat uw trouwe Reinaert gaan!
 ] Aldus sprekend ging hij staan
 Op zijn stevige achterpoten,
 En vermaande kleine en groten
 Om te bidden voor zijn lijf,
 Hun bevelend kroost en wijf,
 Thans van alle steun beroofd:
 En zij hebben 't hem beloofd.
 Hij geliet² zich zeer benard,
 Zeer gedrukt door boezemsmart,
 Toen het afscheid werd genomen.
 Wijders, bij de haas gekomen,
 Riep hij: 'Cuwaert, lieve haas!
 Cuwaert, moet ik nu, helaas!
 Zo van u gaan zijn gescheiden?
 Wil mij toch wat verder leiden,
 Met mijn vriend Belijn de ram!
 Nimmer maaktet gij mij gram,
 Of bedroefdet mij, gij twee!
 Elk van u is braaf, gedwee,
 Onberispelijk, goedertieren,
 Onbenijd van al de dieren,
 Zedig en gematigd mee,

1 ontgaan

2 stelde zich aan

dor dat si alle met hem ghinghen
met so groter zameninghen,
die hem te voren waren wreet.
Doe sprac hi: ‘coninc, mi es leet
dat ghi so verre met mi gaet:
ic vruchte, het mach u wesen quaet.
Ghi hebt ghevaen twee mordenaren.
Ghevalt, datsi u ontvaren,
ghi hebt u te wachtere meer
dan ghi noint hadt eer.
Blijft ghesont ende laet mi gaen.’
Na dese tale ghinc hi staen
up sine twee achterste voeten
ende maende die diere, clene ende grote,
datsi alle voor hem baden
of si an sinen weldaden
recht deel nemen wouden.
Si seiden alle dat si souden
sijns ghedinken in haer ghebede.
Nu hoort voort, wat Reinaert dede.
Daer hi van den coninc sciet,
so droevelijc hi hem gheliet,
dat hem somen zere ontfarende.
Cuwaert den haze hi becarende:
‘owi Cuwaert, sullen wi sceden!
Of God wilt, ghi sult mi gheleden
ende mijn vrient Belijn de ram:
ghi twee, ghine daet mi noint gram.
Ghi moet mi bet voort bringhen.
Ghi zijt van zoeter wandelinghen
ende onberoepen ende goedertieren
ende ombeclaghete van allen dieren.
Ghestade es uwer beder zede,

Levend juist gelijk ik deê,
 Toen ik kluisbewoner was.
 't Minste loof, het kleinste gras
 Vergenoegt uw hongersnood,
 En gij eist geen vlees, geen brood,
 Noch geen zonderlinge spijzen'.
 ] Door dit strelen, door dat prijzen
 Heeft de vos zoveel gedaan,
 Dat zij mede zijn gegaan,
 En hem brachten bij zijn huis, -
 Bij het hoge Malpertuis.
 ] Toen hij voor de slotpoort kwam,
 Sprak hij: 'Neef Belijn, vriend ram!
 Blijf hier voor de deur wat staan:
 'k Zal met Cuwaert binnengaan.
 Bid terwijl een Onze Vader,
 Dat hij vrouw en kind te gader
 Troost geve in hun ongeval,
 Zo ik afscheid nemen zal'.
 - 'Reinaert lief', zei d'andre toen,
 'Wees verzekerd, 'k zal het doen,
 Wijn haas Cuwaert, onze vriend,
 Van zijn invloed zich bedient,
 Om mevrouws gemoed te winnen.
 Cuwaert, doe uw best daar binnen!'

] Cuwaert trad in d'open muilt,
 Maar hij kwam er niet weer uit.

] Hermelijn zat treurend daar,
 En haar welpkens nevens haar.
 Met de vrees bleef zij bevangen,
 Dat haar man mocht zijn gehangen.

1 *vogelkooi*

als ic doe ten tiden dede
doe ic clusenare was.
Hebdi lovere ende gras,
ghine doet neghenen eesch
no om broot no om vleesch
noch om sonderlinghe spise.’
Met aldus ghedanen prise
hever Reinaert dese twee verdoort
datsi met hem ghinghen voort
tote dat hi quam voor sijn huus
ende voor de porte van Maupertuus.
] Also Reinaert voor de porte quam
doe sprac hi: ‘neve Belijn de ram,
ghi moet allene buten staen.
Ic moet in mine veste gaen:
Cuwaert sal in gaen met mi.
Here Belijn, bidt hem dat hi
trooste wel vrouwe Hermelinen
met haren clenen welpkinen
als ic orlof an hem neme.’
Belijn sprac: ‘ic bids heme,
dat hise allene trooste wale.’
Reinaert ghinc met soonre tale
so smeken ende losengieren
in so menegher manieren,
dat hi bi barate brochte
Cuwaerde in sine haghedochte.
] Als si in dat hol quamen,
Cuwaert ende Reinaert tsamen,
doe vonden si vrouwe Hermelinen
met haren clenen welpkinen.
Die was in zorgghen ende in vare,
want si waent dat Reinaert ware

Toen de vos dus binnenkwam
 En hem Hermelijn vernam,
 Schoot een bos haar op 't gelaat,
 Werd zij vrolijk boven maat.
 't Dacht haar nochtans vreemd genoeg,
 Dat hij staf en reiszak droeg.
 Na een kus sprak zij hem aan:
 'Rein, hoe zijt gij toch ontgaan?'
 - 'Liefste, 'k moest een pelgrim zijn.
 Bruin, onze oom, en Isengrijn
 Zitten gijzlaars voor mijn leven,
 En de vorst heeft mij gegeven
 Cuwaert, tot een blijk van zoen,
 Om mijn wil er mee te doen,
 Zeggende: *gij moogt hem schaden;*
Want hij heeft u 't eerst verraden.
 Cuwaert naakt verdiende pijn:
 'k Schenk hem u, mijn Hermelijn!'

] Cuwaert hoorde 't, en wou vliên;
 Dat het mocht hem niet geschiên,
 Daar de poort was vastgedaan
 Achter hem. Men greep hem aan,
 Zeer bloedgierig, zeer moorddadig.
 'Hemel!' riep hij, 'wees genadig!
 Help, Belijn! ik ben in nood!
 Deze pelgrim bijt mij dood!'

] 't Laatste woord smoorde in zijn mond;
 Want de vos had hem terstond
 Bij de keel in tweeën gebeten.
 'Vrouw!' sprak Reinaert, 'gaan wij eten!
 't Is een lekkere vette haas'.

verhanghen, ende als si vernam,
 dat hi weder thuiswaert quam
 ende palster ende scerpe droech,
 dit dochte haer wonders ghenoech.
 Si was blide ende sprac saen:
 ‘Reinaert, hoe sidi ontgaen?’
 ‘Ic ben worden peelgrijn -
 here Brune ende here Isingrijn
 sijn worden ghisele over mi.
 Die coninc hevet - danc hebbe hi! -
 Cuwaerde ghegheven in rechter zoene,
 al onsen wille mede te doene.
 Die coninc die liede das,
 dat Cuwaert die eerste was
 die ons verriet jeghen hem,
 ende bi der trouwen, die ic bem
 sculdich u, vrouwe Hermeline,
 Cuwaerde naket ene grote pine.
 Ic bem up hem met rechte gram.’
 Ende also dat Cuwaert vernam,
 keerdi hem omme ende waende vlien.
 Maer dat ne conste hem niet ghescien,
 want Reinaert hadde hem ondergaen
 die porte ende ghegrepene saen
 bi der kelen mordadelike.
 Ende Cuwaert riep ghenadelike:
 ‘helpt mi, Belijn, waar sidi?
 dese peelgrijn verbijt mi!’
 ] Dat roepen was sciere ghedaen,
 bedi Reinaert hadde saen
 sine kele ontwee ghebeten.
 Doe sprac Reinaert: ‘nu gaen wi eten
 desen goeden vetten hase.’

Allen vielen op het aas, -
 Op het snoodvermoorde lijf.
 Hermelijn zelfs, Reinaerts wijf,
 At het vlees en dronk het bloed.
 ‘O, wat is de koning goed’,
 Riep zij, ‘en een vorst vol deugd,
 Daar hij ons met spijs verheugt!’
 - ‘Blijft die vorst’, sprak Rein, ‘in 't leven,
 Hij zou graag een gift ons geven,
 Die hij voor geen duizend pond
 Aan zijn eigenzelve jont¹.’
 - ‘Welk een gift?’ vroeg Hermelijn.
 - ‘Juist niet veel: een sterke lijn,
 Mee een vorstbalk² en twee mikken;
 Doch ik zal het wel zo schikken,
 Hoop ik, eer het driemaal daagt,
 Dat hij vruchtloos naar mij vraagt, -
 Dat ik minder voor zijn leven,
 Dan hij licht voor 't mijn zou geven’.

] ‘Wij verhuizen, Hermelijn!
 'k Durf niet langer hier meer zijn.
 'k Weet een schone wildernis,
 Waar het goed om wonen is:
 Laat ons trekken naar die kant,
 Eer wij worden aangerand:
 Daar is overvloed van spijsen,
 Hoenders, sneppen en patrijzen,
 En zo menig ander wild,
 Bij een luchtstreek goed en mild.
 Kom, mijn liefste, gaan wij daar
 Voor een tijd van zeven jaar,

1 *gunt*

2 *bovenste balk van de galg*

Die welpine liepen ten ase
 ende ghinghen eten al ghemene.
 Haren rouwe was wel clene
 dat Cuwaert hadde verloren tijf.
 Ermeline, Reinaerts wijf,
 at dat vleesch ende dranc des bloets.
 Ai, hoe dicke bat si goets
 den coninc, die dor sine doghet
 die clene welpkine hadde verhoghet
 so wel met enen goeden male!
 Reinaert sprac: 'hi jans u wale.
 Ic weet wel, moet die coninc leven,
 hi soude ons gherne ghiften gheven
 die hi selve niet ne woude
 hebben om seven maerc van goude.'
 'Wat ghiften es dat?' sprac Hermeline.
 Reinaert sprac: 'hets ene line
 ende ene vorst ende twee micken.
 Maer maghic, ic sal hem ontscricken,
 hopic, eer liden daghen twee,
 dat ic omme zijn daghen mee
 ne gave dan hi omme tmijn.'
 Si sprac: 'Reinaert, wat mach dat zijn?'
 ] Reinaert sprac: 'vrouwe, ic secht u.
 Ic weet een wildernesse nu
 van langhen haghen ende van hede;
 ende daer so nes niet ongherede
 van goeden ligghene ende van spisen.
 Daer wonen hoenre ende pertrisen
 ende menegherande vogheline.
 Wildi doen, vrouwe Ermeline,
 dat ghi gaen wilt met mi daer,
 wi moghen daer wonen seven jaer

Wandlend onder jeugdig lommer,
 Vrij van zorgen, vrij van kommer'.

- 'Ei, mijn lief!' sprak Hermelijn,
 't Zal mij kosten hartepijn,
 Malpertuis te zien verloren!
 Hebt gij dan dit land verzworen¹,
 Tot de beêvaart is gedaan,
 Die gij moet als pelgrim gaan?
 Draagt gij daarom scharpe en staf?'
 - 'Vrouw!' was 't antwoord, dat hij gaf,
 'Iemand zei mij eens in d'oren:
Veel gezworen, veel verloren!
 ('t Was een spreker², wijdvermaard.)
Waarlijk, heeft hij mij verklaard,
*Trouw of eed bedijdt niet lang.*³
 Ging ik zelfs de beêvaartgang,
 't Zou mij weinig helpen mogen.
 'k Heb de koning voorgelogen
 En beloofd, wat ik niet had -
 Ermenriks verholen schat.
 Komt die niet weldra voor ogen,
 En de vorst ziet zich bedrogen,
 (Van de waarheid vergewist,)
 Denk, hoe hij mij dan mijn list
 Zal verwaardigen en lonen,
 En hoe veilig wij hier wonen.
 Daarom raadt mij mijn gemoed:
 't Heengaan is voorwaar zo goed
 Als het blijven, 't zij hoe 't zij.
 Geen vertroosting komt ons bij
 Noch van kater, noch van das,

1 *afgezworen*

2 *rondreizend dichter; troubadour*

3 *heeft niet lang kracht*

- willen wi - wandelen onder die scade
 ende hebben daer grote ghenade
 eer wi worden daer bespriet.
 Al seidic méér, in loghe niet.’
 ] ‘Ai Reinaert’ sprak vrouwe Hermeline,
 ‘dit dinct mi wesen ene pine
 die al gader ware verloren.
 Nu hebdi dit lant verzworen
 in te wonen nemmermee
 eer ghi comt over zee
 ende hebt palster ende scerpe ontfaen.’
 Reinaert andwoorde vele saen:
 ‘so meer ghesworen, so meer verloren.
 Mi seide een goet man hier te voren
 ] in rade daer hi mi riet:
 bedwonghene trouwe ne diedet niet.
 Al vuldade ic dese vaert,
 en holpe mi niet’ sprac Reinaert,
 ‘in waers een ei niet te bat.
 Ic hebbe den coninc enen scat
 belovet, die mi es onghereet.
 Ende als hi des de waerheit weet,
 dat ic hem al hebbe gheloghen
 ende hi bi mi es bedroghen,
 so sal hi mi haten vele mere
 dan hi noint dede ere.
 Daerbi peins ic in minen moet
 dat varen es mi also goet
 alse dat bliven,’ sprac Reinaert.
 ‘ende godsat hebbe mijn rode baert,
 - ghedoe hoe ic ghedoe -
 of mi troostet mee daertoe
 no die cater no die das

Noch van beer, als 't eertijds was;
 En door beetring noch door shade
 Krijg ik meer des leeuws genade.
 'k Heb hem al te zeer misdaan,
 En wat angsten uitgestaan!
 ] Ondertussen werd de ram
 Op de haas niet weinig gram,
 Omdat hij hem wachten liet.
 'Cuwaert!' riep hij, 'komt gij niet?
 Haal de droes¹ u, seldrementen²,
 Met uw lange complimenten!
 Laat u Reinaert dan niet gaan?
 Moet ik hier nog langer staan?'
 ] Rein kwam op het roepen uit.
 'Waarom toch zoveel geluid?'
 Vroeg hij, 'wordt gij boos, mijn vriend?
 Zijt ge er soms niet mee gediend,
 Dat de haas zijn moei en magen
 Wat vertroost, terwijl zij klagen?
 Wilt gij hier niet langer zijn?
 Hij verzoekt u dan, Belijn,
 Dat gij maar vooruit zoudt stappen.
 Hij bleef gaarne nog wat klappen³
 Met mijn vrouw en met mijn kroost,
 Niet ten volle nog getroost,
 Noch tot scheiden voorbereid.
 Daar wordt binnen sterk geschreid;
 En ik laat de haas niet gaan,
 Voor ik zelf trek op de baan'.
 - 'Nu, 't is goed, dat ik het weet',
 Sprak de ram, 'maar zeg, wat leed
 Hebt gij Cuwaert toch gedaan,
 Die zo schreeuwde? 'k heb verstaan,

1 *duivel*

2 *bastaardvloek*

3 *babbelen*

no Bruun die na mijn oom was,
 no dor ghewin no dor scade,
 dat ic in sconinx ghenade
 ne come, dat ic leve lancst!
 Ic hebbe leden so meneghen anxt.’
 ] So zere balch die ram Belijn,
 dat Cuwaert, die gheselle sijn,
 in dat hol so langhe merrede,
 hi riep als die hem zere errede:
 ‘Cuwaert, lates den duvel wouden!
 hoe langhe sal u daer Reinaert houden?
 Twine comdi uut? ende laet ons gaen.’

Else Reinaert dit hadde verstaen,
 doe ghinc hi ute tote Beline
 ende sprac al stillekine:
 ‘Ai here, twi so belghedi?
 Al sprac Cuwaert jeghen mi
 ende jeghen ziere moien,
 waeromme mach u dus vernoien?
 Cuwaert dede mi verstaen
 ghi moghet wel sachte voren gaen
 ne wildi hier niet langher sijn.
 Hi moet hier merren een lettelkijn
 met siere moien Hermelinen
 ende met haren welpkinen
 die sere wenen ende mesbaren,
 omdat ic hem sal ontfaren.’

Belijn sprac: ‘nu secht mi,
 here Reinaert, wat hebdi
 Cuwaerde te lede gehdaen?
 Also als ic conste verstaen,

Dat hij riep, met luider stem:
 ‘*Help, Belijn!* - wat deedt gij hem?’

- ‘Wat 'k hem deed? een domme vraag!’
 Zei de vos, ‘een vriend, een maag
 Zou ik leed doen? kunt gij 't denken?
 'k Wil geen vijand zelfs meer krenken.
 Luister! Toen ik binnenkwam,
 En mijn vrouw van mij vernam,
 Dat ik heen moest over zee,
 Deed die tijding haar zo wee,
 Dat zij dra in onmacht lag.
 Als de haas haar vallen zag,
 Reip hij angstig: *'Help, Belijn!*
'Help, breng laafnis! Hermelijjn
Ligt in onmacht van verdriet!’
 'k Zeg u juist, als 't is geschied,
 En ik doe er af, noch toe.
 Eer ik Cuwaert iets misdoe,
 Eer ik Cuwaert kome aan 't lijf,
 Kost het mij of kind of wijf?’

‘Maar, Belijn! 'k moet u iets vragen.
 Gistrenmorgen, in het dagen,
 Eer de koning mij verliet,
 Vroeg hij mij, of ik hem niet
 Nog van huis een briefje schreef?
 Wilt gij 't dragen, lieve neef?
 't Is geschreven en gereed’.

so riep hi harde hulpe up mi.
 Reinaert sprac: 'wat sechdi?
 Belijn, God moete u beraden!
 Ic segghe u wat wi doe daden:
 doe ic in huus ghegangen quam
 ende Hermeline an mi vernam
 dat ic wilde varen over zee,
 ten eersten wart haer so wee
 dat si langhe in ommacht lach,
 ende alse Cuwaert dit ghesach,
 doe riep hi lude: 'helet vri,
 comt hare ende helpt mi
 miere moien laven! si es in ommacht.'
 Dus riep hi met groter cracht.'
 Dit waren die woorde ende niet el!
 'Entrouwen, ic verstont ooc wel,
 dat Cuwaert dreef groot mesbare:
 ic waende hem iet mesvallen ware.'
 Reinaert sprac: 'Belijn, neent niet:
 mi ware liever, mesquame hem iet,
 minen kindren of minen wive,
 dan mijns neven Cuwaerts live.'
 ] Reinaert sprac: 'vernaemdi iet,
 dat mi de coninc ghistren hiet
 voor harde vele hoghe liede
 als ic uten lande sciede,
 dat ic hem een paer lettren screve?
 Suldijt hem draghen, Belijn neve?
 Het es ghescreven ende al ghereet.'
 Belijn sprac: 'ende ic ne weet.
 Reinaert, wistic u ghedichte
 dat ghetrouwe ware, ghi mochtet lichte
 ghebidden, dat iet den coninc

- 'Reinaert', sprak de ram, 'ik weet
 Niet waar ik het in zou steken'.
 - 'Daar geen scharpen mij ontbreken',
 Zei de vos, 'zal ik 't fransijn¹
 In het maalsvel² doen, Belijn,
 Dat ik hier als pelgrim draag.
 'k Zal het hangen aan uw kraag,
 Met de brief daarin gedaan.
 Zeg, neemt gij de boodschap aan?'
 ] 't Antwoord was gelijk hij 't wou.
 ] Reinaert ging in 't slotgebouw,
 Nam de ledren pelgrimszak,
 Waar hij Cuwaerts hoofd in stak,
 En kwam daadlijk daarmee uit.
 Lachend heeft de boze guit
 Die gehangen aan de hals
 Van de ram, en zeide vals:
 'k Heb mijn brief hierin gestoken,
 En hem zorglijk weggedoken
 In de voering van dit vel:
 'k Bid u toch, bewaar hem wel!
 Laat hem niemand zien of lezen,
 Voor gij zult bij Nobel wezen!
 Steek er zelf geen handen aan;
 Want het zou u slecht vergaan!
 Hebt gij nu de koning lief,
 En uzelf? - zeg, dat de brief
 Op uw voordracht is geschreven;
 Dat gij mij hebt raadgegeven
 Wat ik doen moest, daar ik schreef;
 't Zal u eer doen, lieve neef,
 En de vorst zal 't u vergelden.
 Koningsgunst verkrijgt men zelden'.

1 *het perkament*

2 *pelgrimstas*

droeghe, haddic eneghe dinc
 daer ict mochte in steken.'
 Reinaert sprac: 'u ne sal niet ghebreken.
 Eer des coninx lettren hier bleven,
 ic soude u dese scerpe gheven,
 here Belijn, die ic draghe,
 ende hanghense an uwe craghe
 ende des conincs lettren daer in.
 Ghi sulter af hebben groot ghewin,
 des conincs danc ende groot ere.
 Ghi sult den coninc minen here
 harde willecome zijn.'
 Dit loofde mijn here Belijn.

] Reinaert ghinc in die hagedochte,
 ende keerde weder ende brochte
 sinen vrient Beline jeghen
 dat hooft van Cuwaerde ghedreghen,
 in die scaerpe ghesteken,
 ende hinc bi sinen quaden treken
 die scerpe Belijn an den hals
 ende beval hem als ende als
 dat hi die lettren niet ne soude
 besien, of hi gherne woude
 den coninc tenen vriende maken;
 ende seide hem, dat die lettren staken
 in die scerpe verholenlike;
 ende of hi wesen wilde rike
 ende sinen here den coninc hadde lief,
 dat hi seide, dat desen brief
 bi hem allene ware ghescreven
 ende hiere raet toe hadde ghegheven:
 die coninc souts hem weten danc.

- 'Dat is waar!' sprak toen de ram,
 Die zijn last met blijdschap nam,
 En de raad zo heerlijk vond,
 Dat hij opsprong van de grond
 Zonder enige achterdocht,
 Of 't hem straks niet rouwen mocht.
 ] 'Neef Belijn!' sprak Reinaert weer,
 'k Zeg het u, gij doet veel eer
 Aan uzelf en aan 't hof.
 Iedereen zal daar met lof
 Van uw brievenstijl gewagen,
 En u grote eerbied dragen.
 (Onder ons gezeid, Belijn,
 't Schrift en kan niet beter zijn:
 'k Overtrof mijzelf daarin!)
 Niemand zal het in de zin
 Komen, dat ik zelf hem schreef.
 'k Gun u, dat men d'eer u geev'!
 Velen worden zeer geprezen,
 Die geen letter kunnen lezen,
 Maar voor wie een ander schrijft!
 Zie! daar Cuwaert binnen blijft,
 Om mijn vrouw vermaak te doen,
 En hij zelfs, voor morgennoen¹,
 Niet wil doorgaan, raad ik u,
 Dat gij hofwaarts weerkeert nu.
 Ga, en boodschap recht naar eis!
 ] Spoedig was Belijn op reis
 En de vos in 't slotgebouw,
 Waar hij zei aan kroost en vrouw:
 'Groot gerucht staat ons te naken,
 Zo wij ons niet weg en maken, -
 Groot gerucht en grote pijn.

1 *morgenmiddag*

Dat hoorde Belijn ende spranc
 van der stede daer hi up stoet
 meer dan enen halven voet,
 so blide was hi van der dinc,
 die hem te toorne sint verghinc.

] Doe sprac Reinaert: ‘Belijn here,
 nu wetic wel, dat ghi doet ere
 mi selven ende die zijn int hof.
 Men sals u spreken groten lof
 als men weet dat ghi cont dichten
 met sconen woorden ende met lichten,
 also als ics niet ne can.
 Men seit dicke: hets menich man
 grote ere ghesciet dat hem God jonste,
 van dingen die hi lettelt conste.’

Hier na sprac Belijn: ‘Reinaert,
 wats u raet? wille Cuwaert
 met mi weder te hove gaen?’
 ‘Neen hi,’ sprac Reinaert, ‘hi sal u saen
 volghen bi desen selven pade:
 hine hevet noch neghene stade.
 Nu gaet voren met ghemake.
 Ic sal Cuwaerde sulke sake
 ontdecken die noch es verholen.’
 ‘Reinaert, so blivet Gode volen’,
 sprac Belijn, ende dede hem up de vaert.
 Nu hoort, wat hi doet, Reinaert:
 hi keerde in sine haghedochte
 ende sprac: ‘hier naect ons gherochte,
 bliven wi hier ende grote pine.

Vluchten wij, vrouw Hermelijn!
 Gij, mijn kindren al te gader!
 Volgt uw moeder, volgt uw vader!
 Meer dan tijd is 't, dat we ontgaan¹...!

] Allen snelden op de baan,
 En bereikten de woestijn.
 ] Ondertussen heeft Belijn
 Zo gedraafd, door slijk en stof,
 Dat hij aankwam bij het hof
 Lang voor 't vallen van de dag.
 Toen de vorst hem nadren zag
 En bemerkte, dat hij kwam
 Met het maalsvel, 't welk men nam
 Uit de rug van Bruin de beer,
 Riep hij: 'Hoe dus haastig weer?
 Waarvan komt gij zo in 't zweet?
 Waar is Reinaert? 'k Zie met leed
 U zijn beêvaartscharpe dragen:
 Zeg, hoe komt dit?' Op deez' vragen
 Heeft Belijn geantwoord toen:
 'k Zal op alles u voldoen,
 O mijn vorst, naar dat ik 't weet.
 Toen de vos, ter reis gereed,
 Van zijn slot vertrekken zou,
 Vroeg hij mij, of ik niet wou
 U een briefje overbrengen.
 'k Zei: 'Wil Nobel zulks gehengen,
 'k Draag er zeven af en aan!
 Doch, daar ik zou henen gaan,
 Zag hij, dat me een zak ontbrak,
 Waarom hij zijn briefje stak
 In de scharp', hem pas gegeven.

1 *vertrekken*

Ghereet u, vrouwe Hermeline
 ende mine kinder also algader.
 Volghet mi, ik bem u vader,
 ende pinen wi ons, dat wi ontfaeren.'
 Doene was daer gheen langher sparen;
 si daden hem alle up die vaert.
 Ermeline ende here Reinaert
 ende hare jonghe welpkine,
 dese anevaerden die woestine.
 ] Nu hevet Belijn die ram
 so ghelopen dat hi quam
 te hove een lettel na middach.
 Als die coninc Belijn ghesach
 die de scaerpe weder brochte,
 daer Brune die bere so onsochte
 te voren omme was ghedaen,
 doe sprac hi te Belijn saen:
 'here Belijn, wanen comedi?
 Waer es Reinaert? hoe comt dat hi
 dese scerpe niet met hem draghet?'
 Belijn sprac: 'coninc, ic maghet
 u segghen also iet weet.
 Doe Reinaert al was ghereet
 ende hi den casteel rumen soude,
 doe seide hi mi dat hi u woude
 een paer lettren, coninc vri,
 senden, ende doe bat hi mi
 dat icse droeghe dor uwe lieve.
 Ic seide: meer dan seven brieve
 soudic dor uwen wille draghen.
 Doe ne conste Reinaert niet bejaghen
 daer ic de brieve in draghen mochte:
 dese scerpe hi mi brochte

Koning! Reinaert heeft geschreven,
 Wat ik hem had voorgesped!
 'k Heb van punt tot punt gesteld,
 Al wat ge in de brief zult lezen,
 Moge 't aangenaam u wezen!
 't Doe mij goed, of 't doe mij kwaad,
 Reinaert volgde slechts mijn raad!¹
 ] Nobel, in geen schrift bedreven,
 Deed de brief aan Botsaert¹ geven,
 Botsaert, toen zijn beste klerk,
 Zeer geleerd in schrijverswerk,
 En die steeds voor Nobel las,
 Zo een brief gekomen was.
 ] Botsaert nam, met gans Bruineel,
 't Scharpvel van des stoffers² keel,
 En hij trok het hoofd er uit.

'Hemel! wat of dit beduidt?'
 Riep hij, 'wat of dat voor brief is?
 Vorst! zo waar als 't licht mij lief is,
 Dit is 't hoofd van Cuwaert haas!
 O, dat gij de vos, helaas!
 Hebt betrouwd en laten varen!¹
 ] Nobel stond verbaasd te staren,
 En de ontstelde koningin
 Schreeuwde luid, als buiten zin.
 's Vorsten hoofd hing treurig neder,
 En zodra hij 't ophief weder,

1 *De oorspronkelijke tekst geeft niet aan, welk dier met deze naam wordt bedoeld*

2 *pocher*

ende die lettren daer in ghesteken.
 Coninc, ghine horet noint spreken
 van betren dichtre, dan ic bem:
 dese lettren dichte ic hem,
 gaet mi te goede of te quade,
 dese lettren sijn bi minen rade
 aldus ghemaect ende ghescreven.'
 Doe hiet hem die coninc gheven
 den brief Botsaerde sinen clerck:
 dat was hi die ant werck
 bet conste dan iemen die daer was.
 Botsaert plach emmer dat hi las
 die lettren die te hove quamen.
 Bruneel ende hi die namen
 die scerpe van den halse Belins
 die bi der dompheit zijns
 hier toe hadde gheseit so verre
 dat hi snieme sal werden erre.
 Die scerpe ontfinc Botsaert de clerck.
 Doe moeste bliken Reinaerts werck.
 ] Also hi dat hooft voort trac,
 Botsaert, ende sach dat, hi sprac:
 'helpe, wat lettren sijn dit!
 here coninc, bi miere wit,
 dit es dat hooft van Cuwaerde.
 O wach, dat ghi noint Reinaerde,
 coninc, ghetrouwet so verre!'

Doe mochtmen droeve sien ende erre
 dien coninc entie coninghinne.
 Die coninc stond in droeven zinne
 ende sloech sijn hooft neder.
 Over lanc hief hijt weder

Sloeg zijn stem zo'n naar geluid,
 Zulk een kreet ter keel hem uit,
 Dat de dieren in het rond
 Zeer verschrikten op die stond.
 ] Doch de luipaard Firapeel
 Sprong vooruit; (hij was ten deel
 's Konings maag,) en dorst het wagen
 Aan de gramme leeuw te vragen:
 'Vorst! waartoe die jammerkreet?
 Gij gebaart u, in uw leed,
 Of de koningin waar' dood!
 Wees bezadigd; toon u groot;
 Staak dat jammren; 't is te veel!'

Nobel sprak: 'Heer Firapeel!
 Reinaert heeft mij fel bedrogen
 Door zijn listen, door zijn logen!
 O, hij deed mij zoveel kwaad,
 Dat ik schier mijzelve haat.
 'k Heb mijn eer, zo blank tevoren
 Met mijn vrienden thans verloren, -
 Bruin de beer en Isengrijn.
 't Doet mijn hart zo grote pijn,
 Dat ik 't vast niet overleef!'

Firapeel zei: 'Koning, neef!
 Is er enig kwaad gebeurd, -
 't Vel van wolf en beer gescheurd,
 Daarom moet ge u zo niet kwellen:
 Met een zoen is 't weer t'herstellen.
 Geef de ram hun, geef Belijn
 Tot vergoeding voor hun pijn;
 Want hij deed ons straks verstaan,
 Dat hij 't feit heeft aangeraân, -

up ende begonste werpen uut
 een dat vreselicste gheluut
 dat noint van diere ghehoort waert.
 Ghene dieren waren vervaert.
 Doe spranc voort Firapeel
 die lubaert, hi was een deel
 des coninx maech, hí mocht wel doen.
 Hi sprac: 'here coninc Lioen,
 twi drijfdi dus groot onghewoech?
 Ghi mesliet u ghenoech
 al ware de coninghinne doot.
 Doet wel ende wijsheit groot
 ende slaect uwen rouwe een deel.' -
 Die coninc sprac: 'here Firapeel,
 mi hevet een quaet wicht so verre
 bedrogghen dat ics bem erre,
 ende int strec gheleet bi barate,
 dat ic recht mi selven hate
 ende ic mine ere hebbe verloren.
 Die mine vriende waren te voren,
 die stoute here Brune ende here Isingrijn,
 die rovet mi een valsch peelgrijn.
 Dat gaet miere herten na so zere
 dat het gaen sal an mine ere
 ende an mijn leven, het es recht!
 Doe sprac Firapeel echt:
 'es ghedaen mesdaen, men saelt zoenen.
 Men sal den wulf enten bere doen comen,
 ende vrouwe Hersenden also wel
 ende betren hem hare mesdaet snel,
 ende over haren toren ende over hare pine
 versoenen metten ram Beline,
 na dat hi selve heeft gheliet,

Dat hij Cuwaert liet verworgen:
 Billijk mag hij daarvoor borgen
 En voor instaan met zijn lijf,
 Hij, zijn maagschap en zijn wijf!
 Laten wij dan Reinaert vangen,
 En aan d'eerste boom hem hangen,
 Zonder vonnis of verdrag'.
 ] Nobel zei tot antwoord: 'Ach!
 Firapeel, mocht dat geschiên!
 Mocht ik Reinaert hangen zien,
 'k Waar' getroost, mijn lieve vrind!
 Doe al wat gij raadzaam vindt'.

] Firapeel, in al zijn doen
 Zeer voorzichtig, ging de zoen
 Met de twee gevangnen maken,
 Deed ze van hun boei ontslaken¹,
 Sprak hun vriendlijk toe en zei:
 'k Breng u vrede en vrijgelei
 Van de koning, die u groet!
 Het berouwt hem in 't gemoed,
 Dat hij u heeft leed gedaan.
 Wilt gij 's vorsten zoen ontvaân
 En hem vrede en vriendschap dragen,
 Heer Belijn met al zijn magen
 Staat hij u voor eeuwig af
 Tot zijn welverdiende straf.
 Doet er mee naar uw gerief².
 Reinaert ook, de boze dief,
 Met zijn huisgezin en magen
 Moog gij, zo 't u lust, belagen
 En beschadigen, waar 't mag,
 Tot de laatste oordeelsdag.

1 *bevrijden*

2 *naar uw behoefte*

dat hi Cuwaerde verriet.
 Ende daer na sullen wi alle lopen
 - Hi heeft mesdaen, hi moet becopen; -
 na Reinaerde ende sulne vanghen
 ende sullen sine kele hanghen
 sonder vonnesse, hets recht.'

] Doe antwoorde die coninc echt:
 'o wi, here Firapeel,
 mochte dit ghescien, so ware een deel
 ghesocht den rouwe die mi slaet.'
 Firapeel sprac: 'here, jaet;
 ic wille ghaen maken die zoene.'
 ] Doe ghinc Firapeel die coene
 daer hi die ghevanghene vant.
 Ic wane dat hise teerst ontbant
 ende daer na sprac hi: ghi heren bede,
 ic bringhe u vrede ende ghelede.
 Mine here de coninc groet u,
 ende hem berouwet zere nu
 dat hi jeghen u heeft mesdaen.
 Hi biet u, wildij t ontfaen,
 - wie so blide si ofte gram -
 hi wille u gheven Belijn den ram
 ende alle shere Belijns maghe
 van nu toten doemsdaghe.
 Eist int velt, eist int wout,
 hebse alle in u ghewout
 ende ghise ghewillegelike verbit.
 Die coninc ontbiet u voor al dit:
 dat ghi sonder eneghe mesdaet
 Reinaerde moghet toren ende quaet

Zulk een prijs voor zoen en vrede
Biedt u koning Nobel heden,
Mits gij hem weer hulde zweet
En de vorst u ook niet deert.
Neemt dit aan, voor leed en schade;
Waarlijk, vrienden, 'k zou 't u raden!"

] Isengrim sprak tot de beer:
'Wel, wat zegt gij?' Bruin sprak weer:
'k Zit toch liever in het veld
Dan in d'ijzers hier gekneld.
Laat ons tot de koning gaan;
'k Neem zijn offers dankbaar aan!'
] Beiden zijn in 't hof getreden
En daar sloten zij de vrede.

doen ende allen zinen maghen
waer so ghise moghet belaghen.
Dese twee grote vriededen
wille u die coninc gheven heden
te vrien lene ewelike.
Ende hier binnen wilt die coninc rike,
dat ghi hem zweert vaste hulde.
Hine wille ooc bi sinen sculde
nemmermeer jeghen u mesdoen.
Dit biedt u de coninc Lioen.
Dit neemt ende leeft met ghenaden.
Bi Gode, ic dart u wel raden!" -
Isingrijn sprac toten bere:
'Wat sechdire toe, Brune here?'
Brune sprac: 'Ic hebbe liever in den risere
dan hier ligghene int isere.
Laet ons toten coninc gaen
ende sinen pais daer ontfaen.'
Met Firapeel datsi ginghen
ende maecten pais van allen dinghen.